

NATUUR HERONTDEKT

JAARVERSLAG

Natuurmonumenten

2020

1 WIE ZIJN WIJ? 3

Voorwoord	3
Visie en missie	4
Strategie	5

2 WELKE IMPACT HEBBEN WE? 8

2.1 Stikstof, landbouw en natuur	8
2.2 Droogte en klimaat	11
2.3 Levend landgoed en militair erfgoed	13
2.4 Corona en herwaardering van de natuur	17
2.5 Natuursuccessen	21

3 BEDRIJFSVOERING EN ORGANISATIE 24

3.1 Verslag van het bestuur	24
3.2 Bestuurscommissies	26
3.3 Verslag van de vereniging	26
3.4 Verslag van de ledencommissies	28
3.5 Risicomanagement	32
3.6 Duurzaamheid	33
3.7 Faunabeheer	38
3.8 Investeren in een fitte bedrijfsvoering	38
3.9 Human Resource Management	38

1 WIE ZIJN WIJ?

Wij houden van natuur. Natuur laat je leven. Daarom beschermen we de natuur en versterken die waar dat kan. Dat doen we namens, maar vooral mét al die Nederlanders die ook van natuur houden. Want wie zich bewust is van de waarde van de natuur, komt er voor op. Zo veranker je natuurbescherming in de samenleving. Nu en in de toekomst.

Voorwoord

Natuurlijk gaat 2020 de boeken in als het jaar van de coronapandemie. Het virus raakte onze samenleving. Het raakte onze leden, medewerkers, vrijwilligers en bezoekers. In het afgelopen jaar zijn onze gedachten geweest bij een ieder die daardoor geraakt werd. Waar mogelijk hebben we steun verleend en hebben we ingezet op het nemen van maatregelen om verdere verspreiding van het virus tegen te gaan. In veel opzichten was 2020 een zorgelijk en ingewikkeld jaar. 2020 liet ook iets anders zien. Het was het jaar dat we de natuur opnieuw gingen waarderen, dat we ontdekten dat we in een land leven dat rijk is aan mooie landschappen en natuurgebieden. Die herwaardering voor de natuur vertaalde zich ook in een sterke groei van onze achterban naar ruim 760.000 natuurliefhebbers. Het is hartverwarmend om te zien dat natuur zoveel betekenis geeft nu onze leefwereld tot de kern was teruggebracht. Dat mensen weer beleven hoe enorm veel

plezier, ontspanning en gezondheid de natuur ons geeft, en dat we haar moeten koesteren en beschermen. Dat is een signaal dat eens te meer duidelijk maakt dat de samenleving een grote behoefte heeft aan meer ruimte voor natuur. Een signaal ook dat alle betrokkenen – overheden, natuur- en landbouworganisaties, bedrijfsleven – ertoe moet aanzetten om vaart te maken met de afronding van het Nationaal Natuurnetwerk en met de transitie naar een natuurinclusievere samenleving. Natuur en mensen snakken ernaar!

Marc van den Tweel,
Algemeen directeur Natuurmonumenten

© Natuurmonumenten

Groeiende achterban

Natuurmonumenten geeft stem aan de natuur in Nederland – en steeds meer mensen zien en waarderen dat. Onze achterban is in 2020 dan ook gegroeid naar 761.301 personen die ons financieel steunen (in 2019 werd Natuurmonumenten gesteund door 730.183 Nederlanders). Een prachtig groeicijfer! Zeker onder mensen die actief of sportief genieten van de natuur (wandelaars, fietsers) groeit Natuurmonumenten sterk. Ook het aantal deelnemers aan ons OERRR-kinderprogramma blijft doorstijgen.

*Marc van den Tweel zal in de zomer van 2021 Natuurmonumenten verlaten om algemeen directeur van sportkoepel NOC*NSF te worden. Meer hierover op pagina 26.*

Visie en missie

Natuurmonumenten is een beweging van en voor mensen met hart voor de natuur. We willen mensen, jong en oud, in het hart raken en we willen onze fascinatie voor de natuur met hen delen. We stimuleren mensen om buiten in de natuur iets geweldigs te beleven. We geven met onze gebieden en gebouwen mogelijkheden om tot rust te komen, om te ontdekken, om te spelen en om te bewegen. Dat doen we omdat de natuur een onmisbare bron van inspiratie en verwondering is. Daar moeten we zuinig op zijn en goed voor zorgen. Want in een dichtbevolkt land is natuur extra kwetsbaar. Natuurmonumenten is een goed

en deskundig beheerder van natuurgebieden, waardevolle landschappen en cultureel erfgoed. We verrijken Nederland met bestaande en nieuwe natuurgebieden. Overal in het land. Voor iedereen. We stellen natuur en cultuurhistorie veilig door gebieden en gebouwen aan te kopen, te beheren en toegankelijk te maken. Dat doen we al sinds 1905 met steun van vrienden, vrijwilligers, leden en bedrijven. We organiseren het beheer van onze gebieden en gebouwen zo dat zoveel mogelijk mensen daaraan mee gaan doen. Dat kan in de vorm van meedoen, meedenken, mee vormgeven en ondersteunen. Samen

komen we ook op voor de natuur. Als ze bedreigd wordt, maar ook als we kansen zien haar te versterken. Bijna al onze natuurgebieden en waardevolle landschappen zijn vrij toegankelijk. Er lopen wandelroutes, fietsroutes, ruitersporen of kanoroutes doorheen. En we organiseren allerlei activiteiten waaraan iedereen kan deelnemen. Zo willen we mensen actief bij de natuur betrekken, hen ervan laten genieten en laten zien hoe wezenlijk het is om onze natuur voor de toekomst te behouden.

Strategie

In het najaar van 2019 heeft het bestuur van Natuurmonumenten, na consultatie van de Ledenraad, de strategie voor de periode 2020-2022 vastgesteld. Deze strategie, getiteld 'Nederland Natuurlijk!', bouwt voort op de eerdere keuze dat Natuurmonumenten een goed beheerder wil zijn van natuurgebieden en cultuurhistorie en een beweging van mensen met hart voor natuur. In de nieuwe strategie ligt veel nadruk op het streven om in heel Nederland, dus ook buiten de beschermde natuurgebieden, meer ruimte te geven aan natuur. Vandaar ook de titel. Dit komt voort uit een tweetal overwegingen. Ten eerste dat in heel Nederland het landschap het waard is om voor op te komen. Ten tweede dat biodiversiteit in natuurgebieden niet behouden kan worden, zonder ervoor te zorgen dat het verlies van natuurlijke rijkdom buiten de natuurgebieden stopt en ervoor te zorgen dat de biodiversiteit ook daar toeneemt. Naast deze gerichtheid op 'heel Nederland' is een tweede belangrijke bouwsteen van de strategie 2020-2023 de zogenaamde impactbenadering. We willen ons ervan verzekeren dat elke euro en elk uur die wij besteden aan behoud en herstel van natuur en het betrekken van mensen, een zo

groot mogelijke toegevoegde waarde oplevert. Om dit te bereiken lichten we onze gebieden en gebouwen door op enerzijds de kosten die het beheer met zich meebrengt en anderzijds de bijdrage aan behoud van natuur en cultureel erfgoed. Dat kan ertoe leiden dat we ons beheer voor specifieke objecten anders vormgeven en zelfs dat we van bepaalde gebieden of gebouwen tot de conclusie komen dat anderen daar minstens zoveel impact kunnen behalen. Dan komen die in aanmerking voor overdracht.

Ook bij natuurbeleving hanteren we steeds meer een impactbenadering: we investeren in voorzieningen voor natuurbeleving waar veel mensen komen, zoals bijvoorbeeld een OERRR-speelplaats nabij Haarzuilens. Verder zetten we ons in voor het toekomstbestendig maken van natuurgebieden in een onzekere en veranderende wereld (stikstof, klimaatverandering, overheidsbeleid). En voor het nog meer en beter betrekken van alle mensen bij natuur en natuurbescherming, door gelegenheid te bieden om te genieten en om bij te dragen in geld, tijd of stem. Dit vertaalt zich in een vijftal speerpunten voor de komende jaren.

Natuurmonumenten helpt het hele Nederlandse landschap biodivers en herkenbaar te maken en te houden, met name door bij te dragen aan transitie van de landbouw naar natuurinclusief.

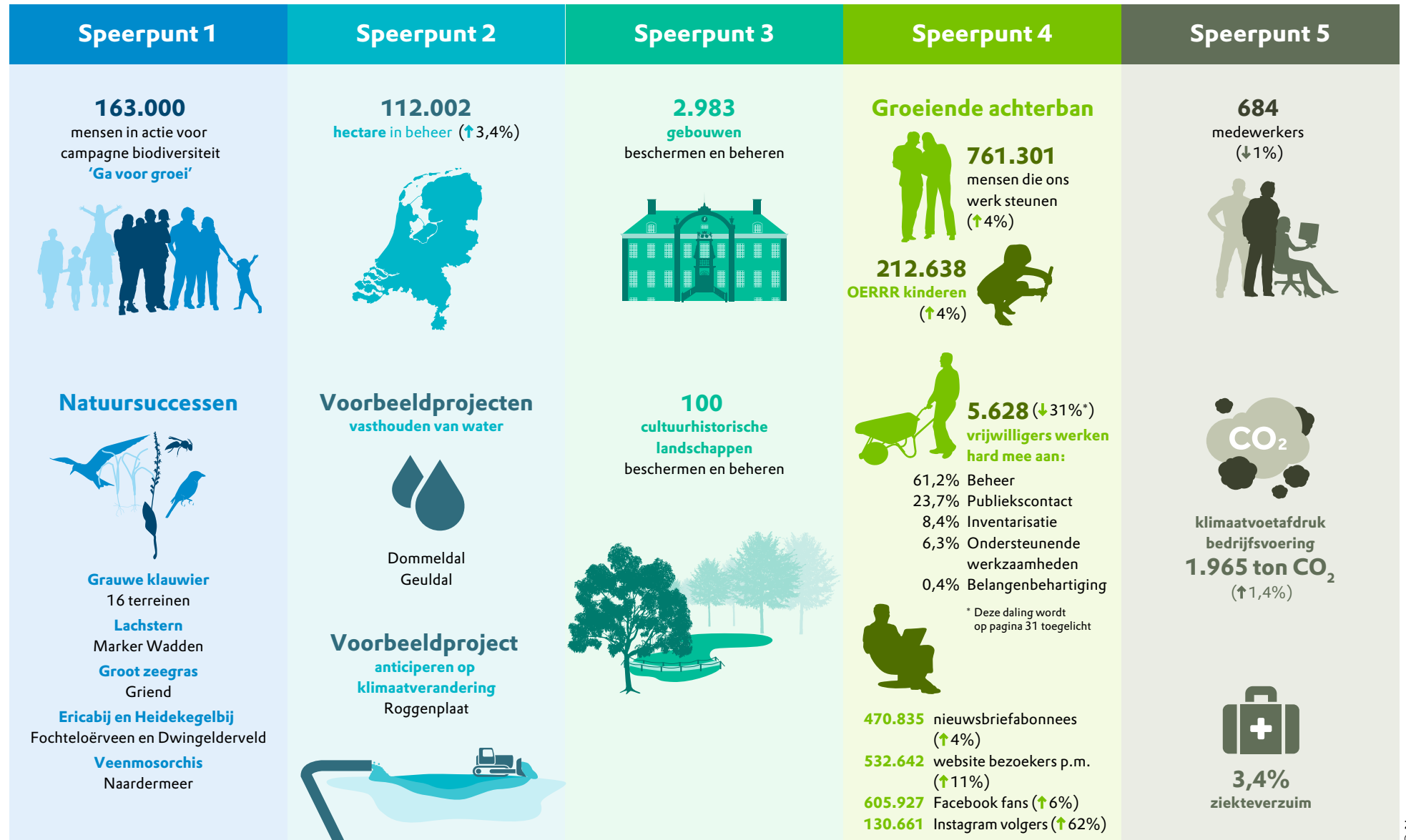
Natuurmonumenten spant zich in om de natuurgebieden en het cultureel erfgoed die ons toevertrouwd zijn toekomstbestendiger te maken door robuustheid, kosteneffectiviteit en klimaatslim beheer.

Natuurmonumenten biedt toegankelijke en aantrekkelijke gebieden voor iedereen die van natuur en cultuurhistorie wil genieten.

Natuurmonumenten is een beweging van mensen met hart voor natuur en cultureel erfgoed. We streven naar uitbreiding en versterking van deze beweging, versterken het contact met onze achterban en vergroten de mogelijkheden om bij te dragen.

Investeren in mensen en een fitte bedrijfsvoering.

SAMEN VOOR DE NATUUR

1 WIE ZIJN WIJ?

KENGETALLEN (KPI'S) NATUURMONUMENTEN 2020

		DOEL 2020	REALISATIE 2020	REALISATIE 2019	
Helpen het hele Nederlandse landschap biodivers en herkenbaar te maken en te houden, met name door bij te dragen aan transitie van onze landbouw naar natuurinclusief.	Aantal gebiedssamenwerkingen	3	● 3		
	De in kwaliteitstoetsen opgenomen ha tenminste kwaliteit gelijk gebleven	100%	● 84%	85%	
Natuurmonumenten spant zich in om de natuurgebieden en haar cultureel erfgoed toekomstbestendiger te maken door robuustheid, kosteneffectiviteit en klimaatslim beheer.	Realisering ontbrekende schakels (cumulatief vanaf 2014) ¹	70%	● 33%	32%	
	Aantal gebieden met een nieuw vastgestelde natuurvisie	13	● 3	26	
	Aantal gebieden met nieuw vastgestelde kwaliteitstoetsen ²	38	● 16	37	
	Aantal gebieden met CO ₂ -balans	2	● 4		
	Gebieden toegankelijk voor iedereen	9	● 9	17	
Natuurmonumenten biedt toegankelijke en aantrekkelijke gebieden voor iedereen die van natuur en cultuurhistorie wil genieten.	Imagopositie (stand op de ChariCom)	12	● 10	13	
	Spontane naamsbekendheid ³	12	● 14	15	
	Imagosaldo (imagoscore, realisatie als rapportcijfer getoond) ⁴	7,0	● 7,2	7,2	
	Minimale tevredenheidsscore per gebied ⁵	8,5	● 8,7	8,3	
	Aantal leden	620.700	● 637.285	643.582	
Natuurmonumenten is een beweging van mensen met hart voor natuur en erfgoed. We streven naar uitbreiding en versterking van deze beweging, versterken het contact met onze achterban en vergroten de mogelijkheden om bij te dragen.	Aantal donateurs	118.200	● 124.016	86.601	
	Totaal	738.900	● 761.301	730.183	
	Achterbanraadpleging ⁶	7	● 2	1	
	Inzet vrijwilligers (aantal dagen)		● 50.820	74.727	
	Investeren in mensen en een fitte bedrijfsvoering.	Omvang van vaste/flexibele bezetting in FTE		● 574	579
	Ziektecijfer	< 4%	● 3,4%	3,6%	

1 In 2019 is de kaart met ontbrekende schakels herzien. Dit heeft geleid tot een aanpassing van de opgave van 7.800 ha naar 6.900 ha.
 2 Beheereenheid rapporteert het aantal goedgekeurde en ondertekende kwaliteitstoetsen.
 3 Spontane naamsbekendheid komt uit het Charicom rapport. De spontane naamsbekendheid is de beste maatstaf voor de breinpositie van een goed doel.

4 Imagosaldo komt uit het Charicom rapport. Het imago van goede doelen wordt uitgedrukt middels een rapportcijfer.
 5 De tevredenheidsscore is gebaseerd op 1 onderzoek volgens een nieuwe methodiek.
 6 In voorgaande jaren (t/m 2018) was deze KPI als Streekconferenties landschap opgenomen.

2 WELKE IMPACT HEBBEN WE?

2.1 Stikstof, landbouw en natuur

De natuur in Nederland staat nog altijd onder druk van ontwatering, versnippering en gebruik van bestrijdingsmiddelen. Ook de veel te zware belasting van stikstof uit landbouw, verkeer, industrie en andere bronnen veroorzaakt veel schade. Natuurmonumenten heeft zich in 2020 ingezet voor een beter beleid en een betere wetgeving voor de bescherming van de natuur. Zo gaven we advies aan de Commissie Remkes, het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, de provincies en politici. Dit heeft bijgedragen aan de totstandkoming van de Wet Stikstofreductie en Natuurherstel. Deze wet houdt in dat de stikstoflast in 2035 gehalveerd wordt en dat er de komende tien jaar 2,85 miljard euro wordt geïnvesteerd in natuurherstel. Dit zijn belangrijke stappen in de goede richting, maar wij zijn met name bezorgd dat dit beleid onvoldoende voortvarend en verplichtend wordt uitgevoerd. We dringen er bij Rijk en Provincies op aan dit met kracht en in goede samenwerking aan te pakken.

Natuurmonumenten beheert ruim 100.000 hectare natuur in Nederland. Om de natuur te beschermen en te versterken, kijken we niet alleen naar onze eigen natuurgebieden. Ruim 60 procent van het landoppervlak is in gebruik bij boerenbedrijven. Daar is dan ook de grootste winst te boeken bij het herstel van de biodiversiteit. Dat kan alleen in samenwerking met de boeren. Daarvoor heeft Natuurmonumenten het programma 'Van Pachtter naar Partner' opgezet. De beheereenheden werken meer en meer samen met hun pachters aan natuurbeheer. Daarnaast heeft Natuurmonumenten samen met Wij.land in het westelijk veenweidegebied een project opgezet om het bodemleven te verbeteren en een groter areaal kruidenrijk

grasland te creëren. Beide doelen zorgen voor meer biodiversiteit en een betere gezondheid van het vee. Diverse boeren bij de Oostelijke Vechtplassen hebben daarnaast maatregelen genomen voor het vergroten van biodiversiteit op hun erven. Ze plaatsten insectenhôtels en egelkasten, plantten hagen en fruitbomen, zaaiden bloemenranden in en pasten het waterbeheer aan ten behoeve van weidevogels.

Om de keten tussen boer en consument korter te maken, werkt Natuurmonumenten bij Rotterdam en bij Loenen (Gld) mee aan coöperaties die een Herenboerderij hebben opgezet. Een Herenboerderij is een duurzaam en kleinschalig opererend gemengd bedrijf. De Herenboerderij wordt dagelijks gerund door een boer of boerin die in loondienst werkt bij de coöperatie. De leden van de coöperatie investeren eenmalig in de oprichting van het bedrijf en delen vervolgens de kosten. Daarvoor krijgen ze wekelijks een pakket groenten, zuivel en vlees.

Een eerlijke prijs voor een goed product met respect voor natuur en landschap, daar draait het ook om in 'Rotterdam de boer op!'. Samen met een unieke en veelzijdige coalitie van in totaal 19 partners gaan we, van boer tot het Rotterdamse bord, zorgen voor meer biodiversiteit op het Rotterdams platteland. Dit doen we door met (online) supermarkten en lokale initiatieven te zorgen voor meer aanbod van regionale en duurzame producten in de stad. Boeren en andere ondernemers die willen overstappen naar natuurinclusieve landbouw of willen bijdragen aan het verkorten van de voedselketen, ondersteunen we met een nieuw fonds. En om de Rotterdammer meer te betrekken bij het platteland komen er voedselbossen en publieksboerderijen.

Natuurmonumenten is initiatiefnemer en trekker van dit project, waaraan boeren, ketenpartijen, retailers, financiële instellingen, natuurorganisaties, kennisinstituten en (lokale) ondernemers meedoen. In februari 2021 is bekend geworden dat de Nationale Postcode Loterij een bijdrage van 5 miljoen euro uit het Droomfonds toekent en we een start kunnen maken met het ambitieuze droomproject 'Rotterdam de boer op!'.

Het programma 'Van pachtter naar partner' kreeg op Schiermonnikoog vorm door het besluit van de zeven melkveehouders om het roer om te gooien. Samen met Natuurmonumenten gaan ze de biodiversiteit op hun bedrijven verbeteren en bijdragen aan het beheer van de natuur op het eiland. De boeren verkleinen hun melkveestapel met 35 procent, schakelen over op een biologische bedrijfsvoering en gaan een deel van hun melk zelf verwerken tot kaas. Er komt een inrichting die al het organisch materiaal uit natuurbeheer en huishoudens verwerkt. Zo gaat deze invulling van het partnerschap verder dan het verminderen van het stikstofoverschot.

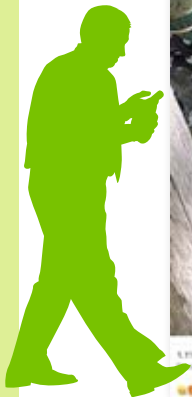
Naast de intensivering van de samenwerking met de eigen pachters willen we ook de rest van de agrarische sector ertoe bewegen zich meer in te zetten voor de biodiversiteit. Daarom is de samenwerking gezocht met zuivelconcern FrieslandCampina dat met het keurmerk On the Way to PlanetProof werkt aan een duurzamere melkveehouderij. Deelnemende boeren krijgen een hogere prijs voor hun melk als ze inspanningen leveren voor het welzijn van hun koeien, voor de natuur en voor het klimaat. Bijna alle Campina-producten worden nu onder dit keurmerk gemaakt.

2 WELKE IMPACT HEBBEN WE?

ONLINE INTERACTIE MET NEDERLAND

605.927 Facebook fans
363.334 Natuurmonumenten
242.593 51 natuurgebieden

6% meer
Facebook fans

52.435 Twitter
volgers **10%**
meer volgers

130.661 Instagram
volgers **62%**
meer volgers

26.902 LinkedIn
volgers **44%**
meer volgers

532.642 website bezoekers
(unieke bezoekers
per maand)

11% meer
bezoekers

365.304
verwerkte berichten
door het webcare team

28%
meer berichten

470.835
niewsbrief
abonnees
4%
meer abonnees

2 WELKE IMPACT HEBBEN WE?

Partnerschap FrieslandCampina

In 2020 hebben wij de samenwerking met FrieslandCampina verder geïntensiveerd. Door samen te werken met één van de grootste zuivelcoöperaties ter wereld werken we verder aan verduurzaming van de Nederlandse landbouw.

Welk landschap eet jij?

Eind 2018 introduceerde FrieslandCampina – gesteund door Natuurmonumenten – Campina-zuivel met keurmerk On the way to PlanetProof. Het bijzondere aan dit keurmerk is dat het inzet vereist op drie gebieden: koe, klimaat én natuur. Boeren die voldoen aan de criteria en leveren aan dit keurmerk, ontvangen een meerprijs per liter. Met de opbrengst kunnen boeren blijven investeren in biodiversiteit en natuur. Een boer die wil leveren aan het keurmerk moet genoeg scoren op de criteriumlijst die is opgesteld door de Stichting Milieukeur die houder is van dit onafhankelijke keurmerk. Op die lijst staan maatregelen als het creëren van kruidenrijk grasland, vernatting van de weide, natuurvriendelijk slootkantbeheer en het aanbrengen van kleine landschapselementen als hagen, singels of struiken.

Natuur en landbouw komen samen

Hoe meer consumenten kiezen voor producten die worden geproduceerd met oog voor de natuur, hoe meer boeren kunnen investeren in meer biodiversiteit. Natuurmonumenten en FrieslandCampina werken daarom samen aan bewustwording bij boer,

boswachter én consument. Maar ook onderling wordt kennis uitgewisseld. Boeren geven aan wat de mogelijkheden en onmogelijkheden binnen hun bedrijf zijn, boswachters denken mee over wat de boer extra kan doen voor natuur op het erf en in de wei. Daarnaast zijn gebiedssamenwerkingen gestart waarin deze kennisuitwisseling verder wordt geïntensiveerd en ook andere natuurorganisaties als Wereld Natuur Fonds en Vogelbescherming bij zijn betrokken. Zo werken boeren en boswachters op meerdere plekken in het land samen aan herstel van biodiversiteit. Waar het kan, worden afspraken op gebied van natuurvriendelijke bedrijfsvoering ook vastgelegd in pachtvereenkomsten.

Schouder aan schouder

Natuurmonumenten ondersteunt Campina bij de marketing van haar producten die worden geleverd met het keurmerk On the way to PlanetProof. In 2020 zijn er winkelvloeracties geweest bij Jumbo (120.000 Natuuravontuur Doeboeken) en AH XL (Campina's Natuurmomentje) en is Natuurmonumenten betrokken geweest bij de coronaproof Campina Thuisboerderijdagen. En in 2020 ondersteunde Campina weer de campagne van Natuurmonumenten. Zo waren Campina boeren duidelijk zichtbaar in de Natuurmonumenten campagnekrant en zorgde Campina voor zichtbaarheid van Natuurmonumenten.

2.2 Droogte en klimaat

Nederland kampte in 2020 voor het derde opeenvolgende jaar met perioden van langdurige droogte in combinatie met hoge temperaturen. De gevolgen voor de natuur zijn ingrijpend, bleek uit een inventarisatie die we maakten. Door de droogte van vennen en poelen in de hoger gelegen delen van Nederland konden diverse beschermde amfibieën als de boomkikker, de knoflookpad en de vroedmeesterpad zich niet voortplanten. De kam-salamander dreigt uit Salland, Twente, Limburg en Brabant te verdwijnen. Berken, eiken, beuken en andere loofbomen gingen al in augustus in de herfststand. Eeuwenoude eiken kwijnden, jonge aanplant verdorde. Er waren meer meldingen van plaaginsecten, zoals de letterzetter in naaldbomen. Kwetsbare planten stierven af, bijvoorbeeld klokjesgentiaan op de heide en orchideeën in hooi- en rietlanden. Voor vlindersoorten, zoals het zeldzame heideblauwtje, de heivlinder en de kommavlinder, pakte de droogte slecht uit. Ook bij meer algemene soorten, bijvoorbeeld kleine vos, bruin zandoogje en koevinkje, was de achteruitgang groot. In laag Nederland kregen weidevogels minder kuikens. Voor de kuikens die nog wel uit de eieren kwamen, was er minder voedsel en ze waren vaker slachtoffer van roofdieren. Ook vogels die langs de kust en in moerassen broeden, beleefden een slecht seizoen.

De droogte toonde opnieuw aan dat het watersysteem in ons land niet in staat is om extreme weersomstandigheden op te vangen. Dit systeem, dat stamt uit de vorige eeuw, is gemaakt om water zo snel mogelijk af te voeren. Perioden van droogte, zoals we die nu hebben meemaakt, zijn de nekslag voor veel planten- en diersoorten.

Omdat we door klimaatverandering vaker met perioden van hoge temperaturen en droogte te maken krijgen, zetten we ons in voor een ingrijpende herinrichting van het watersysteem.

In onze contacten met landelijke en provinciale overheden en waterschappen drongen we aan op de realisatie van een systeem waarin het vasthouden van water centraal staat, zodat er ook in periodes van droogte voldoende water voor planten en dieren beschikbaar blijft. Dat vergt een verhoging van de grondwaterstand naar een dusdanig niveau, dat er ook in perioden van langdurige droogte en hoge temperaturen voldoende water voor de natuur is. Het is een niveau dat bovendien droogteschade in de landbouw voorkomt en kwaliteit en kwantiteit van beschikbaar drinkwater voor mensen garandeert.

In enkele delen van hoog Nederland werken we samen met waterschappen en andere natuurorganisaties aan de realisatie van een dergelijk watersysteem. Bijvoorbeeld in het beekdal van de Dommel, ten zuiden van Eindhoven. Daar staat de komende jaren veel te gebeuren. In het afgelopen jaar hebben we in de natuurgebieden slootjes gedempt en ondieper gemaakt om het water beter vast te houden in het gebied. Het gebied is daardoor al wat natter geworden, maar nog lang niet voldoende. Samen met het waterschap hebben we onderzoek gedaan naar herstelmaatregelen voor de komende jaren. Uit dat onderzoek volgt dat we nog veel maatregelen kunnen nemen. De beek kan op sommige plekken weer meer gaan kronkelen. Verder is het belangrijk om de ontwateringssloten die parallel aan de beek gegraven zijn flink ondieper te maken. Ook de beek zelf kan ondieper gemaakt worden en zo ook meer ruimte krijgen om te

overstromen. Op deze manier kan er meer water in de grond wegzakken, waardoor het grondwater kan worden aangevuld.

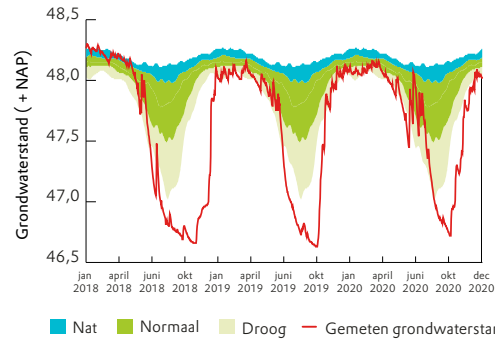
Water vasthouden is ook de insteek bij de projecten die worden uitgevoerd langs de Geul in Zuid-Limburg. In 2020 hebben we drainages in percelen die natuurbestemming hebben (gekregen) verwijderd, waarmee (kwel)water goed benut wordt en natte hooilanden bloemrijker worden. De komende jaren wordt regenwater beter vastgehouden waar het valt en is er meer dynamiek in de beek, zodat hoogwaterpieken opgevangen kunnen worden. En met de aanplant van struwelen zal de waterafvoer worden vertraagd.

In de Zuidwestelijke Delta ronden we samen met Rijkswaterstaat een project af dat anticipeert op de klimaatverandering. De Roggenplaat, de grootste en meest voedselrijke zandbank in Nationaal Park Oosterschelde, is opgehoogd met 1,4 miljoen kubieke meter zand. Daarmee behoudt de plaat, die steeds verder afkalfde, de komende 20 tot 25 jaar zijn functie als wegrestaurant voor trekvogels zoals kanoetstrandlopers, rosse grutto's, zilverplevieren en wulpen. De suppletie van de Roggenplaat was onderdeel van het project Smartsediment, dat subsidie krijgt van het Europese programma Interreg V Vlaanderen-Nederland.

2 WELKE IMPACT HEBBEN WE?

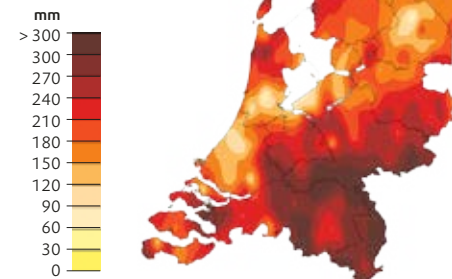
DROOGTE

Grondwaterstand Korenburgerveen (2018-2020)

Neerslagtekort 2020

(april t/m september)

Media

31 berichten
op de website
gerelateerd aan droogte

157.000 keer
bekeken op de website

2.3 Levend landgoed en militair erfgoed

Herstel van landgoederen

De afronding van de restauratie en de inrichting van de bel-etage van Kasteel Eerde (Ov.) markeerden samen met het herstel van de zichtas vanuit het kasteel het einde van het tienjarige herstelplan van landgoed Eerde. Het kasteel vormt weer het kloppende hart van het landgoed. Het kasteel en parkbos stammen uit de 18e eeuw. Het is uniek in Nederland dat nog zoveel van het oorspronkelijke ontwerp uit de Frans-Classicistische stijl met de strakke symmetrie en lange zichtassen bewaard bleef.

De afgelopen tien jaar kregen bijzondere elementen in de tuin en het parkbos een ingrijpende opknopbeurt, zoals het bloemmozaïek op het kasteelplein en het quinconcevak naast de toegangslaan. Dit bosvak is opnieuw aangeplant met 500 eiken in quinconceverband, volgens het patroon van de vijf op een dobbelsteen. Tot slot is de historische zichtas vanaf het kasteel richting boswachterij Ommen hersteld met inplant van een eikenlaan.

Ook het historische landschap van Eerde kreeg een kwaliteitsimpuls. We hebben veel landschapselementen, zoals oude zandwegen, hersteld en heideveldjes opgeknapt en

weer met elkaar verbonden. Daarnaast hebben we het leefgebied van bedreigde dieren en planten verbeterd, bijvoorbeeld door het aanleggen van poelen voor de kamsalamander. Met het waterschap paktten we de verdroging op het landgoed aan, door onder andere de rivier de Regge haar natuurlijke loop terug te geven.

Al met al bestond het herstelplan uit 50 deelprojecten. Voor de uitvoering leverden de provincie Overijssel, de gemeente Ommen en de Nationale Postcode Loterij grote financiële bijdragen. Ook het Prins Bernhard Cultuurfonds en vele anderen steunden het herstel van Landgoed Eerde.

In 2020 is het herstelplan voor onze drie landgoederen (De Braak, Vennebroek en De Duinen) in Eelde-Paterswolde afgerond. Zichtlijnen zijn versterkt, vijvers opgeschoond, bruggen, doolhof en berceau hersteld en zitbanken geplaatst. De landgoederen ogen als vanouds. De grandeur van weleer is weer aanwezig. Het was in 2020 honderd jaar geleden dat Natuurmonumenten landgoed De Braak, als eerste landgoed van de vereniging, kocht van de Groningse familie Scholten. Ter gelegenheid van dit eeuwmoment verscheen het boek 'Landgoed De Braak, Twee eeuwen cultuur- en natuurbeleving'.

Militair erfgoed

75 jaar geleden werd ons land na een bezetting van vijf jaar bevrijd. In veel van onze gebieden zijn nog sporen van de Tweede Wereldoorlog aanwezig. De viering van 75 jaar vrijheid was aanleiding om dit erfgoed onder de aandacht te brengen. Vanwege de beperkingen door de coronacrisis konden maar weinig excursies doorgaan. Met vijf afleveringen die zijn gemaakt voor onze podcast Puur Natuur konden we toch veel van de bijzondere verhalen delen. De afleveringen – opgenomen in de Zeepeduinen (Walvisbunker), het Holtingerveld en de Nationale Parken Zuid-Kennemerland, Veluwezoom en Schiermonnikoog werden in totaal 14.296 keer beluisterd.

Een deel van onze na-oorlogse geschiedenis hebben we tot leven gebracht in Fort Nieuwersluis. Een commandopost van de Bescherming Bevolking, die tussen 1965 en 1986 in het fort was gevestigd, is opgeknapt en opnieuw ingericht. Dankzij het visuele hoorspel 'Beleef de BB' kan de bezoeker ervaren hoe vrijwilligers in de jaren van de Koude Oorlog oefenden om snel en effectief te handelen bij een aanval.

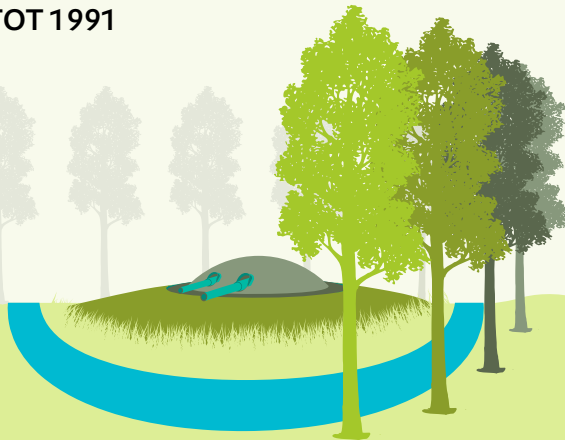
2 WELKE IMPACT HEBBEN WE?

MILITAIR ERFGOED
PERIODE VAN 1600 TOT 1991

Beleef de BB!
Inrichting commandopost
Bescherming Bevolking
in Fort Nieuwersluis gereed

12
Schansen

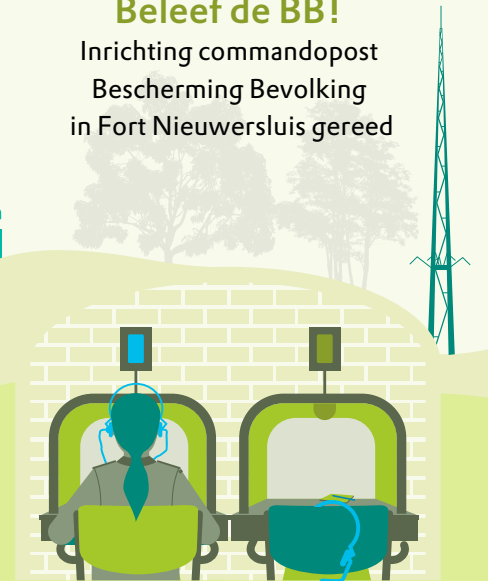
15
Forten

40
Loopgraven

285
Bunkers

4
Koude Oorlog complexen

Podcastserie
75 jaar vrijheid
De sporen van WOII
in de natuur

5 afleveringen

- 1 Walvisbunker
- 2 Zuid-Kennemerland
- 3 Schiermonnikoog
- 4 Veluwezoom
- 5 Holtingerveld

14.296
luisteraars

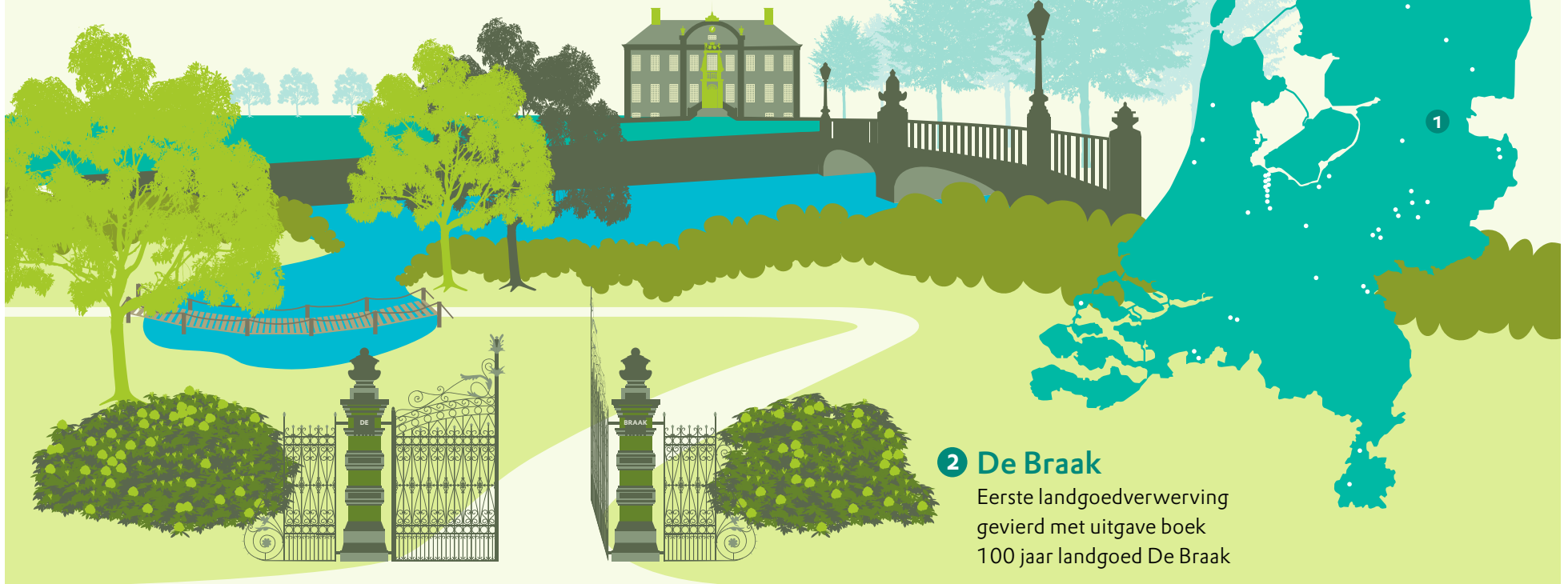

Kanalen
Soundcloud
Spotify
Apple Podcasts

ERFGOED - 100 JAAR LANDGOEDBEHEER

1 Eerde

Herstel historische zichtas vormt afsluiting van 10-jarig herstelprogramma landgoed

2 De Braak

Eerste landgoedvererving gevierd met uitgave boek 100 jaar landgoed De Braak

Verwervingsjaar

De Braak	1920	Spanderswoud	1957	Heuven	1969	Oosterheide	1975	Bantam	1984	Slotplaats	1997
Beekhuizen	1930	Hiemstrastate	1961	Schaep en Burgh	1971	Einde Gooi	1976	Vennebroek	1985	Oijen	1997
Hilverbeek	1933	De Klenske	1962	Leusveld	1971	Rhederoord	1977	Mookerheide	1985	Haarzuilens	2000
Schoonoord	1933	Koningshof	1962	Hakenberg	1972	Huis ter Heide	1976	Dorth	1986	Jagtlust	2006
Gooilust	1934	Ruiterberg	1965	Sint-Jansberg	1972	Slot Haamstede	1981	De Colckhof	1989	Land en Bosch	2007
Oude Buisse Heide	1945	Egheria	1965	Velhorst	1972	Hackfort	1981	De Duinen	1990	Beeckestijn	2010
Eerde	1949	Nijenburg	1966	Oldenaller	1972	't Waliën	1982	Boekesteyn	1993		
Genhoes	1955	Oud-Groevenbeek	1968	Wallsteijn	1974	Grasbroek	1984	Voorstonden	1995		

2 WELKE IMPACT HEBBEN WE?

GERESTAUREERDE BEL-ETAGE EN TUINEN KASTEEL EERDE

2 WELKE IMPACT HEBBEN WE?

2.4 Corona en herwaardering van de natuur

Tijdens de coronacrisis bleek de behoefte aan ontspanning in de natuur groot. Het aantal websitebezoekers dat in 2020 voor het eerst een fiets- of wandelroute heeft gedownload is verdubbeld. Van ruim 82.000 bezoekers in 2019 naar ruim 166.000 bezoekers in 2020. Het bezoek aan de website van Natuurmonumenten nam in 2020 met 11 procent toe vergeleken met het jaar ervoor. Ook meldden zich zo'n dertigduizend nieuwe leden. Google stelde rapporten beschikbaar die inzicht geven in verkeersdrukte tijdens de crisis. Terwijl in april verkeer in ons land naar winkels en recreatiebestemmingen daalde, nam het verkeer naar 'parks' juist toe. Het bezoek aan onze natuurgebieden bleef hoog. Dat was ook duidelijk te zien op de parkeerplaatsen bij de natuurgebieden, die regelmatig vol stonden.

Veel bezoekers

De grote bezoekersaantallen brachten nieuwe uitdagingen met zich mee. Op 22 mei riep Natuurmonumenten – voor het eerst in haar 115-jarig bestaan – mensen op om naar huis te gaan en de gebieden te verlaten. Op de overvolle parkeerplaatsen kon soms geen 1,5 meter afstand worden gewaarborgd.

We hebben intensief contact gezocht met veiligheidsregio's, gemeentes, andere toezichthouders en terrein-beherende organisaties om communicatieboodschappen, inzet van personeel en ondersteuning in de vorm van materieel af te stemmen. Op veel plaatsen lukte dat goed, bijvoorbeeld met de inzet van tekstkarren in Brabant. We hebben zoveel mogelijk vooraf gecommuniceerd over de regels en over afgesloten recreatieve voorzieningen waar

de 1,5 meter niet kon worden gegarandeerd, bijvoorbeeld in uitkijktorens.

Intern werden twee werkgroepen opgericht, waarin werd overlegd over de richtlijnen, het oplossen van praktische problemen en het monitoren van de drukte in de natuur. In de weekenden en vakanties waren onze toezichthouders en boswachters druk om het publiek te laten genieten van de natuur en tegelijkertijd te wijzen op de regels, zodat er niet te veel verstoring van wilde dieren plaatsvond. Meer bezoekers en andere groepen bezoekers betekende meer overtredingen van de toegangsregels. Boa's kregen instructies voor handhaving. In de periode maart en april hebben zij bezoekers vooral geïnformeerd en gewaarschuwd bij overtreding van onze terreinregels. Ook bij situaties waarin normaal gesproken beboet wordt. Desondanks was er in 2020 met 8.594 constatering, 3.070 waarschuwingen en 2.088 processen verbaal een flinke toename ten opzichte van de stabiele trend van de voorgaande jaren. Op de coronaregels zelf hebben onze boa's niet gehandhaafd. Wel hebben zij mensen geïnformeerd en verzocht zich daar aan te houden. Dit gezegd hebbende zien we ook dat het voor het overgrote deel goed ging in onze gebieden. We zijn blij dat steeds meer mensen onze gebieden ontdekken en genieten van de natuur.

Van buiten naar online

De coronacrisis dwong ons om buitenactiviteiten te annuleren. De meeste excursies konden geen doorgang vinden. Dat gold ook voor de boomophaaldagen voor nieuwe leden en de boomplantdag voor leden. De bezoekerscentra waren maandenlang gesloten of alleen in de weekenden geopend. Desondanks hebben ze een buitengewoon goed resultaat behaald wat betreft inkomsten, aantallen en bezoekerstevredenheid. Dit komt

met name door de goede zomer en nazomer. Bezoekers waren blij dat ze in coronatijd toch 'iets' konden. De bezoekerscentra ontvingen veel bezoekers voor informatie, een activiteit, fietshuur, cadeautjes of iets lekkers. Ook in de verhuur van onze vakantiewoningen via Buitenleven zagen we een corona-effect. In maart en april kwamen er flink wat annuleringen binnen, maar dat herstelde zich snel. Rond de meivakantie stroomden de boekingen binnen. Over de hele linie waren de woningen goed bezet. De meerjarige campagne Ga voor groei (biodiversiteit) is in 2020 vrijwel geheel naar online-kanalen verplaatst. We sloten goed aan op de behoefte om meer naar buiten te gaan. We kwamen met het juiste aanbod (een actiepakket voor de tuin) en de juiste boodschap ('We kunnen niet zonder natuur') op het juiste moment. 135.000 mensen vroegen een gratis actiepakket van Natuurmonumenten aan (een krant met tuintips, bloemzaadjes en informatie over het werk van Natuurmonumenten), en 28.000 kinderen een vergelijkbaar actiepakket van OERRR. Dat resulteerde in 7.700 nieuwe Natuurmonumenten-leden en 3.100 nieuwe OERRR-leden.

Het Nationale Tuinonderzoek, dat in april van start ging, gaf Natuurmonumenten inzicht in de ruimte voor natuur in Nederlandse tuinen. Het grote aantal deelnemers laat zien dat 'de groene tuin' een actueel thema is: 46.600 mensen vulden de enquête in. 81 procent van hen wil minimaal één ding extra doen voor de natuur in hun tuin. Bij OERRR werd in de herfst de ING Boswachterchallenge gehouden, waarbij kinderen samen met boswachter Ruben de natuur rondom hun eigen huis konden ontdekken. Tijdens deze digitale speurtocht hielpen zij de boswachter bij het vinden van moeder Egel.

2 WELKE IMPACT HEBBEN WE?

Natuurnetwerk

De grote toeloop maakte duidelijk dat de natuurgebieden in ons land te weinig ruimte hebben om én natuurwaarden te beschermen én aan de recreatiebehoefte tegemoet te komen. Het vraagt van natuurbeheerders dat ze hun gebieden slimmer zoneren, door wandel-, fiets- en ruiterroutes zo aan te leggen dat bezoekersstromen gescheiden en verspreid worden en er tegelijkertijd rustige stukken blijven voor wilde dieren. Nieuwe technieken bieden

mogelijkheden voor crowdmanagement; wandel-app's en websites kunnen bijvoorbeeld, op basis van bezoekcijfers, bepaalde routes wel of juist niet laten zien. Het vraagt ook om een toegankelijker buitengebied, waardoor niet elke frisse neus gehaald hoeft te worden in een beschermd natuurgebied. Er liggen nog honderden kilometers aan (boerenland-)paden langs sloten en beken te wachten om opengesteld te worden. Natuurmonumenten riep Rijkswaterstaat, Defensie, gemeenten, waterschappen en andere

grondeigenaren op om hun gebieden toegankelijker te maken. Ook vindt Natuurmonumenten het belangrijk dat het Nationaal Natuur Netwerk (NNN) wordt afgemaakt. Rapporten van de overheid laten zien dat het doel (40.000 hectare nieuwe natuur in 2027) waarschijnlijk niet wordt gehaald, terwijl dat echt nodig is om robuuste natuurgebieden te krijgen en voldoende ruimte te bieden aan natuur én recreant.

2 WELKE IMPACT HEBBEN WE?

CAMPAGNE BIODIVERSITEIT 'GA VOOR GROEI'

163.000

mensen in actie

(Natuurmonumenten en
OERRR actiepakket
en downloads)

46.600

deelnemers

Nationale Tuin Onderzoek

15.000

nieuwe donateurs

12.700 Natuurmonumenten
2.300 OERRR

10.800

nieuwe leden

7.700 Natuurmonumenten
3.100 OERRR

Drukke in de natuur vraagt om creatieve oplossingen

Het is hartverwarmend dat zoveel mensen nu de natuur opzoeken, maar het vergt wel creatieve oplossingen, betoogt Marc van den Tweel, directeur van Natuurmonumenten.

Marc van den Tweel 14 november 2020, 9:47*

Dit voorjaar beleefde Natuurmonumenten een historisch moment. Op 22 mei riepen we – voor het eerst in ons 115-jarig bestaan – mensen op om naar huis te gaan en onze gebieden te verlaten. Vorig weekend lieten veel natuurgebieden ook weer forse drukte zien.

Het bezoek aan natuurgebieden is in 2020 sterk gestegen. Uit gegevens van Google statistics blijkt dat bezoekersaantallen gemiddeld met 30 procent toenamen. Op piekmomenten worden vaker verkeersregelaars ingezet, incidenteel worden natuurgebieden gesloten. Zo toont de (gedeeltelijke) lockdown aan dat we in Nederland simpelweg meer ruimte nodig hebben om adem te halen.

Dubbel gevoel

Het geeft een dubbel gevoel. Hier en daar waren er problemen met overvolle parkeerplaatsen, incidenten tussen bezoekers en was er extra afval. Tegelijkertijd is het ook hartverwarmend om te zien welke betekenis natuur inneemt in ons leven, nu onze leefwereld tot de kern wordt teruggebracht.

Ten aanzien van de drukte past ook een relativering. Ja, op een aantal hotspots is het regelmatig te druk. Maar op andere plekken valt dat enorm mee. Beelden van uitpuilende parkeerplaatsen doen geen recht aan het feit dat bezoekers snel daarna uitwaaiëren. Wie een aantal kilometers een gebied inloopt, komt doorgaans nog steeds in een wereld van rust en ruimte. Onze insteek is en blijft dan ook: wees welkom, maar hou je aan de corona- en toegangsregels.

Slimmer zoneren

De coronapandemie heeft een ontwikkeling versneld die al langere tijd zichtbaar is: de herwaardering van de Nederlandse natuur. Dat koesteren we, maar het brengt ook nieuwe uitdagingen met zich mee. Natuurbeheerders moeten hun gebieden slimmer zoneren, door wandel-, fiets- en ruiterroutes zo aan te leggen dat bezoekersstromen gescheiden en verspreid worden. Nieuwe technieken geven nieuwe mogelijkheden voor crowdmanagement; wandel-app's en websites kunnen bijvoorbeeld, op basis van bezoekcijfers, bepaalde routes wel of juist niet laten zien.

Maar dat zal niet genoeg zijn. Demografische ontwikkelingen in Nederland vereisen dat we in recreatie, ontspanning en geestelijke en lichamelijke fitheid blijven investeren. Door corona is 2020 een exceptioneel jaar, maar hoe dan ook zal de recreatiedruk op onze natuur toenemen. We moeten op zoek naar mogelijkheden om die druk op te vangen. Dat vraagt om creatieve oplossingen.

De berg van Wijster is een mooi voorbeeld: deze voormalige vuilstort van de VAM is interessant gemaakt voor wielrenners, mountainbikers en wandelaars. Als je op een andere manier naar het landschap kijkt, kunnen er tientallen locaties in Nederland bijkomen. Geen hardcore natuur met zeldzame soorten, maar wel fantastische gebieden voor een groene, sportieve beleving.

Frisse news

Ook in het buitengebied zijn nog tal van mogelijkheden, waardoor niet elke frisse news hoeft te landen in beschermde natuurgebieden. Op sommige plaatsen hebben waterschappen hun schouwpaden al toegankelijk gemaakt. Maar er liggen nog honderden kilometers aan (boerenland)paden langs sloten en beken te wachten om opengesteld te worden. Zo roepen we ook Rijkswaterstaat, defensie, gemeenten en andere grondeigenaren op om opnieuw te kijken naar de toegankelijkheid van hun gebieden.

Het allerbelangrijkste is dat het Nationaal Natuur Netwerk wordt afgemaakt. Tientallen jaren hebben we erin geïnvesteerd om natuurgebieden groter te maken en met elkaar te verbinden. Maar recente rapporten van de overheid laten zien dat het doel (40.000 hectare nieuwe natuur in 2027) waarschijnlijk niet gehaald wordt. Daar moet echt een tandje bij, want robuuste natuur die een stootje kan hebben, is onmisbaar maatschappelijk kapitaal. Het is een van de vele lessen die de coronacrisis ons geleerd heeft.

* Verscheen die dag als opinie in Trouw

2.5 Natuursuccessen

In 2020 werd tot ieders grote schrik een otter die eerder was gezien in het Naardermeer doodgereden op de A1. In 2017 was de otter na vijftig jaar afwezigheid teruggekeerd in het Naardermeer. Gelukkig werd nog geen twee weken na het dodelijke ongeval opnieuw een otter gezien. Door het toekennen van het Droomfonds project 'Naardermeer als Otterparadijs' door de Nationale Postcode Loterij kunnen we samen met de provincie Noord-Holland en het waterschap Amstel, Gooi en Vecht de komende jaren werken aan verdere verbetering en uitbreiding van het leefgebied van de otter. Ook maken we het gebied beter beleefbaar voor bezoekers. Na dertig jaar afwezigheid werd in 2020 ook de zeldzame veenmosorchis teruggevonden bij het Naardermeer. Deze piepkleine geelgroene orchidee is een bedreigde soort die nog maar op enkele plaatsen in Nederland voorkomt. In 2018 heeft Natuurmonumenten samen met de provincie Noord-Holland natuurherstelmaatregelen uitgevoerd om het natuurlijke veenmosrietland in het Naardermeer te herstellen. Dat de orchidee twee jaar na de werkzaamheden opduikt, wijst erop dat de herstelmaatregelen succesvol zijn geweest.

De natuur van Marker Wadden ontwikkelt zich razendsnel, blijkt uit een tussenrapportage van het Kennis- en Innovatieprogramma Marker Wadden (mei 2020). Rijkswaterstaat, Natuurmonumenten, Deltares en EcoShape onderzoeken meerdere jaren hoe het ecosysteem van Marker Wadden zich ontwikkelt. De beschikbaarheid van voedingsstoffen in het water is door de aanleg van Marker Wadden flink toegenomen. Hierdoor zijn er grote hoeveelheden insecten en ander klein leven zoals algen, watervlooien en vislarven gekomen. Zij zijn op hun beurt weer voer voor vogels en vissen. Nog meer goed nieuws vanaf Marker Wadden: er is een jonge lachstern geboren. Een unicum, want het laatste broedgeval in Nederland dateerde uit 1958. De lachstern is een zeldzame vogel en staat op de Rode Lijst van bedreigde diersoorten.

Al jaren proberen wetenschappers zeegras terug te krijgen in de Waddenzee. Dit jaar was er een echte doorbraak. In augustus was het zeegrasgebied bij Griend toegenomen tot 170 hectare. Met zo'n 100.000 planten is dit het grootste zeegrasveld in het Nederlandse Waddengebied. Groot zeegras kan (kust)erosie tegengaan en biedt beschutting voor veel diersoorten. Uitbreiding ervan kan de voedselketen van de Waddenzee robuuster maken.

Sinds 2017 worden het herstel van zeegras in de Waddenzee onderzocht onder leiding van Natuurmonumenten, in samenwerking met de Rijksuniversiteit Groningen en The Fieldwork Company. Het project wordt gefinancierd door het Waddenfonds, met bijdragen van Rijkswaterstaat en het EU H2020-project MERCES.

Op verschillende plekken aan onze kust staan bouwprojecten op stapel die het landschap en de leefbaarheid van de bewoners aantasten. Acht natuurorganisaties hebben samen een brandbrief gestuurd naar minister Ollongren van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties om te vragen de eerder gemaakte afspraken uit het Kustpact te respecteren. Volgens de organisaties zijn nieuwe bouwplannen in strijd met de afspraken. Natuurmonumenten was één van de ondertekenaars. In 2020 speelde het plan om 315 villa's aan de Brouwersdam te plaatsen. Deze zouden niet alleen natuurschade en een ingreep op het landschap betekenen, maar ook de plek van dagrecreanten innemen. Gelukkig heeft de gemeenteraad Schouwen Duiveland in november tegen het plan gestemd. Natuurmonumenten is erg blij met de uitspraak en hoopt dat het plan voor Brouwerseiland nu definitief van de baan is, zodat het open kustlandschap beschermd blijft voor de toekomst.

NATUURSUCCESEN

Grauwe klauwier

16 Terreinen
318 Territoria

1 Marker Wadden
Lachstern

2 Griend
Groot zeegras

3 Fochteloërveen en
Dwingelderveld
Ericabij en Heidekegelbij

4 Naardermeer
Veenmosorchis
(na 30 jaar terug)

De natuur bedankt de deelnemers van de Postcode Loterij

Bedankt voor 31 jaar steun!

Natuurmonumenten

3.1 Verslag van het bestuur

Het bestuur, de ledenraad en de directie bepalen de koers van Natuurmonumenten. De ledenraad – de gekozen afvaardiging van de leden – zorgt ervoor dat de stem van de achterban duidelijk doorklinkt, besluit over de hoofdlijnen van het beleid en benoemt bestuursleden. De directie – benoemd door het bestuur – is verantwoordelijk voor de dagelijkse bedrijfsvoering. Zij legt verantwoording af aan het bestuur.

Het bestuur heeft de algemene leiding. Het bestuurt en ziet toe op hoofdlijnen; de uitvoering van beleid is gedelegeerd aan de directie. Het bestuur bestaat uit negen personen die ieder voor vier jaar worden benoemd met de mogelijkheid van een eenmalige verlenging van vier jaar. Het bestuur doet zijn werk onbezoldigd.

Het bestuur heeft in 2020 zeven keer vergaderd. In september is het bestuur door middel van een speciale bijeenkomst geïnformeerd over een specifiek en actueel thema, dit jaar betrof dat de verhouding klimaat-biodiversiteit. Aansluitend heeft het bestuur een werkbezoek gebracht aan Marker Wadden.

Het bestuur streeft naar een diverse samenstelling. Profielen voor vacatures in het bestuur worden opgesteld op basis van benodigde inhoudelijke expertise en competenties. In 2020 liep na acht jaar de zittingstermijn van bestuurslid Jack de Graaff af. Een selectiecommissie vanuit het bestuur heeft daarop een profiel opgesteld voor de vacature die dit jaar in het bestuur ontstond op het kennisgebied marketing & communicatie. Op basis daarvan benoemde de ledenraad in november Marc Oosterhout als bestuurslid.

De ledenraad heeft op diezelfde vergadering ook besloten penningmeester Hanneke Schuiling en bestuurslid Jan Willem Baan, vanwege hun zeer gewaardeerde bijdrage, voor een tweede termijn te benoemen. Bekendmaking van de samenstelling van het bestuur en functies en nevenfuncties van bestuursleden vindt plaats via de website.

Visie samenwerking

Het bestuur heeft zich in het voorjaar gebogen over de mogelijkheden om enkele beheereenheden samen te voegen en daarmee te komen tot een evenwichtiger en slagvaardiger organisatie en een besparing. Het bestuur neemt daarbij ook het lange termijnperspectief in ogenschouw rond het optimaliseren van de samenwerking tussen beheereenheden en ledencommissies. Om onze achterban zo goed mogelijk te bereiken is worteling van de organisatie in de regio essentieel. Inzet op lokaal niveau om mensen te betrekken zodat zij zich verbonden voelen bij 'hun' natuur die dichtbij is.

Verenigingsbeleid

Het bestuur heeft een herijking van de zetelverdelingsstructuur van de ledenraad voorbereid. De voorzitters van de ledencommissies zijn geconsulteerd om inbreng vanuit de ledenregio's te waarborgen. Op de ledenraadvergadering van 4 juli is het voorstel van het bestuur door de ledenraad aangenomen.

De voorzitter heeft zich in het voorjaar samen met twee afvaardigingen van de ledencommissies Noord-Holland en Utrecht & Vechtplassen gebogen over het nog openstaand voorstel voor de begrenzing van deze beide ledenregio's in enkele gemeenten. Dit voorstel is eveneens op 4 juli door de ledenraad ingestemd.

Corona

Het bestuur is ten aanzien van de gevolgen van corona en de door de overheid opgelegde maatregelen gedurende het jaar steeds op de hoogte gehouden door de directie. In april bleken al enkele medewerkers van Natuurmonumenten besmet met het coronavirus en gaandeweg het jaar nam het aantal toe, waaronder helaas ook enkele ernstige gevallen.

Sinds het begin van de coronacrisis is er een crisisteam actief en kantoorpersoneel werkt zoveel mogelijk thuis. Met name het moeten staken van activiteiten en excursies had gevolgen voor de begroting. Gedurende de zomer zijn, in een extra vergadering van de bestuurscommissie Financiën en Audit, de keuzes ten aanzien van de begroting voor 2021 zorgvuldig afgewogen en op basis hiervan door het bestuur vastgesteld.

Het bestuur besloot op basis van de Spoedwet Justitie en Veiligheid om de geplande ledenraadvergadering in de eerste plaats uit te stellen naar 4 juli en vervolgens om deze, voor het eerst in de geschiedenis van de vereniging, geheel digitaal te laten plaatsvinden. Om de informatievoorziening zo goed mogelijk te laten verlopen werden in de weken vooraf al enkele digitale bijeenkomsten voor ledenraadsleden gepland, waaronder de diverse vragenuurtjes en een informerend webinar stikstof. Bij alle bijeenkomsten was het bestuur vertegenwoordigd. Vanwege deze nieuwe manier van werken is ervoor gezorgd dat vooraf ruimschoots instructie werd gegeven en een testsessie werd belegd om het online vergaderen te oefenen.

NATUUR IN CIJFERS

Verdeling oppervlakte per beheertype in hectares

			2019	2020
	L01	Groen blauwe landschapselementen	986	991
	L02	Historische gebouwen en omgeving	292	288
	L03	Aardwerken	3	3
	N00	Nog om te vormen naar natuur	3.426	3.487
	N01	Grootschalige, dynamische natuur	21.647	21.625
	N02	Rivieren	97	116
	N03	Beken en bronnen	39	39
	N04	Stilstaande wateren	7.288	7.328
	N05	Moerassen	3.035	3.467
	N06	Voedselarme venen en vochtige heiden	5.700	5.720
	N07	Droge heiden	4.444	4.420
	N08	Open duinen	3.506	3.597
	N09	Schorren of kwelders	766	766
	N10	Vochtige schraalgraslanden	3.034	3.078
	N11	Droge schraalgraslanden	234	309
	N12	Rijke graslanden en akkers	14.624	14.876
	N13	Vogelgraslanden	4.111	3.955
	N14	Vochtige bossen	5.742	5.879
	N15	Droge bossen	19.840	20.302
	N16	Bossen met productiefunctie	1.311	994
	N17	Cultuurhistorische bossen	836	834
		Overige gronden	7.396	9.928
		Totaal	108.357	112.002

Beheer

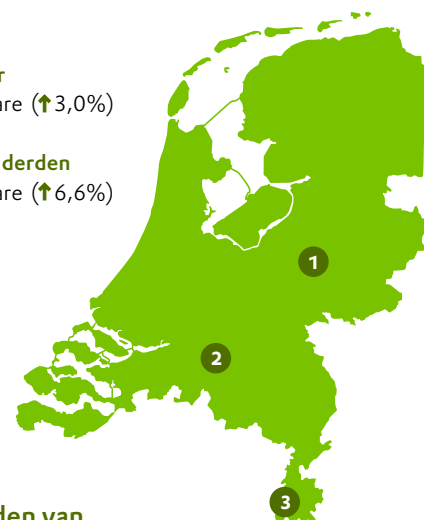
Oppervlakte totaal
112.002 hectare (↑3,4%)

Natura 2000
74.377 hectare

Waarvan:

Eigen beheer
99.549 hectare (↑3,0%)

Beheer door derden
12.453 hectare (↑6,6%)

Voorbeelden van nieuwe terreinen in beheer:

- 1 Woudhuizen (207 ha.)**
Landgoed bij Apeldoorn met onder andere 98 ha. bos.
- 2 Uiterwaarden langs de Maas bij Batenburg (50 ha.)**
In de komende jaren wordt dit omgevormd naar laag dynamische riviernatuur met kwelgeulen, zachthoutoibos en rietoevers.
- 3 Sint-Pietersberg (58 ha.)**
Unieke ontwikkelkansen op kalkgrasland en kalkmoeras.

3 BEDRIJFSVOERING EN ORGANISATIE

Dilemma's klimaat-biodiversiteit

Het bestuur heeft zich tijdens een themadag verdiept in de verhouding klimaat-biodiversiteit.

De beide doelen kunnen dilemma's opleveren, zoals bij bomenaanplant versus bomenkap en de aanleg van zonneweides en windmolens bij natuurgebieden. Het bestuur vindt het onderwerp erg belangrijk. Het is een kans maar ook een mogelijke bedreiging; het raakt immers in grote mate de biodiversiteit en de inrichting van ons land.

Gelijkberechtiging

Het bestuur heeft kennisgenomen van de uitspraak van het EU-Hof van Justitie in Brussel, gestart door de Vereniging Gelijkberechtiging Grondbezitters (VGG) tegen Natuurmonumenten en de Provinciale Landschappen. Het EU-Hof van Justitie heeft daarmee de conclusies van het EU-Gerecht uit 2018 bevestigd en bepaald dat de Europese Commissie het onderzoek opnieuw moet doen. Het onderzoek betreft de toelaatbaarheid van de eerder verleende subsidies van de Nederlandse overheid aan natuurorganisaties voor aankoop van grond voor nieuwe natuur. Vanwege het belang voor de vereniging, zullen penningmeester en voorzitter het verloop nauwlettend blijven volgen. Het bestuur ziet de uitkomst van het onderzoek met vertrouwen tegemoet.

Marker Wadden

Het bestuur heeft besloten het project Eerste fase Marker Wadden te verlengen met drie jaar ten behoeve van de aanleg van twee nieuwe eilanden bij Marker Wadden en hiervoor een bijdrage van 1 miljoen euro vrij te maken.

Marc van den Tweel vertrekt in de zomer van 2021 als algemeen directeur. Hij wordt algemeen directeur van sportkoepel NOC*NSF. Van den Tweel was sinds 2013 algemeen directeur van Natuurmonumenten. Voorzitter Jeroen Dijsselbloem: "Marc laat Natuurmonumenten in topconditie achter na een indrukwekkende periode als algemeen directeur. Hij heeft de organisatie geïnspireerd en vernieuwd, steeds de blik naar buiten gehouden en heel veel kansen voor de natuur in Nederland zelf gecreëerd en gepakt." Het bestuur beraadt zich over de opvolging van Van den Tweel.

3.2 Bestuurscommissies

De bestuurscommissies bereiden onderwerpen, die in de bestuursvergaderingen aan de orde komen, inhoudelijk voor. De bestuurscommissies gaan dieper en inhoudelijker op onderwerpen in, waardoor het bestuur zich bij de besluitvorming in principe op de hoofdlijnen kan richten. Het bestuur laat zich informeren over de bevindingen van de bestuurscommissies via een mondelinge toelichting tijdens de bestuursvergadering en neemt deze bevindingen mee in haar besluitvorming. Er zijn drie bestuurscommissies: de bestuurscommissie Beheer, de bestuurscommissie Financiën & Audit en de bestuurscommissie Marketing & Communicatie. Daarnaast is er nog de bestuurscommissie voor de directie, die de werkgeversrol vervult. De samenstelling van de bestuurscommissies wordt vermeld op de website.

3.3 Verslag van de vereniging

2020 was een bijzonder jaar, ook voor de ledencommissies. Ondanks de beperkingen door corona hebben veel ledencommissies kans gezien toch contact te onderhouden met leden in de achterban.

In de eerste maanden is er nog een aantal goed bezochte bijeenkomsten geweest, maar vanaf maart konden veel van de geplande activiteiten en evenementen niet doorgaan. Vooral geplande terreinbezoeken en excursies voor leden moesten door de coronabeperkingen worden geannuleerd. Het was daardoor voor de ledencommissies een jaar van veel schakelen, alternatieven zoeken en steeds weer nieuwe plannen maken. Voorlopig zijn enkele van de geplande evenementen uitgesteld naar 2021. Andere bijeenkomsten zijn creatief opgelost, zoals met online sessies (digitale jaarvergaderingen en Teams-meetings met klankbordgroepen) en zelfs buiten, met de organisatie van een estafette-excursie.

De gebruikelijke vergaderingen van de ledencommissies waren merendeels digitaal en er was meer overleg via e-mail. Dat maakt het onderling overleg zakelijker, zorgde voor minder uitwisseling en veel minder sociale contacten. Voordeel van dit jaar was wel dat er veel digitale vergaderingservaring is opgedaan, en deze manier van overleg zorgde voor veel minder reistijd en -kosten.

Meerdere ledencommissies hebben (extra) ingezet op digitale berichtgeving via e-mailingen (berichten en/of nieuwsbrieven). Dit is goed verlopen. Daarnaast heeft de samenwerking met de werkorganisatie verder vorm gekregen. Ledencommissies zijn betrokken bij de zwaluwstaartsessies – waarbij de jaarplannen worden voorbereid – bij kwaliteitstoetsen, gebiedsvisies en bij

VERENIGING, BESTUUR EN ORGANISATIE

Ledenraad met
73 vertegenwoordigers (↓3%)
onderverdeeld in
12 ledencommissies

9 onbezoldigde bestuursleden
3 directieleden

25 Beheereenheden
1 centraal kantoor

5.628
vrijwilligers
(↓31%)

684
medewerkers
(↓1%)

voorbereiding en uitvoering van publieksactiviteiten. Enkele ledencommissies zijn ook actief in beleidsontwikkeling en denken mee bij omgevingsvisies en de discussie rond de RES (Regionale energiestrategie), waarin elke energieregio zijn eigen keuzes beschrijft in het kader van het klimaatakkoord. Deze kunnen grote invloed hebben op het landschap en de natuur. Omdat enkele commissieleden ook actief participeren in andere groene organisaties, vormen zij een extra persoonlijke en informele verbinding tussen deze organisaties en Natuurmonumenten.

Meerdere ledencommissies hadden activiteiten gepland over het thema landbouw, een belangrijk onderwerp in de meerjarenstrategie van Natuurmonumenten. Genoemde onderwerpen zijn onder andere: bijen en biodiversiteit, natuurinclusieve landbouw, agrarisch natuurbeheer en transitie in de landbouw.

Er zijn erg goede ervaringen met een combinatie van een avond over een inhoudelijk thema met een opvolgend terreinbezoek, waarin het onderwerp nader is toegelicht. Daar blijkt bij leden veel belangstelling voor.

De noordelijke ledencommissies stelden de notitie 'Ledenraad in beweging' op, over beleving van de diverse ledenraadbijeenkomsten en voorstellen tot verbeteringen. Dit viel samen met de noodgedwongen digitale aanpak van de ledenvergadering. In de digitale opzet konden veel voorstellen meteen worden meegenomen in de voorbereiding van de ledenraad. Vanuit de ledencommissie Groningen is een idee gelanceerd over communicatie vanuit de ledencommissies richting de achterban via Facebook in combinatie met een optimalisering van de website, dit idee is kort gepresenteerd in de ledenraad en wordt nader uitgewerkt.

3.4 Verslag van de ledencommissies

Bij de activiteiten van de ledencommissies zijn bijzondere verhalen te lezen.

Groningen

De ledencommissie speelt geregeld een actieve rol bij participatieprocessen. Dit jaar was er een bijeenkomst over de transformatie van het Noordlaarderbos/ Vijftig Bunder waarbij één van de commissieleden de rol van voorzitter en procesbegeleider op zich heeft genomen. Hierdoor kon de boswachter zich vooral op de inhoud richten. Deze vorm gaf veel gelegenheid voor goede interactie met de achterban. Daarnaast wordt er gewerkt aan de actualisering van de website van Natuurmonumenten en heeft de ledencommissie haar eigen Facebook-pagina's over de gebieden in Groningen gelanceerd.

Friesland

In Fryslân heeft de commissie toch een ledenbijeenkomst kunnen organiseren, in de vorm van een estafette ledenannex wandelbijeenkomst. De deelnemers schreven vooraf in op een tijdslot en konden daarna in eigen tempo met voldoende onderlinge afstand wandelen in het bosgebied achter De Slotplaats. Op vijf locaties waren informatieposten opgesteld waar boswachters en leden van de commissie een verhaal vertelden over een aspect van het bos en bosbeheer. Na de wandeling kwamen de leden in kleine groepjes bij de ledencommissie 'op de koffie' en bespraken zij hun ervaringen, hun vragen en de herbenoeming van een van de commissieleden. De Friese leden kregen vier keer een Nieuwsflits over Friese zaken van Natuurmonumenten en de Ledenraads-

besprekingen. En aan de digitale Klankbordgroep werden drie keer vragen gesteld. Vragen over de vleestax, beleving van natuur in coronatijd en de informatievoorziening via Puur Natuur en de website.

Drenthe

Voor contact met de achterban is ook hier gekozen voor online contact. Dat is goed gelukt met enquêtes, een Teams-bijeenkomst en nieuwsbrieven. Het ambitieuze doel is om van de 19.000 Drentse leden tenminste 150 actief participierend te krijgen. De ledendag op het 100-jarig landgoed De Braak is een heel klein feestje geworden – met 50 deelnemers, maar kon met de nodige beperkingen toch doorgaan.

Er is aandacht geschonken aan verschillende regionale ontwikkelingen zoals de ontwikkeling rond gif in natuurgebieden, lichtvervuiling, de aanwezigheid en discussies over de wolf en het edelhert. De klankbordbijeenkomst over stikstof was digitaal; ook is er via e-mail een enquête over dit onderwerp gehouden waarop relatief veel leden reageerden. Hieruit blijkt dat het onderwerp ook bij hen sterk leeft.

Overijssel

Er is een bijdrage geleverd aan de 'Bosvisie Oost-Nederland' en de 'Toekomstvisie Oost-Nederland'. Samen met de beheereenheid is er een sponsoractie opgezet voor onderhoud van Arboretum Poort Bulten in Twente. In korte tijd hebben leden uit de regio tweederde van de jaarlijkse kosten bijgedragen!

3 BEDRIJFSVOERING EN ORGANISATIE

Gelderland

De ledencommissie heeft aan de hand van een vragenlijst meegedacht over de gebiedsvisie Leuvenum. Tijdens een terreinbezoek aan Planken Wambuis is aandacht besteed aan de massale sterfte van sparren en de consequenties daarvan voor het natuurbeheer. Ook heeft de commissie zich verdiept in het position paper Wolf en hebben enkele leden inspraak gepleegd rond de RES (Regionale Energiestrategie). Enkele leden zijn betrokken bij de problematiek rondom de grondwateronttrekking naast Oud-Groevenbeek. Ook is er aandacht voor de sterke toename van recreatie en natuursport en de druk die dat op de natuurgebieden legt.

Flevoland en Zwarte Meer

Enkele leden van de commissie hebben als vrijwillige gastheer of gids op Marker Wadden goede ervaringen opgedaan met het leggen van korte persoonlijke contacten met bezoekers. Doel was te inventariseren wat bezoekers interessante onderwerpen en thema's vinden voor Natuurmonumenten. Overwogen wordt om dit soort gesprekken ook op andere locaties te houden, bijvoorbeeld op parkeerplaatsen bij natuurgebieden. De klankbordgroep van de ledencommissie is na een oproep in Puur Natuur aanzienlijk uitgebreid. De verwachting is zo nog beter contact met de achterban te hebben.

Utrecht en Vechtplassen

Dankzij een ledenraadpleging over de MER (Milieu Effect Rapportage) van een eventuele nieuwe vaarverbinding in de Oostelijke Vechtplassen hebben zo'n 100 deelnemers een bijdrage kunnen leveren aan een krachtige zienswijze van de beheereenheid Vechtplassen. De ledencommissie werkt in de Vechtplassen nauw samen met de ledencommissie van Noord-Holland.

Twee evenementen zijn hier doorgegaan: een live bijeenkomst over Marker Wadden met 50 deelnemers en een webinar over biodiversiteit door bestuurslid Koos Biesmeijer, met 65 deelnemers. Naast de bijeenkomsten ontvingen ongeveer 400 leden van de klankbordgroep een voortgangsbericht met een update van de ontwikkelingen in de gebieden en van de vereniging. Daarnaast hebben we voor alle leden in de regio (ca. 70.000) een nieuwsbrief samengesteld. Beide zijn tot stand gekomen in nauwe samenwerking met de beide beheereenheden.

Noord-Holland

Het landgoed Nijenburg wordt doorsneden door een spoorlijn. Er zijn drie onbewaakte spoorwegovergangen en ProRail wil deze sluiten. In overleg met de beheereenheid is een achterbanraadpleging georganiseerd: via regionale nieuwsbrief, poster en flyers met QR-code zijn oproepen gedaan om een enquête in te vullen. Naar aanleiding hiervan verscheen er een artikel in Noord-Hollands Dagblad met de titel: 'Wordt Nijenburg in tweeën gehakt?'. Resultaat: bijna 700 reacties en veel waardering van bezoekers. De reacties worden gebruikt in het overleg met ProRail, om hen te overtuigen om één en liefst twee alternatieve veilige spoorovergangen te realiseren zodat het landgoed in zijn geheel toegankelijk blijft.

Zuid-Holland

Ook in Zuid-Holland heeft de ledencommissie een belangrijke rol gespeeld bij de RES-discussies. Een lid van de ledencommissie heeft hierbij namens ruim 120.000 leden ingesproken bij de Statencommissie Bereikbaarheid en Energie. Als vervolg op informatiebijeenkomsten in 2019 over samenwerking van Natuurmonumenten en de boeren om

te komen tot meer biodiversiteit en een mooier landschap, was het plan om in 2020 dit te herhalen en te verdiepen. Door de beperkende coronamaatregelen is er gekozen voor digitale bijeenkomsten. In samenwerking met de beheereenheid Rotterdam en Nieuwkoop is vervolgens het drieluik 'Boer, Natuur en Consument' ontwikkeld. Hierbij schoof de focus van natuur, via de boeren naar de rol die consumenten – dus ook onze leden – kunnen spelen bij realisatie van een meer duurzame consumptie. Door een interactieve aanpak tijdens, maar ook direct na de webinars, is er een goed beeld ontstaan van wat leden belangrijk vinden en kreeg de ledencommissie tips voor toekomstige bijeenkomsten. Aan het drukste webinar namen ruim 180 leden deel!

Zeeland en Volkerak

Dit jaar is vooral gewerkt aan teambuilding binnen de ledencommissie. Het is een betrokken enthousiaste club met veel ideeën en er is nu meer samenwerking met het beheerteam. Dankzij de aandacht voor elkaar is de ledencommissie nu veel sterker als groep.

Noord-Brabant en Rijk van Nijmegen

Bij de planvorming voor de omgevingsvisies Oosterhout en Breda hebben leden van de commissie hun verontusting uitgesproken over de dreigende aantasting van natuurgebieden waaronder die van Natuurmonumenten. Bij het opstellen van het RES-West Brabant is zorg geuit over de afstemming tussen gemeenten onderling en over de inbreng namens de natuurorganisaties. In Midden-Brabant is op verzoek van ledencommissie een route naar een hondenlooproute ontkoppeld van een honden-aan-de-lijnroute. Dit om onderlinge overlast te voorkomen. Twee leden van de ledencommissie worden actief

geïnformeerd over de renovatie van Jachtslot Mookerheide. Beide verzorgen rondleidingen, zowel in het jachtslot als op het landgoed en hebben ook een digitale presentatie gegeven aan leden van Natuurmonumenten. Er is inbreng geleverd voor het Gebiedsmarketingplan Oisterwijkse Bossen en Vennen en aan drie zwaluwstaartbijeenkomsten.

Limburg/De Kempen

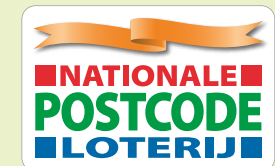
Na een goede start met een bijeenkomst in Eindhoven met als thema 'Kansen en bedreigingen voor het Dommeldal', organiseerde de ledencommissie een digitale jaarvergadering en een themabijeenkomst over 'Bos en biodiversiteit'. Via de regionale nieuwsbrief is er een online enquête uitgezet om belangstelling voor toekomstige activiteiten te peilen. De 103 leden die reageerden hebben voorkeur voor een inhoudelijk onderwerp gecombineerd met een excursie en voorkeur voor activiteiten in het weekend. Dit is goede input voor het jaarplan 2021. Tevens zijn in 2020 de goede contacten met de beide beheereenheden gecontinueerd en hebben we ondanks corona een aantal nieuwe kandidaat-leden in onze ledencommissie kunnen verwelkomen. In het Geuldal nam de ledencommissie deel in een projectgroep over gebiedsmarketing. Via een excursie onder leiding van de boswachters is de ledencommissie geïnformeerd over ontwikkelingen in dit gebied.

Loterijen dragen jaarlijks meer dan 700 miljoen bij aan de samenleving.

Nederland heeft een degelijk loterijstelsel en dat resulteert in een meer dan royale afdracht aan goede doelen, cultuur en sport. Meer dan 230 goede doelen worden, via loterijen, gesteund en maken grote idealen én kleinschalige initiatieven werkelijkheid. Loterijgelden komen terecht tot in de haarvaten van de samenleving. Meer dan 700 miljoen kan jaarlijks ingezet worden voor het maatschappelijk belang!

Dit is een stelsel waar we trots op mogen zijn. Natuurmonumenten maakt zich hard voor het behoud en verdere ontwikkeling van het loterijstelsel, zodanig dat het maatschappelijk belang optimaal geborgd en versterkt wordt. Loterijgeld is immers goud waard voor de samenleving.

Natuurmonumenten wordt gesteund door de Nationale Postcode Loterij sinds 1989. Dankzij deze steun kunnen wij jaarlijks investeren in behoud en ontwikkeling van het Nederlands landschap – en konden wij een start maken met grote projecten zoals Marker Wadden en bijvoorbeeld gebieden toegankelijk maken voor mensen met een beperking. Wij zijn de deelnemers van de Nationale Postcode Loterij dankbaar voor hun voortdurende steun.

VRIJWILLIGERS

*De afgenomen aantallen vrijwilligers (t.o.v. 2019) kunnen voor een groot deel worden verklaard doordat er, door coronamaatregelen, veel minder groepsactiviteiten konden plaatsvinden zoals de natuurwerkdag en bedrijfsuitjes.

3.5 Risicomanagement

Achtergrond en aanpak

Risicomanagement heeft als doel het beheersen en waar mogelijk reduceren van risico's die het realiseren van de doelstellingen van Natuurmonumenten bedreigen. Het Management Team van Natuurmonumenten brengt periodiek risico's in kaart, classificeert deze (impact en kans), identificeert welke maatregelen er al zijn getroffen ten aanzien van deze risico's en welke aanvullende acties noodzakelijk zijn. Met het bestuur worden de risicomatrix en de voortgang op mitigerende maatregelen periodiek besproken. Omdat het volledig uitsluiten van risico's niet mogelijk is, zoekt Natuurmonumenten steeds naar de juiste balans tussen risico-acceptatie en het nemen van mitigerende maatregelen. De thema's waarop we risico-beheersing uitvoeren betreffen: beleidsmatig/extern, stakeholdermanagement/reputatie en financieel/intern.

Beleidsmatig/extern

Hier betreft het risico's van buitenaf die het realiseren van onze doelstellingen op het gebied van natuurbescherming lastiger kunnen maken. Denk hierbij aan de negatieve effecten van milieuvorwaarden (stikstof, fosfaat, water), klimaatverandering, versnippering van de natuur, teloorgang agrarisch gebied en invasieve exoten. De impact van deze risico's is hoog; deze leiden tot het niet of vertraagd behalen van kwaliteitsambities, achteruitgang van biodiversiteit, hogere beheerkosten en spanning met boeren. Is de kwaliteit van de natuur, het landschap en/of biodiversiteit in Nederland in het geding, dan handelen we, en zijn we bereid daarin zekere risico's te nemen, maar wel onder de voorwaarde dat de inspanning en kosten die daarmee gemoeid gaan voldoende opleveren.

Stakeholdermanagement/reputatie

Het betreft hier risico op verminderd draagvlak voor onze werkzaamheden, wat kan leiden tot vertraging of stoplegging van werkzaamheden in geval van onverenigbare belangen, lagere inkomsten en daarmee het minder goed in staat zijn de natuur te beschermen. De verwachte impact van imagoschade is hoog en onze risicobereidheid laag. De belangrijkste maatregel die wij treffen op het gebied van reputatie is het met zeer grote regelmaat in gesprek gaan met onze stakeholders, van politici tot burgers en van boeren tot journalisten. We gaan met de eigen leden en achterban in gesprek in de vorm van ledenraadplegingen en communicatie via de website. Wij zijn ervan doordrongen dat wij een organisatie zijn die middenin de samenleving opereert en dat ons handelen in het belang van de natuur wrijving kan opleveren met andere maatschappelijke belangen. We besteden daarom veel aandacht aan het opbouwen van een goede verstandhouding en het definiëren van gemeenschappelijke belangen. Daarnaast besteden wij veel aandacht aan de zorgvuldige besteding van middelen. Wat dat laatste betreft hebben wij een zeer lage risicobereidheid.

Financieel/intern

Hier gaat het primair om de zorgvuldige besteding van de aan onze vereniging toevertrouwde middelen. Daarbij hanteren we een zerotolerancebeleid ten aanzien van fraude. Het voldoen aan wet- en regelgeving is voor ons altijd het uitgangspunt. Onze organisatie kent een horizon met een zeer lange termijn, de beheerkosten van de gronden en bouwwerken in het bezit van de vereniging vormen lang lopende financiële verplichtingen en het is om die reden niet makkelijk om bij tegenvallers te besparen. Wat financieel management betreft zijn we daarom redelijk

conservatief. De impact van risico's op dit vlak varieert van gemiddeld tot hoog. De belangrijkste maatregelen die wij treffen op het gebied van deze risico's betreft het continue verbeteren van processen, rapportages en interne controlemaatregelen in de organisatie.

Risico's en onzekerheden die in boekjaar 2020 een belangrijke impact hebben gehad en de gevolgen daarvan

Risico – Het inzicht dat achteruitgang van biodiversiteit in het agrarisch productiegebied een bedreiging vormt voor effectief natuurbeheer in onze natuurgebieden is de afgelopen jaren evident geworden door nieuwe gegevens over achteruitgang van insecten, voortdurende stikstofbelasting en impact van bestrijdingsmiddelen. Deze achteruitgang wordt niet alleen veroorzaakt door de landbouw, maar ook door andere functies, zoals de industrie.

Gevolgen/genomen maatregelen – In 2020 stond het stikstofprobleem prominent op de agenda, zowel maatschappelijk en in de media als in de politiek. Natuurmonumenten heeft zich hier intensief mee bezig gehouden, door te informeren over de impact van stikstof op natuur, door oplossingen aan te dragen, door voorstellen te doen voor beleid en door consequent uit te blijven dragen dat we dit probleem alleen samen met andere partijen, de boeren voorop, kunnen oplossen. Dit alles heeft mede geresulteerd in regeringsbeleid om de hoeveelheid stikstof te verminderen en om extra in natuur te investeren. Wij maken ons zorgen dat dit beleid, waar zeker verdienstelijke elementen in zitten, niet verplichtend genoeg is om het stikstofprobleem echt op te lossen.

3 BEDRIJFSVOERING EN ORGANISATIE

Risico – IT Cyber en data privacy bedreigingen en incidenten (zoals datalekken) kunnen leiden tot aanzienlijke kosten en verlies van vertrouwen van de stakeholders.

Gevolgen/genomen maatregelen – De kans op Cybersecurity-incidenten neemt wereldwijd in snel tempo toe in het steeds complexer wordende digitale landschap. Natuurmonumenten heeft een sterke digitale aanwezigheid op het internet waaronder de website. Het is dan ook een reëel scenario dat we als doel gezien worden. Daarnaast is ons risicoprofiel hoog vanwege de grote achterban waar persoonsgegevens van bewaard worden. We investeren voortdurend in procedurele en technische maatregelen. Samen met de Privacy Officer en de IT-partners bewaakt de IT Security Officer de processen en systemen rondom deze thema's en ontwikkelt deze verder met als primair doel het voorkomen van incidenten, het in een vroeg stadium detecteren van bedreigingen en een snelle respons te bieden bij incidenten.

Risico – Negatieve impact van het coronavirus op de inkomsten, bedrijfsvoering en natuurwaarden.

Gevolgen/genomen maatregelen – In 2020 hebben een aantal inkomstenbronnen onder druk gestaan als gevolg van het virus. Het rendement op de beleggingsportefeuille heeft zich, na een groot verlies in maart en april gedurende de rest van het jaar hersteld. Een aantal andere inkomstenbronnen stonden onder druk of vielen geheel weg. Dit betreffen onder meer inkomsten terreinbeheer, zoals excursies, vergaderlocaties, alsmede de huurinkomsten. Door kostenbesparingen elders in de staat van baten en lasten is de uiteindelijke impact zeer beperkt gebleven. Ook de inkomsten uit fondsenwerving stond enige tijd onder druk, echter door alert reageren en het omvormen van campagnes en de toegenomen belangstelling van het

Nederlands publiek voor natuur slaagden we erin meer fondsen te werven dan begroot.

Een aantal beheeractiviteiten moest worden uitgesteld door corona als gevolg van de lockdown (geen/beperkte aantallen vrijwilligers beschikbaar).

Er is door Natuurmonumenten het afgelopen jaar veel energie gestoken in het in goede banen leiden van de toegenomen drukte in de natuurgebieden, omdat dit negatieve effecten kan hebben op de natuurwaarden in de gebieden. In enkele gevallen werden natuurgebieden tijdelijk gesloten en werden eenrichtingswandelroutes ingesteld.

Risico – Klacht bij de Europese Commissie. In 2011 heeft de Europese Commissie goedkeuring verleend aan een nieuwe subsidieregeling voor natuurbeschermingsorganisaties, waaronder Natuurmonumenten. Deze nieuwe regeling kwam in de plaats van de oude subsidieregeling, de PNB-regeling. Naar aanleiding van een klacht die de Vereniging Gelijkberechtiging Grondbezitters (VGG) indiende over de PNB regeling, oordeelde de Commissie, in een besluit d.d. 2 september 2015, dat de Staat de maatregel onterecht niet van tevoren heeft aangemeld bij de Commissie, maar dat de steun achteraf alsnog is goedgekeurd. Terugvordering van staatssteun was daarmee niet aan de orde. Zowel de VGG als Natuurmonumenten (samen met de Landschappen) hebben tegen dit besluit van de Europese Commissie beroep aangetekend. De VGG heeft beroep aangetekend omdat zij vindt dat het onterechte staatssteun was. Wij hebben beroep aangetekend onder andere omdat we in tegenstelling tot de Commissie van mening zijn dat natuurbeschermingsorganisaties als Natuurmonumenten niet kwalificeren als 'onderneming', en aldus geen sprake is van staatssteun.

Gevolgen/genomen maatregelen – In 2020 is er een uitspraak geweest van het EU-Hof van Justitie in Luxemburg. In de uitspraak werden de conclusies van het EU-Gerecht uit 2018 bevestigd en werd bepaald dat de Europese Commissie het onderzoek opnieuw moet doen, wegens een procedureel gebrek dat aan het eerdere besluit kleefde. Natuurmonumenten wacht de voortgang van dit hernieuwde onderzoek geduldig af en ziet de uitkomst wederom met vertrouwen tegemoet. Daarom is geen verplichting opgenomen in de jaarrekening. We blijven ons graag richten op onze relatie en samenwerking met particuliere natuureigenaren, die Natuurmonumenten van grote waarde vindt en met wie wij in grote mate belangen delen.

3.6 Duurzaamheid

Het afgelopen jaar heeft Natuurmonumenten een belangrijke stap gezet naar het structureler aandacht besteden aan de eigen CO₂-voetafdruk. Om nog beter te kijken naar wat we met welke activiteiten uitstoten én na te gaan wat we daarin kunnen besparen heeft Natuurmonumenten zich laten certificeren volgens de CO₂-prestatieladder (trede 3). Hiermee zetten we de komende jaren stappen om onze CO₂-voetafdruk met 30% te verkleinen ten opzichte van het referentiejaar 2019.

Vervoermiddelen

In 2020 zijn er 23 nieuwe auto's toegevoegd aan het leasewagenpark van Natuurmonumenten. In totaal is het wagenpark uitgebreid met 6 auto's. Bij vervanging of uitbreiding kijken we kritisch naar de combinatie van functionaliteit, duurzaamheid en kosten. Dit heeft ertoe geleid dat van de 23 nieuwe auto's er 4 volledig elektrisch

3 BEDRIJFSVOERING EN ORGANISATIE

zijn en 6 anderen een vorm van elektrische ondersteuning hebben, wat zorgt voor reductie van de uitstoot.

We monitoren blijvend de markt voor nieuwe voertuigen die ons op een duurzame manier kunnen ondersteunen bij het bereiken van onze doelstellingen.

Gebouwen

Al sinds 2002 gebruiken we groene stroom in al onze gebouwen. In 2020 ging het om 100 procent Nederlandse windstroom van zee, aangevuld met stroom van onze eigen zonnepanelen. Voor verwarming van al onze gebouwen met een gasaansluiting gebruiken we sinds 2019 100 procent groen gas. Voor verwarming en verlichting van onze gebouwen stoten we daardoor geen CO₂ uit. De laatste gebouwen die geen gasaansluiting hebben en nu nog worden verwarmd met propaan, zetten we langzamerhand over naar een duurzamere verwarmingsinstallatie. In 2020 is bijvoorbeeld de kantoorboerderij in Akerdijk grondig verduurzaamd door het na-isoleren van wanden, vloeren en daken. Het stoppen met gebruik van propaan en het aanbrengen van een warmteterugwin-/afzuiginginstallatie. Het pand wordt nu verwarmd met resthout uit omliggende gebieden.

Op Marker Wadden zijn we zelfs nog een stapje verder gegaan op het vlak van duurzaamheid. De nederzetting is geheel duurzaam en zelfvoorzienend. Bij de bouw en inrichting van de gebouwen stond duurzaamheid voorop. Het basismateriaal van de gebouwen is hout en alle gebouwen zijn voorzien van zonnepanelen.

Het eiland is niet aangesloten op het landelijke netwerk van elektriciteit, gas, drinkwater of riolering en is daarmee een volledig off-grid eiland. Elektriciteit wordt ter plekke opgewekt met zonnepanelen en als reservebron is er een 'slappende' windmolen bij de haven, die automatisch

uitklapt om wind te vangen. Water komt uit een lokale bron en wordt ter plekke gezuiverd.

Energie, mobiliteit en CO₂-voetafdruk

Voor iedereen was 2020 een bijzonder jaar. Waar je als organisatie in andere jaren erg je best moet doen om minder met de auto te reizen, meer het OV te gebruiken en gebruik te maken van videovergaderingen zorgde corona ervoor dat nagenoeg alle medewerkers van Natuurmonumenten moesten thuiswerken. Het gebruik van digitale oplossingen voor overleggen, presentaties enz. nam een grote vlucht. Dit is goed te zien in de afname van de gereden kilometers door medewerkers van Natuurmonumenten. Belangrijk is om die beweging ook na corona vast te houden. We werken daarom ook aan vervoersbeleid dat daarop is gericht.

Dankzij de analyses die we gemaakt hebben voor de certificering in het kader van de CO₂-prestatieladder hebben we een beter beeld van onze uitstoot en dus van de besparingsopgave in de volle breedte van onze organisatie, of het nu gaat om brandstof voor onze maaimachines of het verwarmen van onze gebouwen, alles is inzichtelijk gemaakt.

De CO₂-voetafdruk van Natuurmonumenten wordt bepaald door het optellen van de CO₂-uitstoot van al het energiegebruik, gebruikte brandstoffen en dienstreizen. Van deze onderdelen wordt het verbruik vermenigvuldigd met de daarvoor geldende CO₂-emissiefactor.

In de infographic is te zien dat onze uitstoot is gestegen naar 1.965 ton CO₂ per jaar. Deze toename is enerzijds te verklaren door gedetailleerder, beter inzicht in ons verbruik (bijvoorbeeld propaan). Anderzijds moeten we ons dit jaar conformeren aan de regels rondom de

CO₂-prestatieladder. Hierdoor moeten we bijvoorbeeld kilometers gemaakt door onze vrijwilligers volledig meerekenen in plaats van alleen hun dienstreizen. Op alle andere vlakken is er een afname van de CO₂-uitstoot zichtbaar, deze daling is voor een flink deel toe te schrijven aan corona, maar ook de verdere elektrificatie van het wagenpark en energiebesparing dragen hier aan bij.

We beheren steeds meer hectares natuur. Voor het beheer zetten we meer machines en boten in. Dit leidt tot een grotere CO₂-voetafdruk. Dit schetst gelijk een belangrijke blijvende uitdaging voor Natuurmonumenten.

Duurzaamheidsbeleid ten aanzien van beleggingen

Ook in 2020 heeft Natuurmonumenten ernaar gestreefd om een goed beleggingsresultaat te koppelen aan een verdere verduurzaming van de beleggingen van zowel de aandelen- als de obligatieportefeuille. Concreet is dit vorm gegeven door nieuwe uitsluitingen in fossiele brandstoffen. De uitbreiding van de uitsluitingen betreft bedrijven die actief zijn in thermische steenkool, of op het gebied van oliewinning uit teerzanden en actief naar olie boren in de poolgebieden. Deze methoden horen bij de meest vervuilende in de olieproductie en vormen een groot risico voor de omringende natuur in het geval van de poolgebieden. De uitsluitingen zijn deel van een breder klimaatsveranderingsplan om de doelen van het Parijs Akkoord te ondersteunen.

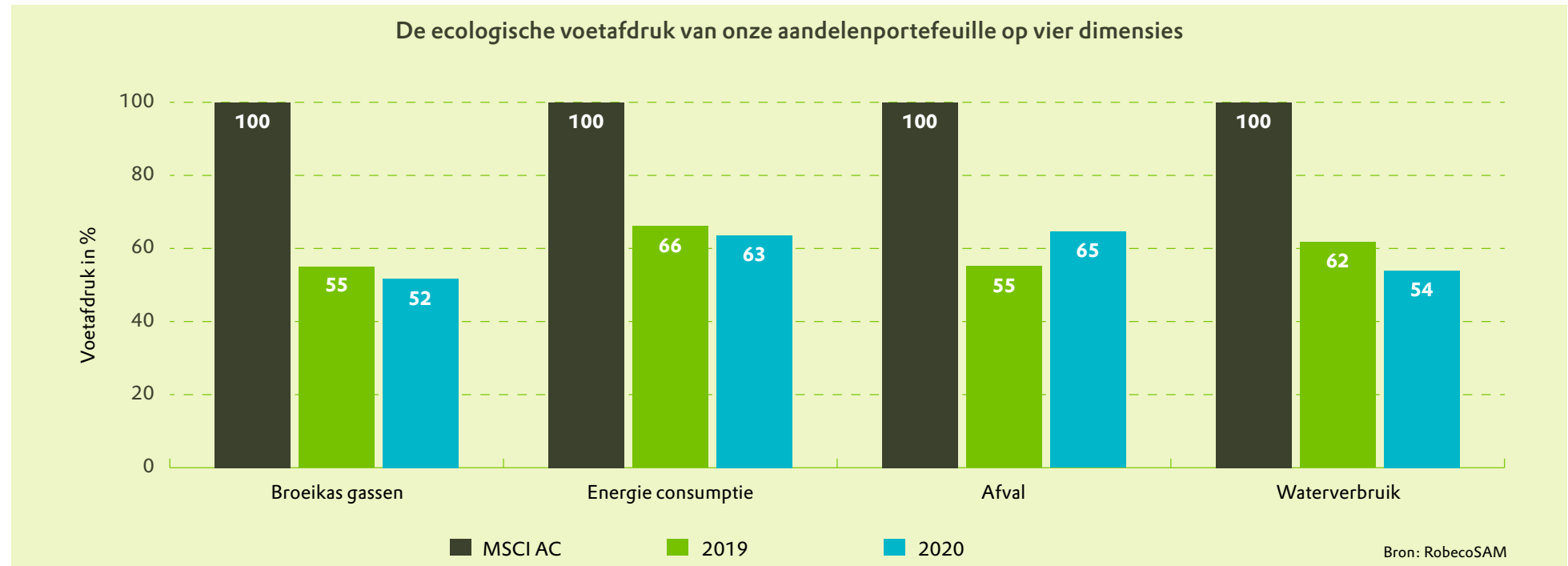
Mede namens Natuurmonumenten is Robeco op verschillende nieuwe thema's met bedrijven in gesprek gegaan (engagement) onder andere over de werkomstandigheden na de coronacrisis en de verdere versnelling van het behalen van de doelen van het Parijs Akkoord. Ook heeft Robeco in 2020 een start gemaakt met engagement op

3 BEDRIJFSVOERING EN ORGANISATIE

het thema Biodiversiteit. Dit nieuwe thema richt zich op ondernemingen met toeleveringsketens die zijn blootgesteld aan grondstoffen met een hoog risico zoals cacao, rubber, soja, rundvlees en tropisch hout en pulp. Gedurende een engagementprogramma van drie jaar wil Robeco ondernemingen met een bedrijfsmodel dat sterk afhankelijk is van natuurlijk kapitaal stimuleren hun biodiversiteitvoetafdruk te meten en de toezegging te doen hun negatieve impact te minimaliseren. Zowel ondernemingen als beleggers spelen een cruciale rol bij het tegengaan van verlies aan natuur in het komende decennium. Vermogensbeheerder Robeco heeft tevens toegezegd zich in te zetten om met al haar beheerd vermogen

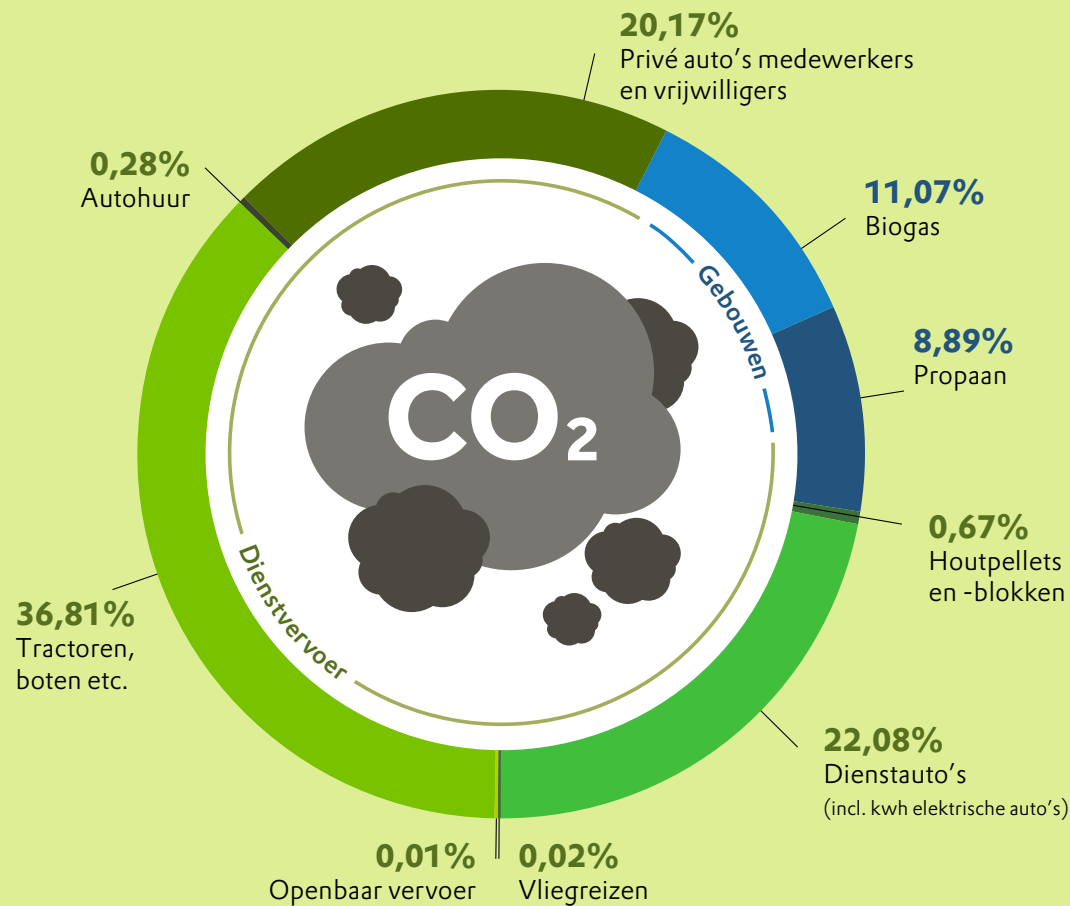
CO₂-neutraal te zijn voor 2050. Dat geldt ook voor het Natuurmonumenten-mandaat, dat in 2020 het meest duurzame aandelen beleggingsmandaat is dat Robeco beheert. Voor onze aandelenportefeuille streeft Natuurmonumenten ernaar om gemiddeld 35 procent beter te scoren dan onze benchmark op de vier thema's vermindering van broeikasgassen, minder energieconsumptie, minder afvalproductie en minder watergebruik. De ecologische voetafdruk van de beleggingen was in 2020 wederom fors beter dan het gemiddelde van de markt. Ten opzichte van het geheel van de aandelenmarkt, zoals weergegeven door de markt MSCI-index, bespaart Natuurmonumenten met dit aandelenmandaat 48 procent

op CO₂-uitstoot. Het energieverbruik is 37 procent lager, waterverbruik is 46 procent lager en het afval verbruik is 35 procent lager dan de benchmark. De besparing is gerelateerd aan de omzet van de betreffende beursgenoteerde ondernemingen. Ook de bedrijfsobligatieportefeuille wordt duurzaam belegd. Over 57 procent van de bedrijfsobligatieportefeuille (FMO en het RobecoSam SDG credit fonds) wordt bovendien specifiek aan Natuurmonumenten gerapporteerd over het naleven door de desbetreffende bedrijven van de Social Development Goals (SDG's) zoals die zijn gedefinieerd door de VN.

KLIMAAT

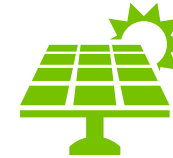
Klimaatvoetafdruk bedrijfsvoering:
1.965 ton CO₂
(↑1,45%)

100% Groene stroom

1.815.048 kWh
windstroom

3.363
eigen zonnepanelen

Vervoer

elektrisch

- 44 terreinkarren
- 5 scooters
- 17 boten
- 16 auto's
- 106 fietsen, waarvan 31 elektrisch

aardgas

- 5 auto's

fossiele brandstoffen

- 76 auto's (diesel)
- 44 auto's (benzine, incl. hybride)
- 24 terreinkarren
- 71 boten (incl. hybride)
- 72 tractoren

Verwarmen

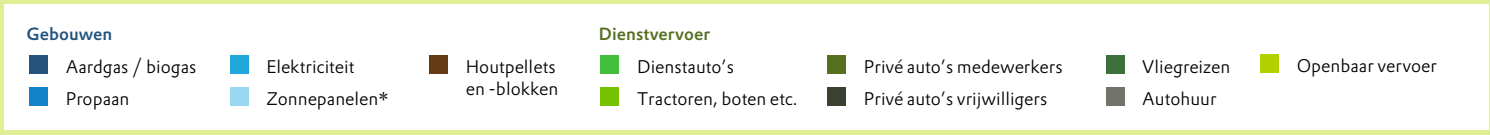
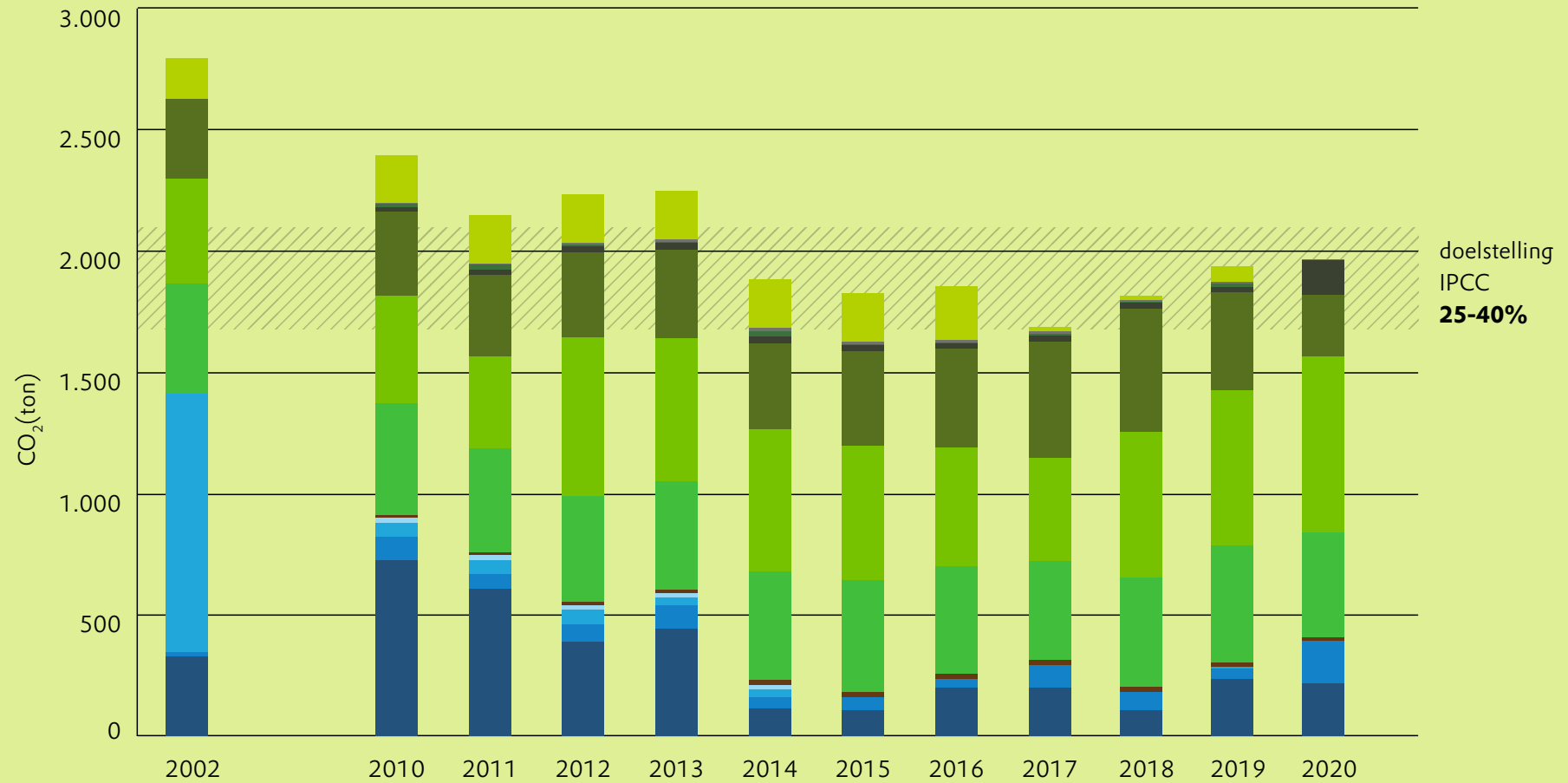
Verwarmen van gebouwen

- 54% biogas
- 43% propaan
- 3% houtpellets en -blokken

Certificering
CO₂-
prestatieladder

KLIMAATVOETAFDRIJK

* Schattingen

3.7 Faunabeheer

Natuurmonumenten wil schade, overlast en gevaarlijke situaties door wilde dieren zoveel mogelijk met dier-vriendelijke maatregelen oplossen. Denk hierbij aan verjaging, rasters of een specifieke inrichting van een gebied. Alleen als deze ingrepen onvoldoende effect hebben, komt afschot in beeld. Met name bij grote hoefdieren, de vos en ganzen ontkomen we er niet aan om afschot te plegen. In 2020 was het totale afschot op grote hoefdieren in alle terreinen van Natuurmonumenten: 721 wilde zwijnen, 152 reeën, 495 damherten, 232 edelherten. Er zijn in 2020 in totaal ook 25 vossen door onze eigen beheerders geschoten, veelal in het kader van weidevogelbescherming. Bij ganzen gaat het jaarlijks om enkele honderden exemplaren die deel uitmaken van de broedvogel-populaties die schade veroorzaken aan onze eigen gebieden of die van de burens.

3.8 Investeren in een fitte bedrijfsvoering

In 2020 hebben we diverse stappen gezet om de bedrijfsvoering te verbeteren, met als uiteindelijke doel het structureel in balans brengen van de staat van baten en lasten en het creëren van financiële wendbaarheid. Dankzij de succesvolle implementatie van de in 2019 geformuleerde actieplannen hebben we een sluitende meerjarenverkenning voor de komende drie jaar kunnen presenteren.

Op het gebied van ICT zijn er noodzakelijke aanpassingen in de systemen doorgevoerd waardoor we met ingang van

1 januari 2021 live konden met de nieuwe lidmaatschapsvormen. Ook is er geïnvesteerd in verbetering van de (thuis)werkplek en applicaties zodat medewerkers in coronatijd goed konden blijven werken.

De basis voor verdere verbeteringen in de bedrijfsvoering ligt in een goed functionerend boekhoudsysteem. Het huidige pakket is sterk verouderd en in 2020 is daarom een nieuw ERP (Enterprise Resource Planning) pakket geselecteerd. De implementatie daarvan start begin 2021.

Tenslotte is in 2020 het nieuwe hoofdkantoor in Amersfoort ingericht, waarmee een toegankelijke en goed bereikbare ontmoetingsplek voor alle collega's is gerealiseerd. Dit komt ten goede aan een betere samenwerking en meer kennisuitwisseling tussen de afdelingen op het hoofdkantoor en met beheereenheden.

3.9 Human Resource Management

Onze medewerkers en vrijwilligers zijn veerkrachtig gebleken in dit pittige jaar. Door het coronavirus veranderde het dagelijkse werk- en privéleven zodanig, dat leidinggevendenden geen fysieke bijeenkomsten konden organiseren om persoonlijk leiderschap te stimuleren. Wel werden zij uitgedaagd het geleerde direct toe te passen: kennis van jezelf, zien van de ander én samen een weg vinden in veranderende omstandigheden. Naast de inhoudelijke bijdrage is dit jaar dus een extra beroep gedaan op de mentale vitaliteit van al onze medewerkers en vrijwilligers. Ieders leer- en

verandervermogen werd aangesproken: medewerkers werkten zoveel mogelijk vanuit huis, met name 70+ vrijwilligers mochten hele perioden niet komen en álle medewerkers moesten een sprong maken in digitaal (samen-)werken.

De missie, visie en ambitieuze doelen en strategie van Natuurmonumenten zijn onze richtinggevers. Binnen een cultuur van Bewegen, Openheid en Samenwerken (onze kernwaarden: BOS) is het nodig dat we een wendbare, flexibele en slagvaardige organisatie zijn. Om gezamenlijk tot resultaten te komen zijn actiegerichtheid, focus en discipline minstens zo belangrijk. Natuurmonumenten heeft de juiste medewerkers op de juiste plaats nodig. We investeren blijvend in mensen en mobiliteit is hierin een sleutelwoord. Op het vlak van mobiliteit hebben we onze doelstellingen gehaald met nieuwe instroom en interne doorstroom (zowel in de breedte als verticaal). Ook hebben verschillende collega's onze organisatie verlaten. We hebben er vertrouwen in dat we de lijn van beweging en het aantrekken van nieuwe kennis en expertise in 2021 zullen vasthouden.

Door de actuele ontwikkelingen kwamen bepaalde thema's prominenter op de agenda. We hebben onze verantwoordelijkheid genomen door extra aandacht voor gezond werken, sociale cohesie, arboproof thuiswerken en digitalisering. Dit heeft erin geresulteerd dat het verzuim op het normale niveau is gebleven, ondanks dat ook een aantal van onze medewerkers persoonlijk geconfronteerd is met corona. Medewerkers hebben met budget van de werkgever geïnvesteerd in hun werkplek thuis en op vele creatieve manieren zijn sociale verbindingen en samenwerkingsrelaties goed gebleven.

3 BEDRIJFSVOERING EN ORGANISATIE

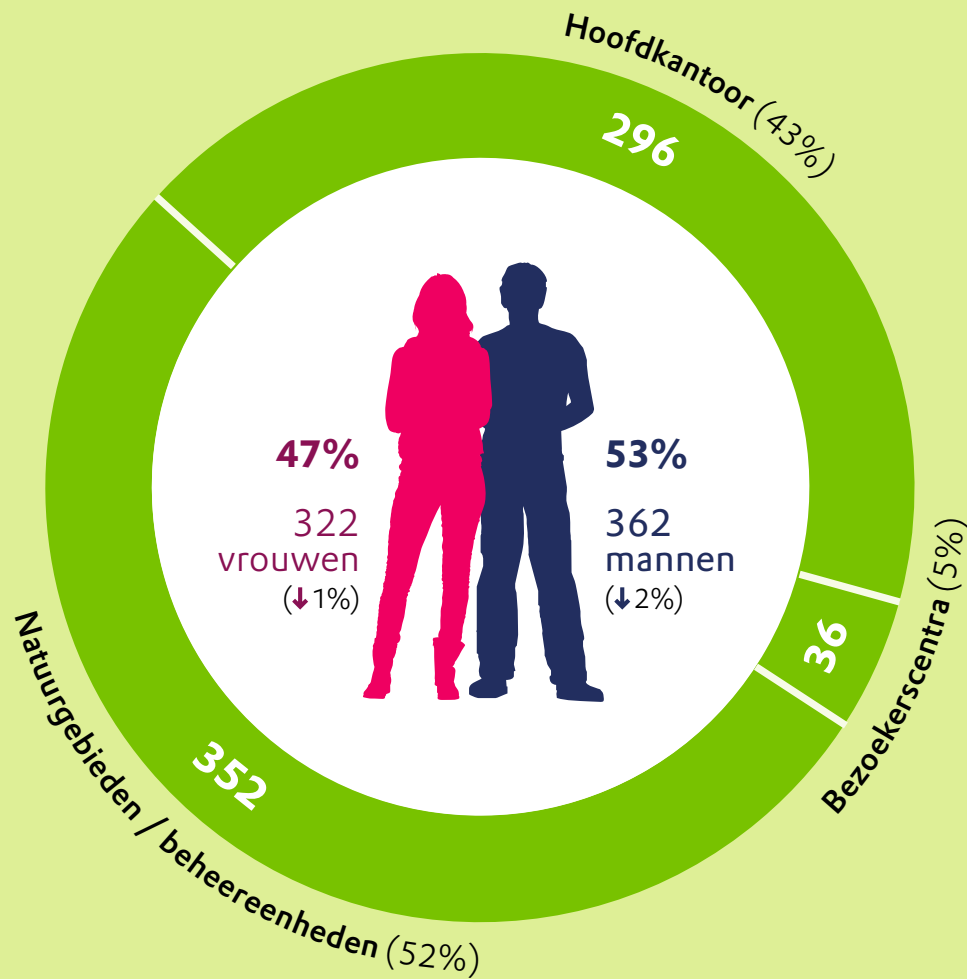
Het optimaliseren en digitaliseren van werkprocessen is daarbij cruciaal. We staan aan de vooravond van de verdere uitrol van een professioneel digitaal verzuimstelsel en een moderne digitale HR-rapportageomgeving. Het kunnen beschikken over de juiste managementinformatie is onontbeerlijk bij het aansturen, handhaven en adviseren binnen de organisatie.

We zijn een aantrekkelijke vrijwilligersorganisatie en willen dat blijven. HR ontwikkelt middelen hiertoe en anticipeert op de toekomstige behoefte aan vrijwilligers, gegeven maatschappelijke trends, in samenwerking met andere (groene) organisaties en gericht op onze doelen. Net als in 2019 hebben we ook in 2020 groene trainees verwelkomd. In het kader van maatschappelijke diensttijd

hebben zij (op aangepaste wijze) met oudere vrijwilligers meegelopen en bijgedragen aan de digitale mogelijkheden voor onze vrijwilligers. Hiermee verbinden we jong en oud met elkaar en staan we samen voor de natuur. Samen met onze medewerkers dragen alle vrijwilligers bij aan de natuur en het cultureel erfgoed in Nederland.

MEDEWERKERS

Totaal
684 medewerkers (↓1%)
38% full time | 62% part time

Arbeidscontract

92%
onbepaalde tijd

8%
bepaalde tijd

Ziekte verzuim

3,4%

Gemiddelde leeftijd

48,6 jaar

Leeftijdscategorie

3 BEDRIJFSVOERING EN ORGANISATIE

Opmaken verslag 2020

Voor informatie over het financieel beleid en de financiële resultaten, alsmede informatie over de juridische structuur en het bezoldigingsbeleid voor bestuurders en directie verwijzen wij u naar het financieel verslag.

Het verslag is opgemaakt op 22 april 2021.

Ondertekend door:

M.G.A.C. van den Tweel, Algemeen directeur

A handwritten signature in black ink, consisting of a large, sweeping loop on the left and a smaller, more defined shape on the right.

T.J. Wams, Directeur Natuurbeheer

A handwritten signature in black ink, featuring a prominent, curved stroke that starts high and ends with a sharp downward point.

C. Panis, Directeur Financiën en Bedrijfsvoering

A handwritten signature in black ink, appearing to be the initials 'C.P.' followed by a stylized flourish.

FINANCIËEL VERSLAG

JAARVERSLAG

Natuurmonumenten

2020

4 FINANCIËLE RESULTATEN EN BELEID 45

4.1	Financieel resultaat 2020	45
4.2	Beleggingsbeleid	50
4.3	Financiële positie van Natuurmonumenten in de afgelopen 5 jaar	50

5 JAARREKENING 2020 54

5.1	Balans per 31 december 2020 (na verwerking van saldo van baten en lasten)	54
5.2	Staat van baten en lasten over het boekjaar 2020	56
5.3	Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	59
5.4	Toelichting op de balans per 31 december 2020	62
5.5	Toelichting op de staat van baten en lasten over het boekjaar 2020	82
5.6	Overige toelichtingen	93
	Gebeurtenissen na balansdatum	95
	Overige gegevens 2020	98
	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	99

6 BEGROTING 2021 EN FINANCIËEL MEERJARENPLAN 2022-2023 101

BIJLAGEN 105

	Samenstelling bestuur en nevenfuncties bestuursleden	106
	Samenstelling directie en nevenfuncties directieleden	107

2020

FINANCIËLE RESULTATEN EN BELEID

4

4 FINANCIËLE RESULTATEN EN BELEID

4.1 Financieel resultaat 2020

COVID-19 bepaalde het beeld van 2020. In eerste instantie leek er een behoorlijke (financiële) impact op de activiteiten van Natuurmonumenten. De bezoekerscentra werden gesloten. Er werden geen excursies en evenementen gehouden. Horeca locaties konden geen gasten ontvangen, hetgeen een impact had op de inkomsten uit verhuur van deze locaties en vergaderlocaties konden niet worden verhuurd.

Onzeker was de impact op de fondsenwerving. Gezien de periode waarin de eerste lockdown van kracht was, was de impact op beheer beperkt vanwege het broedseizoen. De uitvoering van het beheer werd wel bemoeilijkt door het beperkter kunnen inzetten van vrijwilligers. Natuurmonumenten nam meteen maatregelen ter beheersing van deze gevolgen. Met name kosten voor persoonsgebonden uitgaven zoals reiskosten en representatiekosten werden beperkt. Uiteindelijk bleek in de zomer dat de financiële impact minder groot was dan vooraf ingeschat. Wel werden de natuurterreinen druk bezocht waardoor het toezicht extra aandacht vereiste. De fondsenwerving was zeer succesvol in 2020, mede als gevolg van de toegenomen belangstelling en waardering voor de natuur. Uiteindelijk zijn de negatieve inkomsten als gevolg van minder excursies en evenementen en de verhuur van vergaderlocaties en horeca locaties ruimschoots gecompenseerd door lagere kosten en hogere opbrengsten fondsenwerving.

Het financieel resultaat is in 2020 positief uitgekomen en ook beter dan het begrote resultaat. Ten opzichte van 2019 is het resultaat lager maar dat is geheel het gevolg van het positieve saldo van de financiële baten en lasten in 2019.

Inkomsten en bestedingen (x€1 miljoen)	Werkelijk 2020	Begroting 2020	Werkelijk 2019
Baten:			
Ra1 Baten van particulieren	37,0	34,7	33,3
Ra2 Baten van bedrijven	0,8	0,1	0,8
Ra3 Baten van loterijorganisaties	15,9	14,1	14,3
Ra4 Baten van subsidies van overheden	46,4	64,5	47,1
Ra5 Baten van andere organisaties zonder winststreven	2,8	0,5	0,5
Som van de geworven baten	103,0	114,0	96,0
Rb1 Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten	1,6	1,6	1,4
Rb2 Overige baten	2,1	1,8	1,4
Som van de baten	106,7	117,4	98,8
Lasten:			
Rc Besteed aan de doelstellingen			
Rc1 Aankopen natuurgebieden	10,9	13,8	5,7
Rc2 Goed beheerder zijn	65,1	77,2	64,2
Rc3 Beweging zijn	20,2	23,3	18,6
	96,3	114,2	88,5
Rd Wervingskosten			
Rd1 Kosten eigen fondsenwerving	6,1	7,0	6,7
Rd2 Kosten aandeel acties derden	0,1	0,0	0,1
Rd3 Kosten subsidies overheden	0,3	0,3	0,3
	6,5	7,3	7,1
Re Beheer en administratie			
Re1 Kosten beheer en administratie	4,5	4,2	4,2
Som van de lasten	107,3	125,7	99,8
Saldo voor financiële baten en lasten	-0,5	-8,3	-1,0
Rf Saldo financiële baten en lasten	3,8	4,6	21,4
	3,3	-3,7	20,4
Rg Resultaat deelnemingen	0,3	0,0	0,0
Saldo van baten en lasten	3,5	-3,7	20,4

4 FINANCIËLE RESULTATEN EN BELEID

Natuurmonumenten streeft naar een neutraal resultaat na mutatie van de bestemmingsreserves en bestemmingsfondsen, dus exclusief het saldo van de financiële baten en lasten. Wel wordt jaarlijks een vaste bijdrage uit het vermogen toegekend aan de exploitatie. Zie hiervoor tabel Reserve als bron van inkomsten.

Saldo van baten en lasten

Het saldo van baten en lasten is positief ten opzichte van de begroting voornamelijk als gevolg van hogere baten van particulieren en van de Nationale Postcodeloterij. Het absolute niveau van de begrote baten en lasten is vooraf lastig in te schatten, vooral vanwege de onzekerheden omtrent de aankoop van gronden en de geplande start van projecten. Dit is vooral goed inzichtelijk bij de baten subsidie van overheden die sterk afhankelijk zijn van het volume van verwervingen en projecten. Ook lasten zijn daarvan sterk afhankelijk. Het niveau van 2020 is echter goed vergelijkbaar met 2019.

De baten in 2020 zijn €10,7 miljoen lager dan begroot, vooral veroorzaakt door lagere subsidies in verband met minder verwervingen van gronden en lagere projectvolumes. Exclusief deze lagere subsidies zien we een gunstigere ontwikkeling van de baten als gevolg van hogere inkomsten particulieren. Met name nalatenschappen (€2,2 miljoen) en contributies (€0,4 miljoen) zijn gunstiger dan begroot. De baten van andere organisaties zonder winststreven stijgen door een eenmalige gift van €1,3 miljoen.

Het saldo van de baten en lasten bevindt zich op een vergelijkbaar niveau als 2019. Zowel baten als lasten zijn wel toegenomen onder andere door inflatie. Ten opzichte van 2019 is het saldo voor financiële baten en lasten iets verbeterd.

Het saldo financiële baten en lasten viel slechter uit ten opzichte van 2019. 2019 was een zeer goed beleggingsjaar met hoge rendementen. Het jaar 2020 was met betrekking tot beleggingen door Corona zeer volatiel. Uiteindelijk sloot het jaar met een positief resultaat van de financiële baten en lasten van €3,8 miljoen.

Natuurmonumenten stuurt op het op niveau houden van de Reserve als bron van inkomsten. Onderstaand overzicht geeft de ontwikkeling aan van deze reserve.

De Reserve als bron van inkomsten stijgt licht als gevolg van een positief saldo baten en lasten na onttrekking bestemmingsfondsen en -reserves met €1,4 miljoen.

Reserve als bron van inkomsten (x€1 miljoen)

	2020		2019	
Saldo per 1-1		176,6		157,5
Bestuursbesluiten vorming bestemmingsreserves		-3,5		0,0
Wettelijke bestemmingsreserve nalatenschappen	0,0		0,3	
Bestedingen minus toevoegingen bestemmingsreserves	4,1		-5,2	
Bestedingen minus toevoegingen bestemmingsfondsen	-2,7		3,6	
Resultaat boekjaar	3,5		20,4	
		4,9		19,1
Beschikbaar per 31-12		178,0		176,6

4 FINANCIËLE RESULTATEN EN BELEID

Bestemmingsfondsen en reserves

Vanuit de exploitatie vinden er jaarlijks onttrekkingen en dotaties plaats aan de fondsen en reserves. Er is bijvoorbeeld een bestemmingsreserve aankoop ontbrekende schakels waaruit jaarlijks aankopen natuur worden gefinancierd. Daarnaast kunnen baten uit fondsenwerving een specifieke bestemming hebben waarvoor de uitgaven in toekomstige jaren gedaan worden. Deze baten worden dan gedoteerd aan een fonds. In de jaren waarin uitgaven worden gedaan voor die specifieke bestemming vindt er een onttrekking plaats uit de fondsen. In 2020 is er per saldo een kleine dotatie. In 2020 is er een nieuwe bestemmingsreserve opgenomen voor het uitvoeren van Lang Cyclisch Beheer en Onderhoud ter waarde van €3,5 miljoen.

Baten

De totale baten van Natuurmonumenten bedragen €106,7 miljoen. De baten van particulieren zijn fors hoger dan begroot en dan vorig jaar met name door hogere inkomsten uit nalatenschappen en contributies. De baten van subsidies van overheden betreffen subsidies voor exploitatie, projecten en aankopen. Zoals al aangeven kan dat jaarlijks verschillen en wordt dit meestal te hoog ingeschat. De hoogte van de subsidies liggen in lijn met 2019. De baten van andere organisaties zonder winststreven stijgen door een eenmalige gift van €1,3 miljoen.

Lasten

De totale lasten bedragen €107,3 miljoen en zijn daarmee licht hoger dan de baten. De aankopen van natuurgebieden zijn lager dan de begroting maar fors meer dan in 2019.

De bestedingen aan het doel Goed Beheerder zijn liggen op het niveau van 2019, maar liggen lager dan begroting. Het verschil ten opzichte van de begroting is met name te wijten aan lagere uitgaven voor verwervingen en lagere volumes projecten.

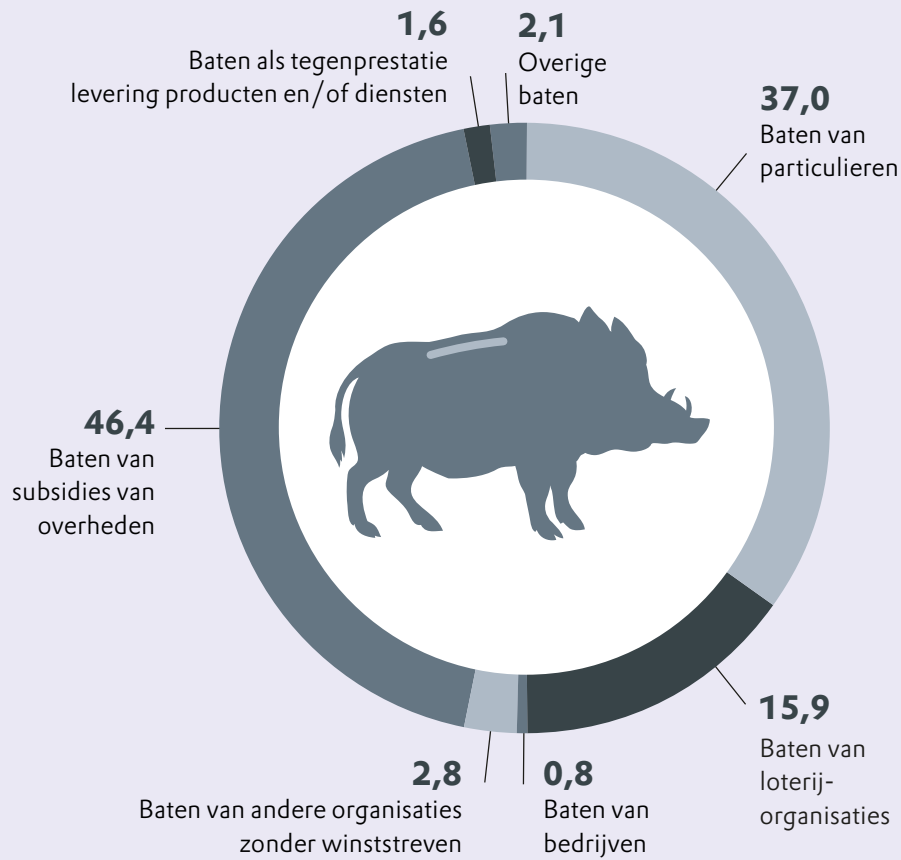
De bestedingen aan het doel Beweging zijn zijn lager dan begroot. De lagere kosten betreffen onder andere het niet uitvoeren van de bomencampagne in 2020.

De wervingskosten bestaan grotendeels uit de kosten eigen fondsenwerving. De totale wervingskosten zijn 6,3% van de geworven baten. Dit is gedaald met 1,1% ten opzichte van vorig jaar.

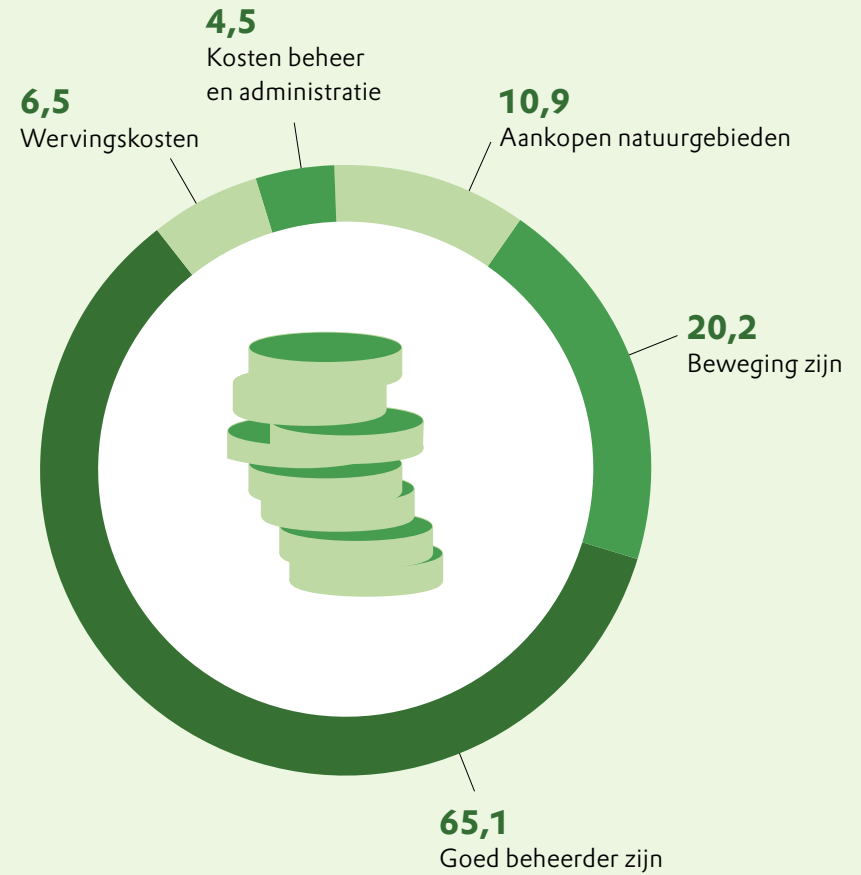
De vijf strategische speerpunten zoals benoemd in hoofdstuk 1 worden in het financiële verslag vertaald naar besteding aan de aankoop van natuurgebieden, het doel Goed Beheerder zijn en het doel Beweging zijn.

4 FINANCIËLE RESULTATEN EN BELEID

Totaal baten 106,7 miljoen

Totaal lasten 107,3 miljoen

4 FINANCIËLE RESULTATEN EN BELEID

Saldo financiële baten en lasten

De baten uit beleggingen zijn als volgt te specificeren:

Baten uit beleggingen (x€1.000)	2020	2019	2018	2017	2016
Obligatierente incl hypotheken	820	799	894	939	2.276
Dividend	1.497	1.633	1.355	1.022	801
Koersresultaat	1.786	19.357	-6.331	5.950	4.195
Deposito's en liquide middelen	-106	-73	-46	-73	-40
Bruto beleggingsresultaat	3.997	21.715	-4.128	7.838	7.232
Kosten beleggingen	233	283	428	219	214
Netto beleggingsresultaat	3.764	21.432	-4.556	7.619	7.018
Rendement beleggingen	2,7%	12,6%	-2,0%	4,3%	3,9%
Gemiddeld rendement 2016-2020 in %	4,2%				
Gemiddeld rendement 2016-2020 x€1.000	7.149				

Het rendement beleggingen over 2020 is positief uitgekomen met 2,7%. Dat is een mooi resultaat na een turbulent jaar met veel volatiliteit op de beleggingsmarkten. Tijdens de start van de corona crisis in februari/maart daalde de beleggingsportefeuille fors om zich daarna gestaag weer te herstellen.

Per categorie geldt het volgende:

	Resultaat	Benchmark
Aandelen	2,5%	6,6%
Staatsobligaties	1,5%	-0,1%
Bedrijfsobligaties	3,4%	2,8%
Directe bedrijfsleningen	3,0%	3,0%
Hypotheekfondsen	1,8%	3,7%
Totaal portefeuille	2,7%	4,0%

4.2 Beleggingsbeleid

Natuurmonumenten heeft haar beleggingsbeleid vastgelegd in een beleggingsstatuut. Dit beleggingsstatuut is in 2019 voor het laatst herzien.

Het hoofddoel van het beleggingsbeleid is het leveren van een bijdrage aan de exploitatiekosten, waarbij wordt gestreefd naar rendement-optimalisatie binnen een aanvaardbaar risicoprofiel. Het beleggingsbeleid is gericht op behoud van het vermogen en stabiliteit van het beleggingsresultaat. Natuurmonumenten streeft ernaar de beleggingsportefeuille op een duurzame en maatschappelijk verantwoorde wijze te beleggen (zie paragraaf 3.6 van het jaarverslag).

Het beleggingsbeleid is mede gebaseerd op een Asset Liability Management (ALM) studie, uitgevoerd in 2018. Het doel van een dergelijke studie is om te bepalen welk beleggingsbeleid het best aansluit bij de benodigde financiering van de kernactiviteiten op korte en lange termijn. Een nieuwe ALM studie wordt uitgevoerd in 2021.

De bestuurscommissie Financiën & Audit bespreekt jaarlijks in hoeverre de geactualiseerde meerjarenverkenning aanleiding geeft tot bijstelling van het beleggingsbeleid. Deze commissie evalueert tenminste eens in de drie jaar het beleggingsstatuut en de beleggingsstrategie en kan ten behoeve daarvan een ALM-studie laten uitvoeren.

Het vermogensbeheer wordt uitgevoerd door externe partijen vanwege hun professionaliteit en vanwege functiescheiding. Ter spreiding van het risico wordt het vermogensbeheer uitgevoerd door tenminste twee vermogensbeheerders die dienen te beschikken over een vergunning van de Autoriteit Financiële Markten (AFM).

De strategische beleggingsmix bestaat uit

- 23,5% Europese staatsobligaties (inclusief banktegoeden en overige beleggingen),
- 27,8% Europese bedrijfsobligaties,
- 8,7% Nederlandse hypotheekleningen,
- 5% directe bedrijfsleningen en
- 35% wereldwijde aandelen.

Daarnaast bestaat de mogelijkheid om een gedeelte van de portefeuille op bankdeposito's te plaatsen. Per categorie geldt een bandbreedte van +/- 5% met uitzondering van liquide middelen. De beleggingen in staats- en bedrijfsobligaties vinden uitsluitend plaats in euro's. Bij aandelenbeleggingen in andere valuta's dan de euro en bij vastrentende beleggingen waarvan valutarisico een wezenlijk onderdeel is van de beleggingspropositie worden de valutarisico's niet afgedekt. Het gebruik van financiële derivaten zoals opties en futures is niet toegestaan.

De vermogensbeheerders letten bij hun selectie op het milieubeleid, governance en de sociale aspecten van de beleggingen. Vermogensbeheerder Robeco rapporteert hierover op kwartaalbasis. Daarbij worden beleggingen uitgesloten in bedrijven die voor meer dan 5% van hun activiteiten werkzaam zijn in de wapenindustrie, kernenergie, tabaksindustrie, gokindustrie, bonthandel en pornografie.

4.3 Financiële positie van Natuurmonumenten in de afgelopen 5 jaar

Op de volgende pagina zijn de balans en de baten en lasten van de afgelopen 5 jaar weergegeven.

Het algemene beeld is dat de vereniging over een gezonde financiële huishouding beschikt.

De balanspositie is sterk. Er is sprake van een sterke positie in reserves en fondsen, waardoor de continuïteit is gegarandeerd.

Uit de Staat van baten en lasten blijkt een verscheidenheid aan bronnen van inkomsten. Om deze inkomstenbronnen op peil te houden moeten de nodige inspanningen worden verricht.

De Baten van subsidies van overheden vormen de grootste inkomstenbron. Van de overige inkomstenbronnen zijn de Baten van particulieren en de Baten van loterijorganisaties (nagenoeg geheel Nationale Postcode Loterij) de belangrijkste bronnen. Alle inkomstenbronnen zijn nodig om de kosten van de natuurdoeleinden te kunnen financieren, ook de beleggingsopbrengsten.

4 FINANCIËLE RESULTATEN EN BELEID

Balans van de afgelopen 5 jaar (x€1 miljoen)

	2020	2019	2018	2017	2016
Activa					
Materiële vaste activa	37,6	33,3	34,2	32,2	33,6
Financiële vaste activa	1,4	1,8	2,1	2,5	2,6
Vorderingen, voorraden, liquide middelen	52,7	55,6	53,3	57,7	55,6
Beleggingen	180,2	181,5	161,5	176,6	191,6
Totaal activa	272,0	272,2	251,2	269,0	283,4
Ministerie EZK van inzake leningen aankoopsubsidies	197,0	207,2	216,8	225,9	234,3
Passiva					
Reserve als bron van inkomsten	178,0	176,6	157,5	164,8	167,6
Overige bestemmingsreserves	28,2	28,8	23,9	29,1	25,6
Bestemmingsfondsen	11,6	8,9	12,4	14,7	18,8
	217,7	214,2	193,8	208,6	212,0
Voorzieningen	0,3	0,3	0,3	0,8	1,6
Schulden	53,9	57,7	57,1	59,7	69,8
Totaal passiva	272,0	272,2	251,2	269,0	283,4
Ministerie van EZK inzake leningen aankoopsubsidies	197,0	207,2	216,8	225,9	234,3

4 FINANCIËLE RESULTATEN EN BELEID

Baten en lasten over de afgelopen 5 jaar (x€1 miljoen)

	2020	2019	2018	2017	2016
Som van de geworven baten	103,0	96,0	98,1	96,9	100,4
Rb1 Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten	1,6	1,4	1,2	1,1	1,0
Rb2 Overige baten	2,1	1,4	3,1	1,5	2,3
Overige baten	3,7	2,8	4,3	2,6	3,3
Som van de baten	106,7	98,8	102,4	99,5	103,7
Rc Besteed aan de doelstellingen	96,3	88,5	101,4	99,2	108,4
Rd Wervingskosten	6,5	7,1	6,7	7,1	8,2
Re Beheer en administratie	4,5	4,2	4,2	4,2	4,7
Som van de lasten	107,3	99,8	112,4	110,6	121,3
Saldo voor financiële baten en lasten	-0,5	-1,0	-10,0	-11,1	-17,6
Rf Saldo financiële baten en lasten	3,8	21,4	-4,6	7,6	7,0
Rg Resultaat deelnemingen	3,3	20,4	-14,5	-3,5	-10,6
Saldo van baten en lasten	0,3	0,0	-0,2	0,0	0,0
Som van baten en lasten	3,5	20,4	-14,8	-3,5	-10,6
Mutatie doelbesteding t.o.v. voorgaand jaar	8,8%	-12,8%	-6,5%	0,0%	15,2%
Wervingskosten als % van de geworven baten	6,3%	7,4%	6,6%	7,3%	8,2%
Totale lasten als % van de totale baten	100,5%	101,1%	109,7%	111,1%	117,0%

2020

JAARREKENING

5

Financieel verslag over de periode 1 januari t/m 31 december 2020

5.1 Balans per 31 december 2020 (na verwerking van saldo van baten en lasten)

Activa (x€1.000)	31-12-2020		31-12-2019	
B1 Materiële vaste activa				
B1a Natuurgebieden en opstallen	-		-	
B1b Ruilgronden	5.246		3.163	
B1c Niet aan de bedrijfsuitoefening dienstbaar	1.743		661	
B1d Bedrijfsgebouwen, inventaris en machines	30.592		29.512	
B1e Vastgoedbeleggingen	146		-	
		37.727		33.335
B2 Financiële vaste activa		1.264		1.763
B3 Voorraden		118		107
B4 Vorderingen		42.934		46.485
B5 Effecten en overige beleggingen		180.245		181.532
B6 Liquide middelen		9.666		9.023
Totaal activa		271.955		272.244
B7 Ministerie van EZK inzake leningen aankoopsubsidies				
restant hoofdsom		195.715		205.825
saldo lopende lening		1.322		1.399

5 JAARREKENING 2020

Passiva (x€1.000)	31-12-2020		31-12-2019	
B8 Reserves en fondsen				
Bestemmingsreserves				
B8a Reserve als bron van inkomsten	178.004		176.557	
B8b Bestemmingsreserve invoeren meerjarenplan	184		217	
B8c Bestemmingsreserve aankopen natuurterreinen	22.992		26.840	
B8d Bestemmingsreserve nalatenschappen	427		427	
B8e Bestemmingsreserve ENCI groeve	1.069		1.313	
B8f Bestemmingsreserve Langcyclisch Beheer en Onderhoud	3.500		-	
		206.176		205.353
B8 Fondsen				
B8g Bestemmingsfondsen	11.565		8.879	
		11.565		8.879
		217.752		214.232
B9 Voorzieningen				
B9b Voorziening jubileumuitkeringen		265		345
		265		345
B10 Schulden				
B10a Langlopende schulden		2.224		2.416
B10b Kortlopende schulden		51.725		55.251
		53.949		57.667
Totaal passiva		271.955		272.244
B11 Ministerie van EZK inzake leningen aankoopsubsidies				
restant hoofdsom		195.715		205.825
saldo lopende lening		1.322		1.399

5.2 Staat van baten en lasten over het boekjaar 2020

(x€1.000)	Werkelijk 2020	Begroting 2020	Werkelijk 2019
Baten:			
Ra1 Baten van particulieren	37.023	34.742	33.318
Ra2 Baten van bedrijven	835	80	793
Ra3 Baten van loterijorganisaties	15.890	14.127	14.298
Ra4 Baten van subsidies van overheden	46.423	64.545	47.133
Ra5 Baten van andere organisaties zonder winststreven	2.836	480	454
Som van de geworven baten	103.007	113.974	95.996
Rb1 Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten	1.619	1.645	1.374
Rb2 Overige baten	2.122	1.750	1.392
Som van de baten	106.748	117.369	98.762

5 JAARREKENING 2020

(x€1.000)	Werkelijk 2020	Begroting 2020	Werkelijk 2019
Lasten:			
Rc Besteed aan de doelstellingen			
Rc1 Aankopen natuurgebieden	10.922	13.750	5.683
Rc2 Goed beheerder zijn	65.114	77.196	64.244
Rc3 Beweging zijn	20.237	23.272	18.551
	96.273	114.217	88.479
Rd Wervingskosten			
Rd1 Kosten eigen fondsenwerving	6.142	7.031	6.681
Rd2 Kosten aandeel acties derden	87	14	134
Rd3 Kosten subsidies overheden	288	255	283
	6.517	7.300	7.098
Re Beheer en administratie			
Re1 Kosten beheer en administratie	4.468	4.156	4.228
Som van de lasten	107.259	125.673	99.804
Saldo voor financiële baten en lasten	-511	-8.304	-1.042
Rf Saldo financiële baten en lasten	3.764	4.588	21.432
	3.253	-3.716	20.390
Rg Resultaat deelnemingen	256	0	23
Saldo van baten en lasten	3.509	-3.716	20.413

5 JAARREKENING 2020

Bestemming resultaat (x€1.000)

Toegevoegd/onttrokken aan	Werkelijk 2020	Begroting 2020	Werkelijk 2019
Reserve als bron van inkomsten	1.447	1.584	19.102
Bestemmingsreserve invoeren meerjarenplan	-33		-
Bestemmingsreserve aankopen natuurterreinen	-3.848	-2.500	5.333
Bestemmingsreserve nalatenschappen	-		-283
Bestemmingsreserve ENCI groeve	-244		-176
Bestemmingsreserve Langcyclisch Beheer en Onderhoud	3.500		-
Bestemmingsfondsen	2.686	-2.800	-3.563
Totaal saldo	3.509	-3.716	20.413

Na de mutatie in de bestemmingsfondsen en bestemmingsreserves resteert een positief saldo van de baten en lasten van €1,4 miljoen. Dit is toegevoegd aan de Reserve als bron van inkomsten.

5.3 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

De jaarrekening van Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland met kvk-nummer 40516730 te 's-Graveland is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving, die uitgegeven zijn door de Raad voor de Jaarverslaggeving waaronder RJ 640 en RJ 650.

Geconsolideerde jaarrekening

Vereniging Natuurmonumenten staat aan het hoofd van een groep met de deelneming Houdstermaatschappij Natuurmonumenten B.V. met haar 100% deelnemingen Nevenactiviteiten Natuurmonumenten B.V. en Natuurmonumenten Natuurbegraven B.V.

De jaarrekening bevat geen geconsolideerde cijfers omdat de groepsdelen achterwege mogen blijven vanwege de verwaarloosbare betekenis van deze groepsdelen.

De minderheidsdeelneming Consortium Grensmaas B.V. te Heel (33%) is niet meegeconsolideerd.

Continuïteit

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling. Op het moment van opmaken van de jaarrekening speelt de corona crisis al een jaar. Wij verwachten dat deze crisis geen gevolgen zal hebben voor de continuïteit van de vereniging.

Waarderingsgrondslagen voor de balans

Alle activa en passiva zijn gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij hieronder anders is vermeld.

B1a Natuurgebieden en opstallen

Gezien het bijzondere karakter van de activa natuurgebieden en daarop gelegen opstallen, worden verwervingen in het jaar van verwerving geheel afgeschreven naar nihil. We stoten deze gebieden en opstallen namelijk in principe niet meer af. Bovendien hebben de gebieden en opstallen in hun totaliteit geen of zelfs een negatieve opbrengstwaarde. Ook natuurgebieden en eventuele bijbehorende opstallen verkregen uit erfstellingen en legaten worden op nihil gewaardeerd. Voor groot onderhoud wordt de componentenbenadering gehanteerd.

B1b Ruilgronden

Deze worden gewaardeerd tegen de verkrijgingswaarde, onder aftrek van ontvangen subsidies en een voorziening voor waardedaling.

B1c Niet aan de bedrijfsuitoefening dienstbaar

Deze worden gewaardeerd tegen de verkrijgingswaarde, onder aftrek van ontvangen subsidies en een voorziening voor waardedaling.

B1d Bedrijfsgebouwen, inventaris en machines

Deze worden gewaardeerd op aanschafwaarde minus lineaire afschrijving naar tijdsgelang en indien van toepassing met bijzondere waardevermindering. Verkregen subsidies worden direct in mindering gebracht op de aanschafwaarde van de investeringen. Voor groot onderhoud wordt de componentenbenadering gehanteerd. De bedrijfsgebouwen worden tussen tien en dertig jaar afgeschreven en inventarissen en machines worden in verschillende termijnen, variërend van drie t/m tien jaar afgeschreven.

Vaste activa of groepen activa worden aangemerkt als 'aangehouden voor verkoop' indien het in hoge mate waarschijnlijk is dat de boekwaarde hoofdzakelijk via verkoop en niet via het voortgezette gebruik ervan wordt gerealiseerd. Deze voorwaarde is enkel vervuld als de verkoop zeer waarschijnlijk geacht wordt en als het actief (of de groep activa die wordt afgestoten) gereed is voor onmiddellijke verkoop in zijn huidige staat.

Activa aangehouden voor verkoop worden gewaardeerd tegen de boekwaarde, onder aftrek van de geschatte verkoopkosten, wanneer de reële waarde, verminderd met verkoopkosten, niet lager is dan de boekwaarde. Eventueel benodigde bijzondere waardeverminderingen worden ten laste van het resultaat verantwoord.

Op deze activa worden geen afschrijvingen meer verantwoord, zodra classificatie als activa aangehouden voor verkoop heeft plaatsgevonden. De verplichtingen die samenhangen met de activa aangehouden voor verkoop worden afzonderlijk weergegeven onder de voor verkoop aangehouden verplichtingen.

B1e Vastgoedbeleggingen

De vastgoedbeleggingen hebben betrekking op de gronden voor natuurbedragen en zijn bij eerste verwerking gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Natuurbegraven worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen historische kosten verminderd met bijzonder waardeverminderingen. De uitgaven na eerste verwerking van natuurbegraven worden geactiveerd als het waarschijnlijk is dat de uitgaven leiden tot een toename van de verwachte toekomstige economische voordelen.

B2 Financiële vaste activa

De deelnemingen waarin Vereniging Natuurmonumenten een meerderheidsbelang heeft, worden gewaardeerd volgens de vermogensmutatiemethode (netto-vermogenswaarde). De minderheidsdeelnemingen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. De leningen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde, onder aftrek van een voorziening voor mogelijke oninbaarheid.

B3 Voorraden

De voorraden zijn gewaardeerd tegen kostprijs onder aftrek van een voorziening voor incurantheid.

B4 Vorderingen

De vorderingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Hierbij wordt, indien dit noodzakelijk is, een voorziening in mindering gebracht.

De te verwachten maar nog niet ontvangen erfstellingen en legaten zijn vastgesteld aan de hand van betrouwbare berichtgevingen over de te verwachten ontvangsten.

De waardering is als volgt:

- onroerend goed: 70% van de getaxeerde of WOZ-waarde;
- effecten: 70% van de geldende beurswaarde;
- overige bezittingen minus schulden: 100% van de waarde verstrekt door de executeur.

Nalatenschappen die belast zijn met vruchtgebruik worden gewaardeerd als de vruchtgebruiker niet mag interen, vervreemden of beleggen. Bij de waardering van deze nalatenschappen wordt rekening gehouden met de leeftijd van de vruchtgebruiker.

B5 Effecten en overige beleggingen

De aandelen en obligaties worden gewaardeerd tegen de beurskoers per balansdatum. De gerealiseerde en ongerealiseerde waardeverschillen worden verantwoord in de staat van baten en lasten.

De overige tegoeden bij banken bevatten liquide middelen die binnen het mandaat van de vermogensbeheerders kunnen worden aangehouden. Deze worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

De overige beleggingen bestaan uit leningen u/g. Deze zijn gewaardeerd tegen nominale waarde, onder aftrek van een voorziening voor mogelijke oninbaarheid.

B6 Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden.

B7 Ministerie van EZK inzake leningen aankoopsubsidies

Natuurmonumenten en de Provinciale Landschappen ontvangen van de provincies jaarlijks subsidie voor het verwerven van natuurgebieden. Natuurmonumenten heeft van 2004 t/m 2011 leningen bij het Nationaal Groenfonds afgesloten ter financiering van deze subsidies. Dit op basis van een overeenkomst tussen Natuurmonumenten, de provincies, het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en de Landschappen. Met het toewijzen van subsidies aan Natuurmonumenten en de Landschappen bepalen de provincies de bestemming van deze geleende gelden. EZK voldoet voor Natuurmonumenten alle rente- en aflossingsverplichtingen op de leningen. Ook is vastgelegd dat de minister van EZK Natuurmonumenten vrijwaart van alle claims van derden. Gezien bovenstaande bepalingen worden de leningen en de daartegenover staande vordering op EZK voor rente en aflossing, wel afzonderlijk onderaan op de balans vermeld (aan de debetzijde en aan de creditzijde) maar niet in de balanstelling opgenomen. Sinds 2011 zijn er geen nieuwe leningen aangegaan vanwege de beëindiging van deze subsidieregeling.

B8 Reserves en fondsen

In de balans is een onderscheid gemaakt tussen de reserves en de fondsen. De Reserve als bron van inkomsten is een reserve die ter vrije beschikking staat van Vereniging Natuurmonumenten. Indien een beperktere bestedingsmogelijkheid door Vereniging Natuurmonumenten is aangebracht, dan is het aldus afgezonderde deel aangeduid als bestemmingsreserve.

Voor de fondsen geldt dat de beperktere bestedingsmogelijkheid is aangebracht door derden.

B9 Voorzieningen

Bij het vaststellen van de voorziening jubileumuitkeringen wordt rekening gehouden met de volgende elementen:

- de personeelsleden waarop de regeling van toepassing is;
- de geschatte kans dat personeel in aanmerking komt voor de uitkering;
- de leeftijden, de salarissen en de levenskansen van de in de berekening betrokken personeelsleden;
- de hoogte van de uitkeringen;
- een rentevoet van 3% voor de berekening van de contante waarde.

B10a Langlopende schulden

Hieronder worden de schulden opgenomen die een looptijd hebben van langer dan één jaar.

B10b Kortlopende schulden

De kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan één jaar.

B11 Ministerie van EZK inzake leningen aankoopsubsidies

Zie hiervoor de toelichting onder B7.

Grondslagen voor de staat van baten en lasten

De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop deze betrekking hebben.

Ra1 Baten van particulieren

Baten van particulieren worden verantwoord in het jaar waarin zij zijn gerealiseerd.

Baten uit nalatenschappen worden verantwoord in het boekjaar waarin de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Ra3 Baten van loterijorganisaties

Baten van loterijorganisaties worden verwerkt in het jaar waarin de bate is ontvangen, definitief is toegezegd of waarin zekerheid is verkregen over de besteding van de ontvangen gelden.

Ra4 Baten van subsidies van overheden

Subsidiebaten voor verwervingen en projecten en de daarmee samenhangende lasten worden verantwoord naar rato van de voortgang. De voortgang van het project of de verwerving wordt bepaald aan de hand van de hiervoor gemaakte kosten.

De ontvangen overheidssubsidies voor de exploitatie en beheer natuurterreinen worden nagenoeg in alle gevallen vastgesteld voor periodes van zes jaar. Deze subsidies worden elk kalenderjaar voor 1/6 in de staat van baten en lasten verwerkt.

Rc Besteed aan de doelstellingen

Vereniging Natuurmonumenten heeft als doel het veiligstellen van de natuur in Nederland in al haar verschijningsvormen. Dit doen we door:

- aankopen van natuurgebieden;
- goed beheerder zijn;
- beweging zijn.

Rd Wervingskosten

Deze post bestaat grotendeels uit Kosten eigen fondsenwerving (Rd1). Deze post is opgebouwd uit kosten voor ledenwerving en fondsenwervende acties.

Pensioenlasten

De in de verslagperiode verwerkte pensioenlast is gelijk aan de over die periode aan het pensioenfonds verschuldigde pensioenpremies (toegezegde bijdrageregeling).

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.

5.4 Toelichting op de balans per 31 december 2020

B1a Natuurgebieden en opstallen (x€1.000)

Zoals in de grondslagen is vermeld, worden de natuurgebieden en bijbehorende opstallen, gezien het bijzondere karakter, op nihil gewaardeerd.

	2020	2019
Boekwaarde per 1-1	-	-
Verwervingskosten natuurterreinen en opstallen	10.922	5.683
Groot onderhoud opstallen	-	1.215
Af: subsidies voor verwervingen	-4.618	-4.806
groot onderhoud ten laste van boekjaar	-	-1.215
niet gesubsidieerd deel ten laste van boekjaar	-6.304	-877
Boekwaarde per 31-12	-	-

De niet gesubsidieerde verwervingskosten bedroegen €6,3 miljoen. Dit bedrag werd voor €1,0 miljoen gefinancierd door specifieke ontvangen giften, erfstellingen en doorbelastingen aan derden. Van het resterende bedrag van €5,3 miljoen is €3,8 miljoen voor ontbrekende schakels en Meer Maas ten laste van de Bestemmingsreserve aankopen natuurterreinen gebracht. Het restant eigen middelen van €1,4 miljoen kwam ten laste van de begroting 2020 (begroot op €1,8 miljoen).

B1b Ruilgronden (x€1.000)

	2020	2019
Boekwaarde per 1-1	3.163	3.086
Bij: aanschaf uit te ruilen gronden	2.588	228
Bij: niet aan de bedrijfsvoering dienstbaar	-	300
Bij: mutatie voorziening	-353	-
Af: verkocht/geruild	-151	-451
Boekwaarde per 31-12	5.246	3.163
Aanschaffingswaarde	5.246	3.163
Af: voorziening	-	-
Boekwaarde per 31-12	5.246	3.163

Natuurmonumenten heeft gronden in bezit die kunnen worden geruild met te verwerven natuurgebieden binnen het Natuur Netwerk Nederland. De verwerving van die natuurgebieden kan daardoor worden bespoedigd. Met het oog hierop zijn gronden aangekocht. Deze ruilgronden liggen veelal buiten het Natuur Netwerk. Het tempo van uitrusten is afhankelijk van de grondmarkt en van landinrichtingsprocessen.

5 JAARREKENING 2020

B1c Niet aan de bedrijfsuitoefening dienstbaar (x€1.000)

	2020	2019
Boekwaarde per 1-1	661	1.881
Bij: mutatie voorziening	85	-85
Bij: aankopen	1.587	-
Af: herrubricering Ruilgronden	-	-300
Af: verkocht/geruild	-590	-835
Boekwaarde per 31-12	1.743	661
Aanschaffingswaarde	1.963	966
Af: voorziening	-220	-305
Boekwaarde per 31-12	1.743	661

Onder deze post zijn gebouwen opgenomen die zijn aangekocht met de intentie om deze op korte termijn weer te verkopen.

B1d Bedrijfsgebouwen, inventaris en machines (x€1.000)

	2020	2019
Boekwaarde per 1-1	29.512	29.247
Bij: aanschaffingen	5.404	4.396
Af: desinvesteringen	-115	-28
Af: afschrijvingen	-4.209	-4.103
Boekwaarde per 31-12	30.592	29.512
Aanschaffingswaarde	62.527	57.592
Af: afschrijvingen	-31.936	-28.080
Boekwaarde per 31-12	30.592	29.512

De investeringen bedroegen €5,4 miljoen. In 2020 investeerde Natuurmonumenten, na aftrek van de betreffende subsidies, voor €4,1 miljoen in bedrijfsgebouwen. Daarnaast is ook geïnvesteerd in inventarissen en ICT systemen voor €0,7 miljoen en in machines en installaties voor €0,1 miljoen. De desinvesteringen betreffen voornamelijk buiten gebruikstellingen van machines.

De boekwaarde van de bedrijfsgebouwen, inventaris en machines is te splitsen in €23,9 miljoen bedrijfsgebouwen, €2,7 miljoen inventarissen en ICT systemen en €3,9 miljoen machines en installaties.

De post bedrijfsgebouwen en inventaris bestaat deels uit activa ten behoeve van de doelstellingen (bijvoorbeeld bezoekerscentra) en deels ten behoeve van de bedrijfsvoering (bijvoorbeeld beheerkantoren). De ICT systemen zijn voor de bedrijfsvoering en de machines en installaties worden aangewend voor de doelstellingen.

5 JAARREKENING 2020

B1e Vastgoedbeleggingen (x€1.000)

	2020	2019
Boekwaarde per 1-1	-	-
Bij: aanschaffingen	146	-
Af: desinvesteringen	-	-
Af: afschrijvingen	-	-
Boekwaarde per 31-12	146	-
Aanschaffingswaarde	146	-
Af: afschrijvingen	-	-
Boekwaarde per 31-12	146	-

De post Vastgoedbeleggingen heeft betrekking op natuur begraven en is gewaardeerd tegen historische kostprijs.

5 JAARREKENING 2020

B2 Financiële vaste activa (x€1.000)

	2020	2019
Deelnemingen in groepsmaatschappijen	-	-
Overige deelnemingen	193	193
Subsidies verwervingen	977	1.396
Leningen	94	174
Boekwaarde per 31-12	1.264	1.763

De post Deelnemingen in groepsmaatschappijen betreft de 100% deelneming in Houdstermaatschappij Natuurmonumenten B.V. te 's-Graveland. Ter grootte van het negatieve eigen vermogen is een voorziening gevormd die in mindering is gebracht op de rekening-courant vordering.

Het verloop van de deelnemingen in groepsmaatschappijen is als volgt:

	2020	2019
Stand per 01-01	-370	-393
Resultaat deelneming	256	23
Stand per 31-12	-114	-370
Voorziening in mindering op vorderingen	114	370
Boekwaarde per 31-12	-	-

De post Overige deelnemingen bestaat uit de 33% deelneming in Consortium Grensmaas B.V. te Heel. Het eigen vermogen van deze deelneming is per 31 december 2019 €361.788 en het resultaat over 2019 bedroeg €4.911 negatief. De cijfers van 2020 van het Consortium zijn nog niet opgemaakt.

B3 Voorraden

De voorraden van €0,1 miljoen betreffen de voorraden hout en biomassa.

B4 Vorderingen (x€1.000)

	2020	2019
Subsidies exploitatie	16.347	15.863
Subsidies verwervingen	6.774	5.417
Subsidies projecten	4.587	9.218
Debiteuren	3.578	4.103
Nalatenschappen	8.693	6.422
Rekeningen-courant deelnemingen	421	731
Obligatierente	266	264
Overige vorderingen	249	3.674
Overlopende activa	2.019	793
Boekwaarde per 31-12	42.934	46.485

Van de vorderingen uit nalatenschappen heeft €0,4 miljoen betrekking op nalatenschappen die belast zijn met vruchtgebruik. Deze nalatenschappen hebben een looptijd langer dan 1 jaar.

De vordering Subsidies exploitatie betreft de subsidie voor 2020 die op basis van de meerjarige beschikkingen over 2020 achteraf zullen worden ontvangen.

Onder de post Subsidies Exploitatie zijn subsidiebedragen opgenomen. Gezien sprake is van onzekerheden rondom de definitieve vaststelling van de subsidiebeschikking is het beleid van natuurmonumenten om jaarlijks een reservering op te nemen van 1% van het jaarlijkse beschikkingsbedrag. Voor 2020 betekent dit dat een voorziening ad. EUR 0,8 miljoen is opgenomen. In 2021 beoordeelt natuurmonumenten of het gehanteerde percentage van 1% passend is bij de inschatting van de risico's.

De vorderingen Subsidies verwervingen en Subsidies projecten bevatten de betreffende subsidies minus de ontvangen voorschotten daarop.

5 JAARREKENING 2020

B5 Effecten en overige beleggingen (x€1.000)

	2020		2019	
Aandelen:				
- Ter beurze genoteerd	74.711		72.939	
- Niet ter beurze genoteerd	315		311	
Staatsobligaties	75.026		73.251	
Bedrijfsobligaties	18.699		18.328	
Directe bedrijfsleningen	60.669		58.757	
Hypotheekfondsen	5.622		2.666	
Totaal effecten	19.969	179.985	20.094	173.095
Overige tegoeden bij banken	245		8.255	
Overige beleggingen	15		182	
Totaal overige beleggingen		260		8.437
Totaal beleggingen		180.245		181.532

Verloopoverzicht 2020 per categorie (x€1.000)

	Aandelen	Staatsobligaties	Bedrijfs obligatiefondsen	Directe bedrijfsleningen	Hypotheken	Banktegoeden en overige
Stand 01-01	73.251	18.328	58.757	2.666	20.094	8.437
Aankopen -/- verkopen	-	378	-	3.386	-	-8.177
Bij/af: Koersresultaten	1.776	-6	1.912	-429	-125	-
Stand 31-12	75.026	18.699	60.669	5.622	19.969	260
Stand 31-12 in %	41,6%	10,4%	33,7%	3,1%	11,1%	0,1%
(stand 01-01 in %)	40,4%	10,1%	32,4%	1,5%	11,1%	4,6%

B6 Liquide middelen

Van de liquide middelen staat een bedrag van €8,6 miljoen niet ter vrije beschikking. Dit heeft betrekking op de verwervingssubsidie voor gronden aan de Maas van €8,6 miljoen die is gestald bij het Nationaal Groenfonds. Dit bedrag is tevens opgenomen onder de Kortlopende schulden (vooruitontvangen subsidies aankopen natuurterreinen).

B7 Ministerie EZK inzake lening aankoopsubsidies

Een toelichting op deze post is opgenomen onder B11, de toelichting op de lening ter financiering van verwervingssubsidies, aan de creditzijde van de balans.

B8a Reserve als bron van inkomsten (x€1.000)

	2020		2019	
Saldo per 1-1		176.557		157.455
Bestuursbesluiten vorming bestemmingsreserves		-3.500		-
Wettelijke bestemmingsreserve nalatenschappen	-		283	
Bestedingen minus toevoegingen bestemmingsreserves	4.124		-5.157	
Bestedingen minus toevoegingen bestemmingsfondsen	-2.686		3.563	
Resultaat boekjaar	3.509		20.413	
		4.947		19.102
Beschikbaar per 31-12		178.004		176.557

Beschermen van natuur in Nederland kost geld, nu en later. Om te kunnen garanderen dat Natuurmonumenten haar natuurgebieden ook in de verre toekomst behoudt en beschermt, is een inkomstenbron nodig die een deel van de jaarlijkse exploitatiekosten dekt. Hiervoor gebruikt Natuurmonumenten het jaarlijkse rendement op de beleggingen.

Om stabiliteit te hebben in de exploitatie van de natuurgebieden wordt de bijdrage uit de Reserve als bron van inkomsten aan de staat van baten en lasten van de vereniging jaarlijks bepaald op basis van een flexibele

staffel (hoe lager de waarde van de effecten en overige beleggingen, hoe lager het bedrag dat beschikbaar wordt gesteld aan de staat van baten en lasten). Het verschil tussen het werkelijke rendement en de vastgestelde bijdrage aan de exploitatierekening komt ten gunste aan of ten laste van de Reserve als bron van inkomsten.

De reserve is in de loop der jaren gevormd door toevoeging van grote extra bijzondere ontvangsten uit vooral erfstellingen en beleggingsopbrengsten.

De reserve is ook een buffer voor jaren met mogelijk tegenvallende inkomsten. De reserve stelt Natuurmonumenten in staat vast te houden aan natuurbescherming als kerndoelstelling. Alleen met een reserve kunnen we het beheren en behouden van natuur ook voor volgende generaties garanderen. Als gevolg van deze lange termijn doelstelling is er voor gekozen om, naast de Reserve als bron van inkomsten, geen afzonderlijke continuïteitsreserve (CBF-definitie) in de balans op te nemen. De in de Reserve als bron van inkomsten opgenomen continuïteitsreserve bedraagt €98,8 miljoen.

5 JAARREKENING 2020

B8b Bestemmingsreserve invoeren meerjarenplan (x€1.000)

Deze bestemmingsreserve is gevormd om de kosten op te vangen die gepaard gaan met de invoering van het meerjarenplan van Natuurmonumenten.

	2020	2019
Beschikbaar per 1-1	217	217
Af: bestedingen	-33	-
Beschikbaar per 31-12	184	217

B8c Bestemmingsreserve aankopen natuurterreinen (x€1.000)

Het bestuur van Natuurmonumenten heeft besloten om in te zetten op de verwerving van de zgn. ontbrekende schakels om het Nationaal Natuur Netwerk te dichtten. Hiervoor is een bestemmingsreserve gevormd. Om de eigen bijdrage aan de verwervingskosten te kunnen financieren heeft het bestuur in 2015 besloten om een deel van de Reserve als bron van inkomsten hiervoor beschikbaar te stellen.

Vanuit de begroting is jaarlijks €2,0 miljoen beschikbaar. Hogere kosten worden onttrokken aan de bestemmingsreserve en lagere kosten worden gedoteerd. In 2020 zijn er geen uitgaven voor aankopen Ontbrekende Schakels onttrokken aan de reserve, maar is er €0,1 miljoen gedoteerd.

Daarnaast is besloten om de verkoopopbrengsten van hectares en kleigronden in te zetten voor grondaankopen langs de Maas. In 2020 is de bestemmingsreserve afgenomen a.g.v. grondaankopen met totaal €4,0 miljoen.

	2020	2019
Beschikbaar per 1-1	26.840	21.507
Bij: toevoeging ontbrekende schakels en Meer Maas	122	5.421
Af: eigen middelen ontbrekende schakels en Meer Maas	-3.969	-88
Beschikbaar per 31-12	22.992	26.840

B8d Bestemmingsreserve nalatenschappen (x€1.000)

	2020	2019
Beschikbaar per 1-1	427	710
Bij: mutatie	-	-283
Beschikbaar per 31-12	427	427

Dit betreft een wettelijke reserve die is gevormd wegens het waarden van nalatenschappen met vruchtgebruik ter grootte van de vordering.

B8e Bestemmingsreserve ENCI groeve (x€1.000)

	2020	2019
Beschikbaar per 1-1	1.313	1.489
Af: bestedingen	-244	-176
Beschikbaar per 31-12	1.069	1.313

Het bestuur heeft in 2017 besloten om een deel van de Reserve als bron van inkomsten beschikbaar te stellen voor het bekostigen van beheer van en het treffen van noodzakelijke bezoekersvoorzieningen in de ENCI groeve. Deze reserve is gevormd ter financiering van het onderhoud en de exploitatie van de ENCI groeve op basis van in het verleden gemaakte afspraken met de provincie Limburg.

5 JAARREKENING 2020

B8f Bestemmingsreserve Langcyclisch Beheer en Onderhoud (x€1.000)

	2020	2019
Beschikbaar per 1-1	-	-
Bij: toevoegingen	3.500	-
Beschikbaar per 31-12	3.500	-

Het bestuur heeft in 2020 besloten om een deel van de Reserve als bron van inkomsten beschikbaar te stellen voor het bekostigen van achterstallige langcyclische activiteiten op het gebied van beheer en onderhoud van natuurgebieden.

B8g Bestemmingsfondsen (x€1.000)

	2020	2019
Beschikbaar per 1-1	8.879	12.442
Bij: ontvangsten	4.649	821
Bij: beleggingsresultaat	81	488
Af: bestedingen	-2.044	-4.872
Beschikbaar per 31-12	11.565	8.879

5 JAARREKENING 2020

Specificatie (x€1.000):	Saldo 01-01-2020	Besteding in 2020	Toevoeging in 2020	Saldo 31-12-2020
Fonds Marker Wadden	209	-10	-	199
Fonds Aankopen natuurterreinen	1.588	-451	1.873	3.011
Fonds Wijde Blik	1.318	-75	28	1.271
Fonds Acquoy-Nairac	602	-	13	615
Fonds Nieuwkoopse Plassen	175	-	4	179
Bomenfonds	223	-	1	223
Fondsen op naam	1.769	-176	822	2.414
Fondsen NPL gelden	457	-335	1.814	1.937
Fonds overige donaties	2.535	-998	176	1.714
	8.878	-2.044	4.730	11.565

Aan deze fondsen zijn de ultimo boekjaar nog niet bestede giften en donaties, alsmede de beleggingsopbrengsten van 2020 toegevoegd en zijn de bestedingen van in voorgaande jaren toegevoegde giften en donaties onttrokken. De doelstelling van de bestemmingsfondsen is door derden bepaald. Daarbij is in enkele gevallen ook bepaald dat de hoofdsom in stand moet blijven en dat alleen het verkregen rendement mag worden besteed.

In de tabel op de volgende pagina wordt onderscheid gemaakt tussen de hoofdsommen die in stand moeten blijven en het bedrag dat kan worden besteed.

(x€1.000)

Fonds Marker Wadden
 Fonds Aankopen natuurterreinen
 Fonds Wijde Blik
 Fonds Acquoy-Nairac
 Fonds Nieuwkoopse Plassen
 Bomenfonds
 Fondsen op naam
 Fondsen NPL gelden
 Fonds overige donaties

	Hoofdsom	Beschikbaar voor besteding	Saldo 31-12-2020
	-	199	199
	-	3.011	3.011
	1.236	35	1.271
	-	615	615
	175	4	179
	26	197	223
	602	1.812	2.414
	-	1.937	1.937
	-	1.714	1.714
	2.039	9.525	11.564

Fonds Marker Wadden

Dit fonds heeft Natuurmonumenten verkregen dankzij een bijdrage van €15 miljoen van de Nationale Postcode Loterij voor de realisatie van eilanden in het Markermeer. In 2016 is de uitvoering begonnen en de 1e ingebruikname heeft in 2018 plaatsgevonden.

Fonds Aankopen natuurterreinen

In 2020 is €0,5 miljoen aan niet-gesubsidieerde verwervingskosten natuurterreinen ten laste van dit fonds gebracht en is €1,9 miljoen toegevoegd uit diverse fondsenwervende acties.

Fonds Wijde Blik

Dit fonds wordt gevormd door een subsidie van de provincie Noord-Holland en is bestemd voor de oeververdediging van de waterplas De Wijde Blik. In 2020 is het rendement toegevoegd en zijn de kosten voor de oeververdediging ten laste van het fonds gebracht.

Fonds Acquoy-Nairac

Dit fonds dient te worden aangewend voor cultuur-historische doeleinden.

Fonds Nieuwkoopse Plassen

Van dit fonds gebruikt Natuurmonumenten de jaarlijkse beleggingsopbrengsten voor de financiering van het beheer in de Nieuwkoopse Plassen.

Bomenfonds

Via Boomcadeau kan er worden bijgedragen aan het planten van bomen op diverse locaties.

Fondsen op naam

Hieronder zijn opgenomen: Fonds Stichting Tentink Antink, Het Kievitsbloem Fonds, Fonds Martin van Gent Project, Van Tienhoven Studiefonds, Fonds Antoon Cabout, Everwijn Arntzenfonds, Ginko Fonds, Baumeister Fonds, Fonds Facicom Group Foundation, Befri Fonds, Mergellandfonds, Fonds Langeraar, Dorothea Beynes - Heijmeijer van Heemstede Natuurfonds, Fonds Leeuwerik en Sleutelbloemfonds. De fondsen hebben verschillende bestedingsdoeleinden en -voorwaarden.

Fonds overige donaties (x€1.000)

	Saldo 01-01-2020	Besteding in 2020	Toevoeging in 2020	Saldo 31-12-2020
Nationale Postcode Loterij Naardermeer als Otterparadijs	-	-	1.796	1.796
Nationale Postcode Loterij Restauratie interieur Kasteel	-	-	7	7
Nationale Postcode Loterij Eerde	199	-193	11	17
Nationale Postcode Loterij Natuur toegankelijk voor iedereen	258	-142	-	117
	457	- 335	1.814	1.937

De Nationale Postcode Loterij heeft een bijdrage gegeven van €1,8 miljoen voor het Naardermeer om deze door de ontwikkeling van een groene buffer om te vormen tot een otterparadijs.

Het Fonds overige donaties wordt gevoed met de opbrengst uit eigen wervingsacties voor natuurbeheerprojecten en door ontvangen giften en donaties voor een specifiek doel. De gemaakte kosten van deze specifieke doelen komen ten laste van dit fonds.

5 JAARREKENING 2020

B9a Voorziening jubileumuitkeringen (x€1.000)

Werknemers hebben gedurende hun dienstverband recht op een aantal jubileumuitkeringen. Hiervoor is een voorziening jubileumuitkeringen gevormd.

	2020	2019
Stand per 1-1	345	286
Af: Mutatie	-29	101
Af: bestedingen	-51	-42
Stand per 31-12	265	345

B10a Langlopende schulden (x€1.000)

	2020	2019
Saldo per 1-1	2.416	3.092
Ontvangen leningen	-	-
Af: aflossingen	-192	-676
Beschikbaar per 31-12	2.224	2.416

Deze post verantwoordt leningen met een looptijd langer dan één jaar die zijn afgesloten voor het verwerven van natuurgebieden en het realiseren van restauratieprojecten. De gemiddelde rente bedroeg 2,0% in 2020 (2019: 2,0%). Het deel met een looptijd langer dan 5 jaar bedraagt €0,52 miljoen.

In 2017 is een afkoopsom van €1,3 miljoen ontvangen voor de aankoop en inrichting van het gebied de Mheenlanden te Harderwijk. Hiervan is €0,1 miljoen in 2020 besteed, de resterende hoofdsom bedraagt ultimo 2020 €0,5 miljoen.

B10b Kortlopende schulden (x€1.000)

	2020	2019
Crediteuren	10.245	9.857
Vooruitontvangen subsidies aankopen natuurterreinen	11.891	12.451
Vooruitontvangen subsidies projecten	12.486	12.260
Vooruitontvangen contributies volgend jaar	211	145
Rekening-courant banken	-	5.455
Niet-opgenomen vakantiedagen en vakantiegeld werknemers	5.710	5.843
Lopende verplichtingen projecten en verwervingen	3.142	3.117
Pensioenpremies	951	869
Loonheffing en premies sociale verzekeringen	1.202	1.031
Aflossingsverplichting langlopende leningen	823	598
Overige schulden	3.892	2.880
Overlopende passiva	1.173	745
	51.725	55.251

De vooruit ontvangen subsidies op projecten en aankopen natuurterreinen betreffen ontvangen subsidievoorschotten op de lopende, nog niet afgeronde projecten en aankopen. De besteding zal in de komende jaren plaatsvinden.

5 JAARREKENING 2020

B11 Ministerie van EZK inzake leningen aankoopsubsidies (x€1.000)

Stand leningen per 1-1-2020	205.825
Af: aflossing in 2020, gefinancierd door het ministerie van EZK	-10.110
Stand per 31-12-2020: lening Groenfonds/vordering Min EZK	195.715
Verloop nog toe te wijzen subsidies:	
Stand per 1-1-2020	1.399
Bij: storting door min EZK voor rente en aflossing ontvangen rente op het uitstaande bedrag	12.737
Af: subsidies voor Natuurmonumenten en de Landschappen betaling kosten Groenfonds en Natuurmonumenten	-77
betaling rente en aflossing aan het Groenfonds	-12.737
Stand per 31-12-2020 van nog toe te wijzen subsidies	1.322

Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen

Lopende projecten

Per balansdatum zijn voor per balansdatum nog lopende projecten uitvoeringscontracten aangegaan. De hiervoor benodigde eigen middelen zijn opgenomen in de meerjarenbegroting.

Verstrekte zekerheden

Bij de bank geldt een kredietfaciliteit van maximaal €20 miljoen, waarvan €5 miljoen voor de voorfinanciering van te ontvangen subsidiegelden voor grondaankopen.

Daarnaast geldt een obligo-limiet van €0,5 miljoen.

De volgende zekerheden zijn afgegeven:

- verklaring waarin wordt aangegeven geen zekerheden aan andere financiers te verstrekken of activa met hypotheek of andere goederenrechtelijke rechten te belasten;
- verpanding van vorderingen.

Voor de leningen bij het Nationaal Groenfonds gelden de volgende zekerheden:

- recht van eerste hypotheek op de met de leningen gefinancierde gronden;
- verpanding van alle rechten en acties voortvloeiende uit huur- en pachtovereenkomsten die het onderpand betreffen;
- verpanding van alle rechten en acties tegenover derden.

Verder is sprake van een vooruitbetaalde garantie van €0,3 miljoen.

Leaseverplichtingen

Voor de bedrijfsauto's zijn leasecontracten aangegaan met een looptijd van maximaal 6 jaar. Per balansdatum bedraagt de leaseverplichting voor het komende jaar €0,9 miljoen en voor de jaren 2022 t/m 2025 in totaal €1,9 miljoen.

5.5 Toelichting op de staat van baten en lasten over het boekjaar 2020

Ra1 Baten van particulieren (x€1.000)

	Werkelijk 2020	Begroting 2020	Werkelijk 2019
Contributies van leden	21.929	21.535	21.007
Erfstellingen en legaten	10.903	8.700	7.755
Fondsenwervende acties	1.667	1.520	1.552
Collectes	-	-	345
Overige giften en donaties	2.524	2.988	2.658
	37.023	34.742	33.318

De contributie-inkomsten kwamen in 2020 uit op €21,9 miljoen, hetgeen €0,4 miljoen hoger is dan de begroting. Het aantal leden en donateurs steeg van 730.183 (ultimo 2019) naar 761.301 (ultimo 2020).

Erfstellingen en legaten (x€1.000)

	Werkelijk 2020	Begroting 2020	Werkelijk 2019
Erfstellingen en legaten	10.903	8.700	8.038
Nalatenschappen belast met vruchtgebruik	-	-	-283
	10.903	8.700	7.755

De bate uit erfstellingen en legaten over 2020 van €10,9 miljoen is opgebouwd uit 76 nalatenschappen en legaten. De grootste nalatenschap bedroeg €3,0 miljoen.

5 JAARREKENING 2020

Ra2 Baten van bedrijven (x€1.000)

	Werkelijk 2020	Begroting 2020	Werkelijk 2019
Bedrijfs giften	641	80	627
Puzzelacties	194		166
	835	80	793

Onder de Bedrijfs giften is een bijdrage van €0,5 miljoen opgenomen als bijdrage in de kosten voor nutsvoorzieningen op Marker Wadden.

Ra3 Baten van loterijorganisaties (x€1.000)

	Werkelijk 2020	Begroting 2020	Werkelijk 2019
Nationale Postcode Loterij:			
Jaarlijkse bijdrage	13.500	13.762	13.500
Droomfonds Otterparadijs	1.796		-
Droomfonds Haringvliet	-		26
Natuurloten	249		287
Overige	-		-
	15.545	13.762	13.813
Vriendenloterij	344	365	485
	15.890	14.127	14.298

Deze post bestaat met name uit de bijdragen van de Nationale Postcode Loterij. In 1991 heeft Natuurmonumenten een overeenkomst voor dertig jaar met de Nationale Postcode Loterij gesloten. Hierin is vastgelegd dat de vereniging als begunstigde zal delen in de opbrengst van de loterij.

5 JAARREKENING 2020

Ra4 Baten van subsidies van overheden (x€1.000)

	Werkelijk 2020	Begroting 2020	Werkelijk 2019
Verwervingen van natuurterreinen	4.618	9.500	4.806
Exploitatie beheer natuurterreinen	27.190	26.483	26.155
Projecten beheer natuurterreinen	14.615	28.561	16.172
	46.423	64.545	47.133

De subsidies voor verwervingen zijn €4,9 miljoen lager dan begroot door een lager volume aan verwervingen.

De hiermee samenhangende kosten zijn evenredig lager dan begroot.

De subsidies voor projecten zijn €11,6 miljoen lager dan begroot door lagere subsidiabele projectkosten.

De subsidies voor verwervingen en projecten hebben een incidenteel karakter, gekoppeld aan specifieke verwervingen respectievelijk projecten. De subsidies voor exploitatie beheer worden telkens toegezegd voor een periode van 6 jaar en hebben hiermee een structureel karakter.

Ra5 Baten van andere organisaties zonder winststreven

Dit betreft ontvangsten van Stichtingen en Foundations voor specifieke projecten.

5 JAARREKENING 2020

Rb1 Baten als tegenprestatie voor de levering van goederen en/of diensten (x€1.000)

	Werkelijk 2020	Begroting 2020	Werkelijk 2019
Omzet	82	50	40
Af: kostprijs van de omzet	-12	-305	-18
Resultaat op verkopen	69	-255	22
Partnerschappen	1.550	1.899	1.352
	1.619	1.645	1.374

Rb2 Overige baten (x€1.000)

	Werkelijk 2020	Begroting 2020	Werkelijk 2019
Totaal verkoop gebouwen, quota, gronden	2.122	1.750	1.392
	2.122	1.750	1.392

Overige baten betreffen de verkoopopbrengsten van gebouwen en terreinen die geen directe waarde of functie hebben voor het verwezenlijken van de kerndoelstellingen.

5 JAARREKENING 2020

Rc Besteed aan de doelstellingen (x€1.000)

	Werkelijk 2020	Begroting 2020	Werkelijk 2019
Rc1 Aankopen natuurgebieden	10.922	13.750	5.683
Rc2 Goed beheerder zijn	65.114	77.196	64.244
Rc3 Beweging zijn	20.237	23.272	18.551
	96.273	114.217	88.479
in % van de baten	90,2%	97,3%	89,6%
in % van de totale lasten	89,8%	90,9%	88,7%
Verdeling baten in %:			
Doelstellingen	90,2%	97,3%	89,6%
Wervingskosten	6,1%	6,2%	7,2%
Beheer en administratie	4,2%	3,5%	4,3%
Reserves en fondsen	-0,5%	-7,1%	-1,1%
	100,0%	100,0%	100,0%

Uitgaven voor Aankopen natuurgebieden betreffen de aankoopkosten van de natuurterreinen en de daarbij behorende opstallen.

Bestedingen aan Goed beheerder zijn betreffen het beheren, behouden en ontwikkelen van natuur- en cultuurwaarden in onze gebieden, alsmede het treffen van recreatievoorzieningen voor natuurbeleving. Hieronder vallen het jaarlijks terugkerende beheer, projectmatige kosten van inrichting, natuurontwikkeling, het groot onderhoud en restauratiewerkzaamheden.

Bestedingen aan Beweging zijn zijn kosten die verband houden met het ontvangen van bezoekers in onze gebieden en het communiceren met onze achterban en stakeholders. Daarnaast faciliteren we lokale communities, organiseren we achterbanraadplegingen en ondersteunen we burgerinitiatieven.

5 JAARREKENING 2020

Rc1 Aankopen natuurgebieden (x€1.000)

De kosten voor Aankopen natuurgebieden zijn lager dan begroot vanwege een lager tempo van de verwerving van de ontbrekende schakels.

Rc2 Goed beheerder zijn (x€1.000)

	Werkelijk 2020	Begroting 2020	Werkelijk 2019
Bestedingen	85.447	95.230	85.552
Af: inkomsten terreinbeheer	-20.333	-18.034	-21.308
	65.114	77.196	64.244

De bestedingen aan Goed Beheerder zijn liggen in lijn met 2019, maar lager dan begroot door initieel te hoog ingeschatte uitgaven van de uitgevoerde projecten en verwervingen.

De inkomsten terreinbeheer zijn hoger door meer verleende diensten voor derden.

De onderverdeling van de inkomsten terreinbeheer is als volgt:

	Werkelijk 2020	Begroting 2020	Werkelijk 2019
Huren en pachten gebouwen	3.607	3.883	3.801
Pachtopbrengsten grond	4.895	4.374	4.650
Erfpachtopbrengsten	2.347	2.255	2.177
Verhuur vakantiewoningen	1.505	1.296	807
	12.354	11.808	11.435
Verkoop hout	990	1.357	2.140
Verkoop overige producten terreinbeheer	174	722	543
Verleende diensten voor derden	4.799	400	1.213
Overige terreinopbrengsten	2.016	3.747	5.977
	20.333	18.034	21.308

De overige terreinopbrengsten bevatten o.a. verkopen zand en klei, verkoop van diverse fiets- en ruitervergunningen en pontkaartjes, alsmede bijdragen van diverse bedrijven aan projecten. De verleende diensten voor derden zijn fors hoger dan budget en begroting als gevolg van gedeclareerde werkzaamheden binnen projecten waartegen over ook kosten staan.

5 JAARREKENING 2020

Rc3 Beweging zijn (x€1.000)

	Werkelijk 2020	Begroting 2020	Werkelijk 2019
Bestedingen	21.429	24.787	19.844
Af: inkomsten excursies en vergunningen	-1.191	-1.515	-1.292
	20.237	23.272	18.551

Rd Wervingskosten (x€1.000)

	Werkelijk 2020	Begroting 2020	Werkelijk 2019
Rd1 Kosten eigen fondsenwerving	6.142	7.031	6.681
Rd2 Kosten aandeel acties derden	87	14	134
Rd3 Kosten subsidies overheden	288	255	283
Verantwoord in het boekjaar	6.517	7.300	7.098
in % som van de geworven baten	6,3%	6,4%	7,4%

Onder Kosten subsidies overheden vallen de accountantskosten voor de deelverklaringen op subsidie-afrekeningen, alsmede de organisatiekosten die gepaard gaan met de subsidieverkrijging en indiening van deze afrekeningen.

5 JAARREKENING 2020

Re1 Kosten beheer en administratie (x€1.000)

	Werkelijk 2020	Begroting 2020	Werkelijk 2019
Verantwoord in het boekjaar	4.468	4.156	4.228
in % van de totale lasten	4,2%	3,3%	4,2%

De Kosten beheer en administratie bestaan uit de kosten van de directie en een aantal centrale stafafdelingen Financiën en Bedrijfsvoering. Natuurmonumenten volgt bij de vaststelling van deze kosten de aanbevelingen van Goede Doelen Nederland. Natuurmonumenten streeft ernaar om de Kosten beheer en administratie op 4% van de totale kosten te houden.

De Kosten beheer en administratie bevatten tevens de accountantskosten voor de controle van de jaarrekening. Hieronder volgt een specificatie van de accountantskosten. De kosten van gefactureerde projectcontroles zijn verantwoord onder Rd3 Kosten subsidies overheden.

Accountantskosten (x€1.000)

	Totaal 2020	Totaal 2019
Controle van de jaarrekening	142	78
Diverse (fiscale) adviezen en reviews	nihil	11
Projectcontroles	77	89
Andere niet-controleren diensten	108	nihil
Totaal inclusief btw	327	178

5 JAARREKENING 2020

Rf Saldo financiële baten en lasten (x€1.000)

	Werkelijk 2020	Begroting 2020	Werkelijk 2019
Interest obligaties	350		343
Interest hypotheke	469		456
Dividend aandelen	1.497		1.633
Interest leningen en banksaldi	-106		-73
Koersresultaat	1.786		19.357
Bruto resultaat beleggingen	3.997	4.588	21.715
Kosten beleggingen	-233		-283
Totaal resultaat beleggingen	3.764	4.588	21.432

5 JAARREKENING 2020

Kostenverdeelstaat naar Doelstelling, Wervingskosten en Kosten beheer en administratie (x€1.000)

	Aankopen natuurgebieden / Goed beheerder zijn	Beweging zijn	Kosten eigen fondsenwerving	Kosten aandeel acties derden	Kosten subsidies overheden	Kosten beheer en administratie	Totaal 2020	Begroting 2020	Totaal 2019
Aankopen natuurgebieden	10.922	0	0	0	0	0	10.922	13.750	5.683
Salarissen	18.905	7.946	1.025	57	207	2.098	30.239	41.556	30.642
Sociale lasten	3.220	1.353	175	10	35	357	5.150	0	5.321
Pensioenlasten	2.807	1.180	152	8	31	312	4.489	0	4.542
Overige personeelskosten	1.777	821	105	1	2	162	2.867	3.742	3.995
Uitbesteed werk	44.989	7.408	4.046	2	6	1.059	57.509	70.315	55.061
Materiaalverbruik, kantoor- en administratiekosten	5.590	1.045	216	4	4	207	7.067	6.977	7.436
Afschrijvingskosten	3.196	821	166	0	1	25	4.208	4.154	4.103
Verzekeringen, financiële kosten, belastingen	2.347	44	119	0	0	157	2.668	2.937	2.863
Overige kosten	2.617	810	139	4	1	91	3.663	1.791	2.756
Totale lasten	96.369	21.429	6.142	87	288	4.468	128.783	145.222	122.405
Inkomsten terreinbeheer	20.333	1.191					21.524	18.034	22.600
Totaal	76.036	20.237	6.142	87	288	4.468	107.259	127.188	99.804

5 JAARREKENING 2020

In de kostenverdeelstaat zijn de lasten uitgesplitst in kostencategorieën. De basis hiervoor vormt het registreren van de kosten op kostenplaatsen. Deze kostenplaatsen zijn toegewezen aan de hoofdlijnen en de wervingskosten.

De Kosten beheer en administratie bestaat uit de kosten van de directie en een aantal centrale afdelingen Financiën en Bedrijfsvoering. Algemene kosten van beheereenheden en ondersteunende afdelingen worden naar rato over de hoofdlijnen en de wervingskosten verdeeld.

De totale kosten zijn €16,5 miljoen lager dan begroot en €6,3 miljoen hoger dan in 2019.

De kosten voor Aankopen natuurgebieden zijn €2,9 miljoen lager dan begroot en €5,1 miljoen hoger dan in 2019.

De kosten Uitbesteed werk zijn €12,8 miljoen lager dan begroot en €2,4 miljoen hoger dan in 2019.

Eind 2020 waren er 684 medewerkers in dienst bij de vereniging (eind 2019: 693), in fte uitgedrukt 574 fte's (2019: 579 fte's). Gemiddeld was de personele bezetting in 2020 577 fte's groot (in 2019: 586 fte's).

Beloning bestuurders

De bestuursleden van Natuurmonumenten verrichten hun werkzaamheden onbezoldigd. Ook verstrekt Natuurmonumenten geen leningen, voorschotten of garanties aan de bestuursleden. Wel kunnen zij de gemaakte reiskosten declareren. In 2020 hebben bestuursleden €1.169 reiskosten gedeclareerd.

5.6 Overige toelichtingen

Bezoldiging directie in 2020 (x€1.000)

Naam Functie	M.G.A.C. van den Tweel Algemeen directeur	T.J. Wams Directeur Natuurbeheer	C. Panis Directeur Financiën en Bedrijfsvoering
Dienstverband			
Aard (looptijd)	onbepaald	onbepaald	onbepaald
Uren	37	37	37
Part-time percentage	100	100	100
Periode	01-01-2020 - 31-12-2020	01-01-2020 - 31-12-2020	01-01-2020 - 31-12-2020

Bezoldiging (x€1.000)

Jaarinkomen

Bruto loon/salaris	139	125	125
Vakantiegeld	11	10	10
Eindejaarsuitkering, 13e/14e mnd	0	0	0
Variabel jaarinkomen	0	0	0
Totaal jaarinkomen*	150	135	135
Belastbare vergoedingen/bijtellings	1		
Pensioenlasten (wg deel)	22	25	20
Pensioencompensatie	8	6	4
	31	31	24
Overige beloningen op termijn	0	0	0
Uitkeringen beëindiging dienstverband	0	0	0
Totaal beloning 2020**	181	166	159
<i>Totaal beloning 2019**</i>	<i>179</i>	<i>163</i>	<i>155</i>

*BSD score maximum €162.397

**WNT2 norm maximum €201.000

Beloning leden van de directie

De directiesalarissen zijn gebaseerd op de beloningsstructuur van de rijksoverheid. De verdere uitgangspunten voor de directiesalarissen staan in de 'Adviesregeling beloning directeuren van goede doelen' opgesteld door Goede doelen Nederland (GDN) de branche-organisatie van erkende goede doelen. Het bestuur heeft op advies van de commissie voor de directie het bezoldigingsbeleid, de hoogte van de directiebeloning en de hoogte van andere bezoldigingscomponenten vastgesteld. Het beleid wordt periodiek geactualiseerd en jaarlijks wordt er getoetst op de beloning.

Bij de bepaling van het bezoldigingsbeleid en de vaststelling van de beloning volgt Natuurmonumenten de Regeling beloning directeuren van goede doelen ten behoeve van besturen en raden van toezicht (zie www.goededoelennederland.nl).

Deze regeling geeft aan de hand van zwaartecriteria een maximumnorm voor het jaarinkomen. De weging van

de situatie bij Natuurmonumenten vond plaats door de commissie voor de directie van het bestuur. Dit leidde tot een zogenaamde BSD-score van 593 punten voor de algemeen directeur en 516 punten voor de andere directeuren. Voor de toetsing aan de geldende maxima gelden de navolgende relevante jaarinkomens; M.G.C.A van den Tweel €150.670 – T.J. Wams €134.947 – C. Panis €134.947. De werkelijke jaarinkomens bleven daarmee binnen de geldende maxima voor de BSD score (voor 491 punten en hoger €162.397).

Het jaarinkomen, de belaste vergoedingen/bijtellings, de werkgeversbijdrage pensioen en de pensioencompensatie bedroegen voor M.G.A.C. van den Tweel €181.152, T.J. Wams €165.326 en C. Panis €158.689. Deze bedragen bleven binnen het in de regeling opgenomen maximum bedrag van €201.000 per jaar (norm WNT2). De belaste vergoedingen/bijtellings en de werkgeversbijdrage pensioen stonden bovendien in een redelijke verhouding tot het jaarinkomen.

In de post 'de belaste vergoedingen/bijtellings' is voor M.G.A.C. van den Tweel opgenomen een belaste reiskostenvergoeding. Bij T.J. Wams is opgenomen de fiscale bijtelling van het privé gebruik van een leaseauto, waarbij de belaste waarde de bijtelling betreft van het privé gebruik minus de eigen bijdrage. Alleen aan T.J. Wams is een leaseauto beschikbaar gesteld.

Onkostendeclaraties directie

Voor de uitoefening van hun functie maken de leden van de directie onkosten. Er worden geen leningen, voorschotten of anderszins verstrekt. Uitsluitend daadwerkelijk gemaakte, zakelijke reis- en verblijfkosten die direct samenhangen met de functie-uitoefening kunnen worden gedeclareerd.

In 2020 heeft de directie de volgende onkosten gemaakt:

Onkostendeclaraties directie (x€1.000)

	Werkelijk 2020	Werkelijk 2019
Kilometervergoeding voor gebruik eigen auto	3	11
Overige reiskosten	0	4
Verblijf- en representatiekosten	2	4
Kosten opleiding en coaching	2	11
Totaal	8	29

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich geen gebeurtenissen na balansdatum voorgedaan met een impact op de situatie op balansdatum.

5 JAARREKENING 2020

Overzicht van in- en uitgaande kasstromen (x€1 miljoen)

	2020		2019	
Resultaat	3,5		20,4	
Afschrijvingen	4,2		4,1	
Voorzeningen	-0,1		0,0	
Koersresultaat	-1,8		-19,4	
Kasstroom uit bedrijfsoperaties		5,9		5,2
Mutatie voorraden	0,0		0,2	
Mutatie vorderingen	3,6		-2,6	
Operationele kasstroom		3,5		-2,4
Ruilgronden	-3,2		1,1	
Investeringen materiële vaste activa	-5,4		-4,4	
Desinvesteringen materiële vaste activa	0,0		0,0	
Financiële vaste activa	0,4		0,4	
Aan en verkoop effecten	3,1		-0,7	
Investeringskasstroom		-5,0		-3,5
Aflossing lang vreemd vermogen	-0,2		-0,7	
Mutatie kort vreemd vermogen	1,9		-0,6	
Financieringskasstroom		1,7		-1,2
Mutatie liquide middelen		6,1		-2,0
Liquide middelen	9,0		9,1	
Schulden aan kredietinstellingen	-5,5		-3,5	
Stand liquide middelen per 1 januari		3,6		5,6
Liquide middelen	9,7		9,0	
Schulden aan kredietinstellingen	0,0		-5,5	
Stand liquide middelen per 31 december		9,7		3,6
Kasstroom		6,1		-2,0

5 JAARREKENING 2020

Opmaken jaarrekening 2020

De jaarrekening is opgemaakt op 22 april 2021.

Ondertekend door:

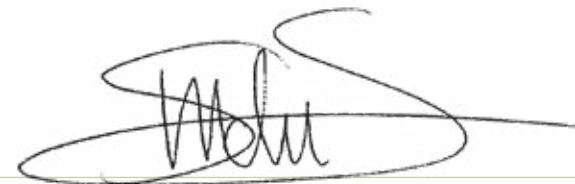
J.R.V.A. Dijsselbloem, voorzitter

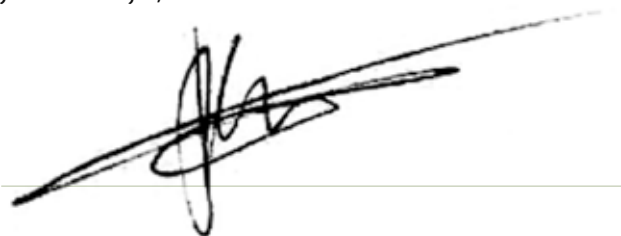
J.W. Baan, bestuurslid

M. Koopman - Schellekens, bestuurslid

J.C. Biesmeijer, secretaris

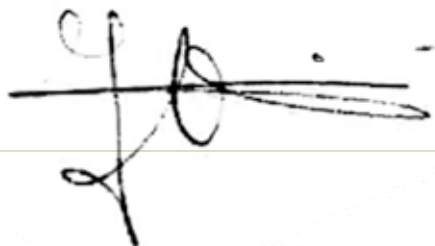
F.L.S. de Bruin, bestuurslid

E.E.M. Verbij, bestuurslid

J.W. Schuiling, penningmeester

M.W. Oosterhout, bestuurslid

M.J.A. Weterings, bestuurslid

Overige gegevens 2020

Bestemming resultaat (x€1.000)

Toegevoegd/onttrokken aan	Werkelijk 2020	Begroting 2020	Werkelijk 2019
Reserve als bron van inkomsten	1.447	1.584	19.102
Bestemmingsreserve invoeren meerjarenplan	-33		-
Bestemmingsreserve aankopen natuurterreinen	-3.848	-2.500	5.333
Bestemmingsreserve nalatenschappen	-		-283
Bestemmingsreserve ENCI groeve	-244		-176
Bestemmingsreserve Langcyclisch Beheer en Onderhoud	3.500		-
Bestemmingsfondsen	2.686	-2.800	-3.563
Totaal saldo	3.509	-3.716	20.413

Na de mutaties in de bestemmingsfondsen en bestemmingsreserves resteert een positief saldo van €1,4 miljoen dat is toegevoegd aan de Reserve als bron van inkomsten.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2020

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2020 van Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland te Amersfoort gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland op 31 december 2020 en van het resultaat over 2020 in overeenstemming met titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW) en De Richtlijn voor de jaarverslaggeving 650 'Fondsenwervende instellingen'.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2020;
2. de staat van baten en lasten over 2020; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse

controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens;

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met titel 9 Boek 2 BW en De Richtlijn voor de jaarverslaggeving 650 'Fondsenwervende instellingen'.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met titel 9 Boek 2 BW en De Richtlijn voor de jaarverslaggeving 650 'Fondsenwervende instellingen'. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de vereniging in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vereniging te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische

alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de vereniging haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de vennootschap;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de

relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Utrecht, 23 april 2021

BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

w.g.

R.W.A. Eradus RA

2020

**BEGROTING 2021
EN FINANCIËEL
MEERJARENPLAN
2022-2023**

6

6 BEGROTING 2021 EN FINANCIËEL MEERJARENPLAN 2022-2023

(x€1miljoen)	2021	2022	2023
Baten:			
Ra1 Baten van particulieren	37,0	37,5	39,7
Ra2 Baten van bedrijven	0,1	0,0	0,0
Ra3 Baten van loterij instellingen	14,1	13,9	13,8
Ra4 Baten van subsidies van overheden	59,6	56,1	56,1
Ra5 Baten andere org zonder winststreven	0,5	0,5	0,6
Som van de geworven baten	111,2	108,0	110,2
Rb1 Baten tegenprest goederen - diensten	1,5	1,6	1,6
Rb2 Overige baten	1,5	1,3	1,0
Som van de baten	114,2	110,9	112,8
Lasten:			
Rc Besteed aan de doelstellingen			
Rc1 Aankopen natuurgebieden	14,0	14,0	14,0
Rc2 Goed beheerder zijn	73,7	71,2	71,9
Rc3 Beweging zijn	23,8	23,0	23,3
	111,5	108,2	109,2
Rd Wervingskosten			
Rd1 Kosten eigen fondsenwerving	7,6	7,3	7,4
Rd2 Kosten aandeel acties derden	0,0	0,0	0,0
Rd3 Kosten subsidies overheden	0,3	0,3	0,3
	7,9	7,6	7,7
Re Beheer en administratie			
Re1 Kosten beheer en administratie	3,8	3,7	3,7
Som van de lasten	123,2	119,5	120,6
Saldo voor financiële baten en lasten	-9,1	-8,6	-7,8
Rf Saldo financiële baten en lasten	4,8	4,7	4,6
	-4,2	-3,9	-3,2
Rg Resultaat deelnemingen	0,5	1,2	2,1
Saldo van baten en lasten	-3,7	-2,7	-1,1

6 BEGROTING 2021 EN FINANCIËEL MEERJARENPLAN 2022-2023

Toegevoegd/onttrokken aan	2021	2022	2023
Reserve als bron van inkomsten	1,4	1,4	3,0
Bestemmingsreserve aankopen natuurterreinen	-2,5	-2,5	-2,5
Bestemmingsreserve Marker Wadden	-	-	-
Bestemmingsreserve ENCI	-0,2	-0,1	-0,1
Bestemmingsfondsen	-2,4	-1,5	-1,5
Totale dekking uit fondsen en reserves	-3,7	-2,7	-1,1

	2021	2022	2023
Saldo van baten en lasten	-3,7	-2,7	-1,1
Dekking uit bestemmingsfondsen en -reserves	5,1	4,1	4,1
Saldo na onttrekking fondsen en reserves	1,4	1,4	3,0
Correctie beleggingsresultaat versus bijdrage uit vermogen	-0,3	-0,1	-0,9
Saldo na dekking uit fondsen/reserves en bijdrage vermogen	1,1	1,2	2,1

Doelstellingen

Het meerjarenplan is opgebouwd op basis van de strategie van Natuurmonumenten. In 2019 is een nieuw meerjarenplan vastgesteld: Nederland Natuurlijk! De komende decennia staan voor Natuurmonumenten in het teken van ecologisch en landschappelijk herstel van onze hele groene ruimte. Het is duidelijk geworden dat het voor een duurzame landbouw, aanpassing aan klimaatverandering en het behoud van een goed leefmilieu absoluut nodig is dat we de natuur niet uitschakelen maar juist inschakelen. Onze natuurreservaten zijn als schatkamers goud waard, maar de essentie is om in ons land, in de landbouwgebieden en de watergebieden natuur de ruimte te geven om onze bondgenoot te zijn. Voor een grotere rijkdom aan plant- en diersoorten, voor afkoeling, ontspanning, productie van goed voedsel en bescherming tegen stijgend (zee)water. Als beweging van mensen met hart voor natuur, landschap en cultureel erfgoed gaat Natuurmonumenten daarin de komende jaren voorop.

Toelichting baten

In 2019 is een nieuwe Marketing & Communicatie strategie voor de komende 10 jaar vastgesteld met als doel in 2030 een verdubbeling van de netto bijdrage aan

bescherming en versterking van de natuur. De baten van particulieren groeien in de planperiode en liggen in lijn met deze doelstelling. De inkomsten particulieren betreffen voornamelijk de contributie-inkomsten van de leden en donateurs. In 2021 stijgen de baten van particulieren door een contributieverhoging en toename van de leden. De inkomsten loterijorganisaties betreft vooral de inkomsten van de Nationale Postcode Loterij. De subsidies van overheden zijn de exploitatiesubsidies, de verwervingsubsidies en de projectsubsidies.

Toelichting lasten

In de planperiode zien we een stijging van structurele kosten als gevolg van prijsinflatie, cao-loonstijgingen, premiestijging vastgoed verzekeringen en door een toename aan areaal en wijzigingen in beheertype. De totale lasten van goed beheerder zijn dalen echter in 2022 en 2023 als gevolg van een lager niveau van projecten ten opzichte van 2021. De hoogte van de projectlasten is afhankelijk van het concrete aantal projecten en kan van jaar tot jaar verschillen. In de toekomstige plannen is nog geen rekening gehouden met projecten voortvloeiende uit nieuwe overheidsinitiatieven zoals Programma Natuur.

Toelichting saldo baten en lasten

Het saldo is negatief als gevolg van het benutten van in voorgaande jaren gevormde bestemmingsfondsen en -reserves. Dit betreffen fondsenwervende inkomsten die in voorgaande jaren zijn ontvangen waar in latere jaren bestedingen tegenover staan. Tevens is een reservering gemaakt voor de aankoop van ontbrekende schakels in de natuurgebieden. De aankoopkosten worden ten laste van de reservering gebracht. Het saldo na onttrekking van de bestemmingsfondsen en -reserves en de bijdrage uit vermogen is positief (2021 €1,1 miljoen, 2022 €1,2 miljoen en 2023 €2,1 miljoen) vanwege het toevoegen van onder meer de resultaten Natuurbegraven aan de Reserve als bron van inkomsten conform afspraak met het bestuur.

2020

BIJLAGEN

SAMENSTELLING BESTUUR EN NEVENFUNCTIES BESTUURSLEDEN

Jeroen Dijsselbloem, voorzitter

Voorzitter Onderzoeksraad voor Veiligheid, voorzitter Raad van Toezicht Wageningen University & Research (WUR).

Nevenfuncties: voorzitter (European) High Level Group 'Financing the transition to a sustainable economy', lid Centrale Plan Commissie bij Centraal Planbureau, lid commissie Nationaal Groeifonds.
Gekozen 2019, herkiesbaar 2023, termijn loopt af in 2027.

Koos Biesmeijer, plaatsvervangend voorzitter/ secretaris

Wetenschappelijk directeur Naturalis Biodiversity Center (Leiden) en hoogleraar Natuurlijk Kapitaal aan de Universiteit Leiden.

Nevenfunctie: bestuurslid Deltaplan Biodiversiteit.
Gekozen 2015, herkozen 2019, termijn loopt af in 2023.

Hanneke Schuiling, penningmeester

Directeur-Generaal Buitenlandse Economische Betrekkingen ministerie van Buitenlandse Zaken.
Gekozen 2016, herkozen 2020, termijn loopt af in 2024.

Jack de Graaff, bestuurslid (tot 21 november 2020)

Managing partner Mensch Creative Agency.
Gekozen 2012, herkozen 2016, termijn loopt af in 2020.

Frederique de Bruin, bestuurslid

Directeur Indofin Group en mede-eigenaar landgoed Jachthuis Schijf bij Rucphen (NB).
Nevenfuncties: bestuurslid Stichting Vrienden van het Sophia en Stichting Sophia Kinderziekenhuis Fonds, bestuurslid en lid College van Gecommitteerden van de Stichting Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen.
Gekozen 2014, herkozen 2018, termijn loopt af in 2022.

Jan Willem Baan, bestuurslid

Senior Advisor Noaber Foundation, extern adviseur Van Leer Group Foundation te Den Haag.
Gekozen op 8 april 2016, herkozen 2020, termijn loopt af in 2024.

Marion Koopman, bestuurslid

CEO Greenhouse Group.
Nevenfuncties: voorzitter VIA, bestuurslid Stichting Hart voor Vrouwen.
Gekozen 2018, herkiesbaar 2022, termijn loopt af in 2026.

Marc Oosterhout, bestuurslid per 21 november 2020

Zelfstandig consultant.
Nevenfunctie: voorzitter van SIRE.
Gekozen 2020, herkiesbaar 2024, termijn loopt af in 2028.

Evelien Verbij, bestuurslid

Directeur BoerenNatuur.
Nevenfuncties: bestuurslid Stichting Vakblad Natuur Bos Landschap, bestuurslid Stichting Leerstoel Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer.
Gekozen 2018, herkiesbaar 2022, termijn loopt af in 2026.

Martijn Weterings, bestuurslid

Docent Wildlife Management Van Hall Larenstein, postdoc bij Wageningen Universiteit & Research.
Nevenfunctie: secretaris Stichting het Kronendak.
Gekozen 2013, herkozen 2017, termijn loopt af in 2021.

SAMENSTELLING DIRECTIE EN NEVENFUNCTIES DIRECTIELEDEN

Marc van den Tweel, algemeen directeur

namens Natuurmonumenten:

- lid Raad van Toezicht Stichting Kasteel De Haar
- bestuurslid Goede Doelen Platform
- lid Raad van Advies Lelystad Next Level
- bestuurslid Nationale Monumentenorganisatie (NMo)

op persoonlijke titel:

- lid Raad van Toezicht Rijksmuseum van Oudheden in Leiden
- voorzitter Programmacommissie Civil Power
- aanjager NL2025

Teo Wams, directeur Natuurbeheer

namens Natuurmonumenten:

- bestuurslid Stichting Onderhoudsfonds Slot Haamstede
- lid Council Eurosite
- bestuurslid Stichting Weidegang
- bestuurslid Vereniging van Bos en Natuurterrein Eigenaren (VBNE)

op persoonlijke titel:

- lid adviesraad Stichting Centrum voor Landbouw en Milieu
- lid Raad van Advies Louis Bolk Instituut

Coraline Panis, directeur Financiën en Bedrijfsvoering

namens Natuurmonumenten:

- lid Raad van Commissarissen Buitenleven Vakanties B.V.
- Voorzitter kascommissie Europarc Conferentie 21

Hoofdkantoor Natuurmonumenten

Bezoekadres

Stationsplein 1
3818 LE Amersfoort

Postadres

Postbus 2166
3800 CD Amersfoort
T (033) 479 70 00

Ledenservice

Postbus 2182
3800 CD Amersfoort
T (033) 479 11 11

Naam

De Vereniging draagt de naam Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland. De Vereniging kan ook naar buiten treden onder de naam vereniging Natuurmonumenten of Natuurmonumenten.

Vestigingsplaats

Zij is gevestigd te Amersfoort. Zij is opgericht op 22 april 1905 en voor onbepaalde tijd aangegaan.

Rechtsvorm

De rechtsvorm is Vereniging.

Natuurmonumenten is dé beweging van mensen met hart voor de natuur. We willen onze fascinatie voor de natuur delen met mensen, van jong tot oud. We activeren hen om de natuur te beleven en ervan te genieten. Natuurmonumenten beschermt natuurgebieden, waardevolle landschappen en cultureel erfgoed. Overal in Nederland. Voor iedereen. Die natuur stellen we veilig door gebieden aan te kopen, te beheren en toegankelijk te maken. Dat doen we met steun van vele Nederlanders. Omdat we houden van natuur.

Doe ook mee, want natuur laat je leven.

Natuurmonumenten voert het CBF-keurmerk voor erkende goede doelen, uitgegeven door het Centraal Bureau Fondsenwerving.

Dit is een keurmerk voor adequaat toezicht op het bestuur, het beleid, de bestedingen, de fondsenwerving en de verslaglegging van Natuurmonumenten.